

Гугкаты Людмилаэ

МУЗЫКАЭ

ДЫККАГ КЭСТЭР КЪОРД
(3–4 АЗЫ)

МЕТОДИКОН АХХУЫСЫ ЧИНЫГ
(АХУЫРТЫ КОНСПЕКТАЭ)

Дзауджыхъау
2017

Методикон æххуысы чыныг цæттæгонд æрцыд ЦИППИ-йы ЮНЕСКО-йы кафедрæйы «Кавказы полилингвалон ахуырады теори æмæ практикæ», зæгъгæ, уыцы проекты фæлгæты.

*Проекты разамонæг – филологон зонæдты доктор,
профессор Хъамболты Тамерлан*

ПРОДАЖЕ НЕ ПОДЛЕЖИТ

Гугкаты Людмилаæ.

Музыкалон хъомылад: методикон æххуысы чыныг (ахуырты конспектæ). – Дзæуджыхъæу: АА Уалыты И.С., 2017 – 105 ф.

Гугкаева Л.К.

Ознакомление с музыкальным искусством: методическое пособие (конспект занятий). – Владикавказ: ИП Валиева И.С., 2017 – 105 с.

© Министерство образования и науки РСО–Алания, 2017

© ИП Валиева И.С., 2017

© Гугкаева Л.К., 2017

Ацы методикон æрмæг арæст æрцыд ЦИППИ-йы ЮНЕСКО-йы кафедрæйы кусджыты хъаруйæ «Ирон националон ахуырадон концепци» æмæ рæвдауæндæтты хъомылады федералон паддзахадон ахуырадон стандартмæ (ФГОС ДО) гæсгæ.

Æрмæг арæст у Л. А. Парамоновайы редакцигонд «Рæвдауæндæтты сывæллæтты хъомыладон æмæ ахуырадон программæ» - йы бындурыл. Уый фадат дæтты сывæллæтты æххæст æмæ алыварсыг рæзтыл кусынæн; дунемæ æууæнк сæм фидар кæнынæн.

Сывæллæтты кар æмæ нырыккон æхсæнады домæнтæ хынцгæйæ, ацы программæ дæтты универсалон, уымæ сфæлдыстадон арæхстдзинадтæ.

Ацы æрмæджы нысан у, сывæллæттæн, дыууæ æзагыл сæ ахуыргæнгæйæ, саразын æмхуызон уавæртæ сæ иумæйаг æмæ хицæн, сæрмагонд рæзтæн.

Лæвард æрмæджы этнокультурон хай дæр æфтыд æрцыд рæвдауæндæтты ахуырадон тыгъдадмæ куыд сывæллоны ахуыр æмæ рæзын кæныны æххæстбарджын хай.

Автортæ пайда кæнынц термин «ахуыртæ» -йæ, стандарттæ уымæн бар дæттынц, нырыккон нысаниуæг ын куы уа, уæд: ахуырты æмбæрстгонд цæуынц, сывæллæтты «ирхæфсæн» хъæзтытæ; уыдон ирдæй æвдыст æрцыдысты ацы пособийы.

Рæвдауæндæтты иумæйаг ахуырадон тыгъдад саразыны тыххæй, арæст æрцыд иумæйаг перспективон- тематикон пылан.

Тематикон иудзинад бæрæг дары æндæр режимон процессты дæр.

Æппæт ахуырты организацион формæ дæр у дæлкъордон – сывæллоны сæрибар архайды бындурыл арæст. Сывæллæтты ахуыр кæныны сæйраг метод у дидактикон хъæст.

Методикон амындтытæ арæст æрцыдысты сывæллæтты астæуккаг рæзты æмвæзадыл.

Автортæ амбарынц, ахуырты цыд развæлгъау зын бамбарæн у: рагацау нæй базонæн æрмæст иунаг раст вариант, куыд хъомылгæнæджы фæрстытæ, афтæ хъомылгæнинагты дзуæппытæн дæр.

Къорды сывæллæттæ æмæ сæ рæзты æмвæзадæй аразгæ у, ахуыртæ куыд ацаудзысты, уый. Уымæ гæсгæ фæрстытæн дæр æмæ дзуæппытæн дæр ис вариативон, æнхъæлынады æмæ рекомендацион характер. Уый та хъомылгæнагæй домæ сфæлдыстадон бацауæнтæ. Педагог хуамæ арахса, йæ ахуырты нысæнтæ æмæ хæстæ бахъæххæнгæйæ, æрмæгæй йæхи бæлвырд уавæрты спайда кæнынмæ.

Конспектты цы дидактикон хъæзтытæ лæвард цæуы, уыдон дæр, къорды бæлвырд уавæр хынцгæйæ, домæ сфæлдыстадон бацауæнтæ. Сæ нымæц сын ис фæфылдæр кæна фæкъаддæр кæнæн, сæйрагдæр у, рæзгæ технологитæ æмæ нысæнтæ ма фехалын.

Авторты коллектив йæ зæрдæ дары йæ коллегæтимæ æмгъуыстадыл æмæ кураг у, цæмæй, ацы методикон пособи фæхуыздæр кæныны тыххæй, сæ фиппайнæгтæ æрвитой ахæм адрысыл:

362003, РЦИ-Алани, Дзæуджыхъæу, К. Марксы уынг, 36.

ЦИППИ, ЮНЕСКО- йы кафедрæ.

Телефон: (8672) 538973.

Иудадзыг ахуырадон архайды (НОД) фæтк кæстæр къорды

№	Ахуыры темæ	Ирон æвзагыл вариант къуыри/ахуыр	Уырыссаг æвзагыл вариант къуыри/ахуыр
1	Математикаимæ зонгæ кæнын	1	1
2	Ирон ныхасы рæзт	1	3
3	Уырыссаг ныхасы рæзт	2	1
4	Алфамбылай дунеимæ зонгæ кæнын	1	1
5	Физкультура	2	2
6	Музыкалон аивад	2	2
7	Нывкæнынады, урдиат рæдын кæнын	1	1
Æдæппæтæй		10	11

КОНСПЕКТТЫ ТЕМАТИКÆ КÆСТÆР КЪОРДЫ*

15 сентябрь – 30 сентябрь	Мæ бинонтæ
1 октябрь – 7 октябрь	Мæ рæвдауæндон
8 октябрь – 5 ноябрь	Фæззæг
6 ноябрь – 13 ноябрь	Мæ фыдыбæстæ
14 ноябрь – 30 ноябрь	Æз æмæ мæ буар
1 декабрь – 8 декабрь	Мæ хъазæнтæ
9 декабрь – 15 январь	Зымæг
16 январь – 30 январь	Мигæнæнтæ æмæ хойраг
1 февраль – 14 февраль	Уæлæдарæс
15 февраль – 28 февраль	Хæдзары дзаума (Мебель)
1 марты – 8 марты	Мады бæрæгбон
9 марты – 16 марты	Дæсныйæдтæ
17 марты – 24 марты	Транспорт
25 марты – 25 апрель	Уалдзæг
10 май – 1 июнь	Сæрд

* Датæтæ лæвæрд сты ориентирæн.

МУЗЫКАЛОН ХЪОМЫЛАДЫ ПЕРСПЕКТИВОН-ТЕМАТИКОН ПЪЛАН
равдауендагты кәстәр кьордгән (3–4 азы)

	Музыкалон кумысты хуыз	Темә	Программәйи нысангә	Репертуар*
Сентябрь	<p>Музыкалон ахуыртә:</p> <ol style="list-style-type: none"> Музыкамәгә хъусын. Музыкалон хъусынад әмәгә хъәләәс фәәлтәрәһныл архайд. Зард. Музыкалон-ритмикон змәәд (фәәлтәрәһнәгә, кәәфтәгә, хъәзтыгә). 	<p>«Мә бинонгә» (4 ахуыры)</p>	<p>Базонгә кәһнын хуымагәгә мидисәвдисәгә мадзәлтгимә (мыр, хуыз, кьухәй амынд). Рәззын кәһнын хи әдәмәи музыкайи гәнкьарынад. Эмоци-оналон хуызы йын дуапп дәәт-тын. Әдәмон айвалы уащмыстаем щымыдис рәззын кәһнын. Ахуыр кәһнын бәрзонд әмәгә ныллагә мыртәгә иртасыныл. Ахуыр кәһнын ивәлдзәг (напәвно) зард кәһныныл, хистәрты зардмәгә гәстә, музыкаимәгә райдайын әмәгә фәуыныл змәәд. Ахуыр кәһнын щыл әмәгә згьорды ритмыл. Музыкайи фәәудимә әрләууын.</p>	<p>«А-ло-лай» (Кудухты Т.), «Ладушки» – уырыссаг әдәмон мелоди, «Помирисиль» (Т. Вилькорейская), музыкалон-дидактикон хъазг «Цыи әмәгә йәгә ләщпынтәгә», хъазг «Научились мы шагать» (Е. Макшанцева), зарәг «Пирожки» (А. Филиппенко), «Баю-бай-баю» (М. Красева), фәәлтәрәһнәгә «Амдзәгәд кәһнәм кьухәтәй», «Серенькая кошечка» (В. Витлин), «Пурти» (Цаллагты Л.)</p>

Октябрь		<p>«Нә рәвдәүәндон» (2 ахуыры)</p> <p>«Фәззәг» (8 ахуыры)</p>	<p>Ахуыр кәнын уацмьсты уаг әмә мидис әмбарыыл. Базонгә кәнын сейраг элементтимә әмә мидисәвдисәг мадзәлттимә (бәрзәнд, ритм). Рәзын кәнын динамикон хьусынад (хьәрәй әмә сабыр зәлд). Әвдисын зарәджы мидисмә гәстә зәлды алыхуызон характер: хьәлдзәг – тагьд, ивәлдзәг – рәвдәугә. Зарәг ахуыр кәнын процессы зарәггәнәдджы зоньндзинәдтыл фәлтәрын. Ахуыр кәнын сьвәлләтты музыкайы характермә гәстә змәлын. Ахуыр кәнын кафты алыхуызон элементтыл.</p>	<p>«Детский сад», «Мячик» (Хәбеләты З.), «Листопад» (Т. Попатенко), «Осенняя песенка» (Л. Александров), «Фәззәг» (Цәлләгты Л.), «Солнышко-ведрышко» (Цәлләгты Л.), «Ноги и ножки» (В. Агафонников), хьазт «Грибочки» (Е. Макпанцева), «Осенний хоровод» (Цәлләгты Л.), кафт «Помирлились» (Т. Вилькорейская).</p>
Ноябрь		<p>«Мә бәстә» (2 ахуыры)</p> <p>«Әз әмә ма буар» (4 ахуыры)</p>	<p>Базонгә кәнын музыкалон инструментты зәлдимә. Инструменталон музыкамә хьусыны ахуыр кәнын. Дарддәр ахуыр кәнын сьвәлләтты хи (әрдзон) хьәләсәй зарыныл, иу темпы, кәрәдзимә хьүстәйә зарыныл. Змәлд райдайын әмә фәуын музыкамә гәстә. Дьууә кьахыл гәшп кәныныл фәлтәрын, гәшпы рогдзинад домгәйә. Зарәджы текстмә гәстә змәлдтыгә кәнын. Тыгьдады ориентаци кәнын.</p>	<p>«Ноги», «Глаза», «Детский сад», «Мячик» (Хәбәләты З.), «Куырм арс» – ирон әләмон хьазт. «Фәззәг» (Цәлләгты Л.), «Вырастает город» (Е. Тиличеева).</p>

Декабрь	<p>* Лавæрд репертуар темæимæ баст куы нæ уа, уæд æм бахассæн ис ивдзинæдтæ музыкалон разамонæджы фæндонмæ гæстæ.</p> <p>Музыкалон ахуыргæ: 1. Музыкаемæ хуысын. 2. Музыкалон хуысынад æмæ хъæлæс фæлтæрыны архайд. 3. Зæрд. 4. Музыкалон-ритмикон змæлд (фæлтæрæнтæ, кæфтыгæ, хъæзтыгæ).</p>	<p>«Мæ хъæзæнтæ» (2 ахуыры) «Зымæг» (4 ахуыры)</p>	<p>Алыхуызон характеры фыст музыка æнкъарыныл ахуыр кæнын, контрастон уаг æмбарыныл ахуыр кæнын. Зæрджыгæ ахуыр кæныны процессы зарынмæ арæхсыныл фæлтæрын, хи (æрлзон) хъæлæсæй зарын, дзых тынг том кæнгæйæ, дзырдтæ сыгъдæг дзургæйæ. Ахуыр кæнын миддисджын хъазты змæлдтыгыл. Хъæлдзæг кафты характер æвдисын. Æмдзæгъд кæнын æмæ тымбыл зилын зонын. Ренхъарæзт ивын. Уацмысы дыууæхайон арæзт иртасын. Ритмы æнкъарынад æвзæрын кæнын нывы.</p>	<p>«Мячик» (Хæбæлаты З.), «Веселые матрешки (Ю. Слонов), «Куколка» (Цæллагты Л.), «Ищи игрушку» (М. Раухвергер), «День морозный» (Цаллагова), «Зима» (Т. Карасева), «Зав бæлас» (Цæллагты Л.), «Лиса и зайцы» (Б. Финаровский), «Танец снежинок».</p>
---------	---	---	--	---

Январь		<p>«Зымаг» (2 ахуыры)</p> <p>«Мыр» (4 ахуыры)</p>	<p>Сывеллæтты ахуыр кæнын музыкамæ кæронмæ хъусын, зонгæ уацмыстæ иртасын. Музыкайы æууæлтæ иртасын. Музыкалон мыргæ сæ берзæндæмæ, динамикамæ, ритммæ, нывмæ гæстæ æвзарыныл ахуыр кæнын. Дарддæр ахуыр кæнын сывеллæтты аив, ывылдзæгæй зарыныл, (музыкалон инструментты цагъды) бацауæны фæстæ зарын райдайыныл. Музыкайы характермæ гæстæ мидисджын эмæлдтыгæ кæнын. Эмæлдтыгæ ивын музыкайы хæйттæм гæстæ. Мырбæрзондон хъусынад рæзын кæнын.</p>	<p>«Митин Дада» (Цаллагты Л.), «Сапожки» (Т. Ломова), «Копыбельная» (Красев), «Как у наших у ворот» – уырыссаг адамон зарæг, «Стукалка» (Т. Ломова), музыкалон-дидактикон хъазт «Где мои детки» (Т. Ломова).</p>
--------	--	---	--	--

Февраль		<p>«Музыкалон инструментта» (8 ахуыры)</p>	<p>Дардлар зонга канын музыкалон инструменттима. Рэзын канын музыка аенкырыны аеууал. Ахуыр канын сываллаеттэн конд музыкалон инструменттыл фæсдзыд аразыныл. Ахуыр канын фæрстытэн дзуап дæттыныл, ахуыр канын мелоди бæлвырдæй фæлхат каныныл. Ахуыр канын сываллаетты музыкайы характеры аивд аенкырыныл. Къæйттæй цауын, хицæн канын архайдæй музыкайæн йæ райдиан æмæ йæ кæрон. Сабыр æмæ хъæрæй дзæгъдзæгъгæнын дзæгъдзæгъгæнæнæй, крупп-крупп канын кубиктæй.</p>	<p>«А-лол-кафын» «Мæ на поздрав» «Прятк» «Весел сидя», у «Канав» (М. Гли</p>
Марты	<p>Музыкалон ахуыртæ: 1. Музыкама хъусын. 2. Музыкалон хъусынад æмæ хъæлæс фæлтæрыныл архайд. 3. Зард. 4. Музыкалон ритмикон змæлд (фæлтæрантæ, кæфтытæ, хъазтытæ).</p>	<p>«Мамайы» бæрæгбон» (2 ахуыры). «Цавæр дæсныæдтæ ис» (2 ахуыры) «Транспорт» (4 ахуыры)</p>	<p>Сываллаетты ахуыр канын алыхуызон (характеры) музыкама хъусын, сæ зæрдæйы уаг æвдисын хуызы, мимикайы, (къухæй амонгайæ). Рэзын канын сываллаеттæм мыртæ сæ бæрзæндмæ гæсгæ, сæ ритмикон нывмæ гæсгæ хицæн каныныл фæлтæрддзинад. Зарыныл ахуыр канын, мелоди раст æвдисгайæ. Ахуыр канын музыкама гæсгæ змæлдыл. Хъазты ситуаци аразгайæ сываллаетты хъазтыл цайдаг канын.</p>	<p>«Мы за» «Маме» «Помир» «Кошка» «Маши» «Маши» (Н. Мет</p>
Апрель		<p>«Уалдзæг» (8 ахуыры)</p>	<p>Ахуыр канын сываллаетты алы характеры музыка аенкырыныл, музыкайы характеры тыххæй фæрстытæн дзуап дæттын, фæлтæрын ныхасы грамматикон арæст нымайгайæ дзурыныл, дзырдурат активизаци канын. Ахуыр канын ивазгайæ, уæнроггай, хæлдзæггай зарыныл, дзырдтæ сыгъдæг дзурыныл. Ахуыр канын фæлгонцæвдисæг змæлдыл. Фидар канын змæлынмæ арæхст. Рэзын канын сываллаетты музыкалон-сенсорон зæрдæргæвддзинад.</p>	<p>«Зима п» (А. Фил «Птица автомоб «Весно «Уалдз «Цвети «Вороб «Сквор</p>

Май		<p>«Нæ алфамбылай дуне» (2 ахуыры)</p> <p>«Хи дарыны культура» (2 ахуыры)</p> <p>«Сæрд» (2 ахуыры)</p>	<p>Раттын æмбарынад музыкайы фæлгонцаразæн гæнæнты тыххæй. Музыкайы искæцы фæлгонцы характерон æууæлтæ иртасыныл цалх кæнын. Рæзын кæнын мырбæрзæндон хъусынад. Ахуыр кæнын хъæлдзæгæй, æмхуызонæй музыкалон бацæуæны зарын райдайыныл. Бафидар кæнын къæйттæй цæуыны зониндзинад, тымбыл зилын, къах æрцæвын. Ритмикон хъусынад фæлтæрын.</p>	<p>«Солны «Три м «Солны «Вот ид играю» кимова «Здрав</p>
-----	--	---	--	--

1-аг ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

– Ног зарæгмæ цымыдисæй хъус æрдарын, цæмæй сæ раздæры зонгæ фæлгонцмæ æргомьздæхт уой. Згъорыны æмæ уæгъдибар санчъехтæй цæуыны ритм хатын, бæрзонд æмæ ныллæг мыртæ иртасыныл ахуыр кæнын.

– Цæмæй зæрдиагæй хъусой, ууыл сæ амидин кæнын, хи адæмон музыка сын сæ зæрдæ куыд агайа, афтæ сæ хъомыл кæнын.

– Рæзын кæнын сывæллæттæм эмоционалон дзуапп æмæ цымыдисдзинад фольклорон музыкалон уацмыстæм.

Репертуар: Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай».

Уырыссаг адæмон зарæг «Ладушки» – «Гуккытæй æмдзæгъд».

Е. Макшанцевайы зарæг «Научились мы шагаты» – «Мах сахуыр стæм къахайсыныл».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: авдæн узæг ныййарæджи ныв.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон фæлтæрæн «Гуккытæй æмдзæгъд».

Сабитæ залмæ хъæлдзæг дзыгуыр-тыгуыраей бацæуынд æмæ чысыл бандæттыл рабадынц. Музыка цæгъды, сабитæ цагъдмæ гæсгæ æмдзæгъд кæнынц – се 'мдзæгъд цагъдимæ куыд бада, афтæмæй.

Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай»-мæ хъусын.

«Шко» (Т. Попатенко), «Сабитæ æдзынаг кæсынц, авдæн узæг ныййарæджы хуызист кæм
«Седведя» (И. Арсеев), «ис уыцы нывмæ. Музыкалон разамонæг сын дзуры, зæгъгæ, мад йæ
«Шко и дождик» (Ю. Рыжков), «куы фæузы, уæд ын фæзары фæлмæн, рæвдаугæ
«У ады нывмæ» (У. Ады), «Удæдæн ныййарæджы хуызист кæм
«Веселый танец» (Г. Левло-Сабитæ зарæгмæ хъусынц. Разамонæг сын фæзæгъы,
«Сымах дæр, дам, хæрз чысылтæ куы уыдыстут, уæд уын уæ дзыццатæ
«Пришло лето» (О. Юдахин), «авдæн зарджытæ афтæ кодтой. Ноджыдæр ма иу хатт хъусынц
«Струвуй, лето» (Г. Струве).

Зарын. Хъырнæгау зарын. «Баю-бай». Разамонæг сабитæм хаты, цæмæй къæцæлæй чынды Мæдинæйæн авдæны зарæг акæной. Сабитæ зарынц «Баю-бай» (интервал чысыл терци) æмæ, цыма къæцæлæй чынды Мæдинæйæн узынц, уыйау архайынц.

Уырыссаг адæмон зарæг «Ладушки».

Ацы ног зарæгмæ хъусгæйæ, сабитæ иуæй-иу дзырдтæ хъырнæгау азарынц. Ахуыр æй куы фæкæнынц, уæд разамонæг архайы, цæмæй сабитæ, цавд цы уæнгтыл хауы, уыдон дæргъвæтгидæр ивазой.

Хъазт «Научились мы шагать»

Цалынмæ хъазын нæма фæцалх вæййынц, уæдмæ уал сабитæ уырдыг лæугæйæ фæхъусынц музыкаемæ, маршы æнгæсæн кæй у, сæ хъус æрдарынц уымæ. Стæй зарæджы мидисмæ гæсгæ аразынц сæ алы фезмæлд дæр.

Ахуыртæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, разамонæг бафæрсы сабиты, сæ зæрдæмæ фæцыдысты ахуыртæ æви нæ, стæй ма ноджы æрбацаудзысты, зæгъгæ, уыдæттæй.

Е. Макшанцевайы музыка «Мах сахуыр стæм къахайсыныл»-ы цагъдмæ сабитæ залæй ацæуынц.

2-аг ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

- Цæмæй сабитæ музыкаемæ зæрдиагæй хъусой æмæ йын йæ равг бамбарын зоной, ууыл архайын.
- Сабиты дæргъвæтин зардыл фæцалх кæнын, се 'ргом сын кафыны цагъдмæ здахын, хъуамæ йын æмбарой йæ хъæлдзæг равг зоной хуымæтæджы змæлдтытæ кæнын.
- Аналитикон хъуыдыкæнынады бындуртæ сæм рæзын кæнын.
- Бинонтæм уарзон цæстæтас рæдын кæнын, куыд кæсой, афтæ

сæ хъомыл кæнын.

– Кусын ивазгæ зарды арæхстдзинадыл, сывæллæтты æргом кафыны музыкаемæ здахын, йæ хъæлдзæг, уæнргогæнæг характер амбарыныл ахуыр кæныл, хуымæтæг змæлдтытыл ахуыр кæнын.

Репертуар: Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай».

А. Филиппенко «Пирожки» – «Гуылтæ».

Уырыссаг адамон зарæг «Ладушки» – «Гуккытæй æмдзæгъд».

Т. Вилькорейская, кафт «Помирились» (Бафидыдтой).

Е. Макшанцева «Научились мы шагать» – «Мах сахуыр стæм къахайсыныл».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: авдæнузæг дзыщайы ныв.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æрæмдзæгъд кæнæм гуккытæй».

Сабитæ уæгъдибарæй залы бадынц. М. р. сæм хаты, цæмæй байхусой

Е. Макшанцевайы музыкаемæ æмæ сæ зæрдыл æрлæууа, айразмæйы

ахуыры рæстæг ацы музыкаемæ хъусгæйæ цы куыстой, уый.

Сабитæ æххæст кæнынц змæлдтытæ, хъомылгæнæг сын змæлдтыты

фæдфæдылдзинад сæ зæрдыл æрлæууын кæнынæн æххуыс кæны.

Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай»-мæ хъусын. М. р. сабитæм авдæнузæг

дзыщайы ныв æвдисы æмæ сæ фæрсы: «Кæмæн кæны дзыцца зарæг?»

С. Йæ сабийæн.

М. р. Æмæ куыд зары?

С. Сабыр, рæвдаугæ хъæлæсæй.

М. р. Æмæ музыка хъæрæй куы цæгъдид, уæд саби бафынæй уайд?

С. Нæ бафынæй уайд.

М. р. Цæуылнæ?

Йæхæдæг сын æххуыс кæны раст дзуапп раттынмæ. Хъырнынау зард «Баю-бай»

М. р. Æмæ уæд музыка хъуамæ цавæр уа, цæмæй сабитæ бафынæй уой, уый тыххæй?

С. Сабыр.

М. р. Уæ куклаты уарзут? Æмæ сын цавæр зарджытæ фæзарут, куы сæ фæфынæй кæнут, уæд? Азарæм уæдæ «Баю-бай». (Сабитæ зарынц.)

Зарын. А. Филиппенко «Гуылтæ». Сабитæ лæмбынæг хъусынц ног

зарагмæ. М. р. сын се 'ргом зараджы мидисмæ здахы, ома фæзæггы сын, алы саби дæр йæ ныййарæг мады бирæ кæй уарзы, æмæ сын гуылтæ кæй фыцынц. Сабитæ ма иу хатт байхъусынц зарагмæ.

Уырыссаг адамон зараг «Гуккытæй æмдзæгъд». Адамон зарагыл дарддæр кусгæйæ, м. р. тырны уымæ, цæмæй сабитæ хуыздæр æрцахсой зараджы мелоди-азæлд æмæ раст, æмбæлгæ хуызы, хъæрæй дзурой дзырдтæ.

Т. Вилькорейская, кафт «Бафидыдтой». Сабитæ кафты цагъдмæ хъусынц. Стæй, музыкæйы I хаймæ гæсгæ, дыгæйттæй, къæйттæ-къæйттæй цæуынц зиллаккыл. II хаймæ гæсгæ та «чемайау» зылынц, ома, музыкалон пьеса дыууæ хайæ арæзт кæй у, уый фæнысан кæнынц. Алы фезмæлд дæр куыд æххæст кæнын хъæуы, уый сын м. р. бацамоны, равдисы.

Хъазт «Мах сахуыр стæм къахайсын» (Е.Макшанцеваы музыка)

Хъазты змæлдтытæ ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ змæлдтытæ æххæст кæной, тексты ныхæстæм лæмбынаг хъусгæйæ, сæ къахайст ритммæ гæсгæ бæлвырд, æнакъуыхцы, æнæрæдийгæ уа. Хъазтæн хатдзæг скæнын æмбæлы хъазт «Сыгъзæрин кæртыдуары» руаджы, ома сабитæ залæй куыд рацæйцæуынц, уæд дзуапп фæдæттынц мæнæ ахæм фарстатæн:

– Цавæр музыкæйы цагъдмæ бафынагæнинаг у дзыцца йæ хъæбулы?

– Æмæ авдæны зарагæн йæ музыка æгæр хъæрæй куы уа, уæд сывæллон бафынаг уыдзæн æви нæ? Уæ дзуапп бамбарын кæнут.

3-аг ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

– Ахуыр кæнын сабиты, цæмæй адаймаджы хъæлæсмæ гæсгæ сæ хъæлæс аразой, афтæ сæ хъырнагау зарын базоной, цæмæй се 'ппæты фезмæлд дæр æмхуызон уа.

Цæмæй цæраггойты характерондæр миниуджытæ сæ фезмæлдæй зæрдиагдæрæй фæзмой, хъæппæрисджындæрæй, уый охыл сæ исты рæвдауæнтæй разæнгард кæнын.

– Цæмæй къæрцхъусдæр уой, хуыздæр ахсой мыртæ æмæ мелодийы зæлд, абарстытæм хуыздæр арæхсой, уыцы

миниуджыты рэзтыл дарддәр кусын.

– Разын кәнын эмоцианалон дзуапп музыкайән, музыкайы уаг әнкъарынмә арахсыныл.

Репертуар: М. Красев «Баю-бай».

А. Филиппенко «Гуылтә».

В. Витлин «Фәныкхуыз ләппын гәды».

Т. Вилькорейская «Бафидыдтой».

Е. Макшанцева «Мах сахуыр стәм къахайсыныл».

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: авдәнузәг дзыщайы хуызтимә ныв, гәдыйы худ (ас адәймагән).

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон фәлтәрән – «Мах сахуыр стәм къахайсыныл». Зәлы Е. Макшанцевайы музыка. Сабитә залмә базгъорынц, кәй сә кәм фәнды, уым йәхицән бынат әрцахсы әмә фәлтәрәны домәнтә әххәст кәны. М. р. йә цәст дары, цәмәй сабитәй алчидәр йәхи «фәндагыл» цәуа, ома ма хыгдара иннәты, макәй къуыра.

Зарәг «Баю-бай»-мә хъусын. Сабитә зарәгмә ләмбынәг хъусынц, әдзынәгәй нывмә кәсынц, әмә музыкайы ахаст, йә уаг (фәлмән, буц, талас, рәдау, имонау, сабыр, уәздан) барынц нывы мидисимә. Цагъдмә ногәй куы фәхъусынц, уәд сә м. р. фәамидин кәны, «Баю-бай» куыд хъуысы, уый афәзмынмә, йә интонаци сфәлхатынмә. Уыщы иу рәстәг сабитә, раст цыма чындзы узынц, сәхи афтә фәдарынц.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Цъиутә әмә сә ләппынтә». М. р. ногәй радзуры цъиу-дзыцца әмә ләппынтә-хәбулты тыххәй радзырд. Фыццаг октавәйы ля куы райхъуысы, уәд сывәлләттә сә къухтә хәрдмә сисынц, фыццаг октавәйы ре куы райхъуысы, уәд та сә бынмә әруадзынц.

Зарәг «Гуылтә». Ацы зарәг ахуыргәнгәйә м. р. йә хъус дары әмхәләсонты азәлды әууәлтәм, стәй, дзырды кәрон хәләсонтә куыд зард цәуынц, уымә; дарддәр сә ахуыр кәны музыкайән зәрдәйә аккаг дзуапп дәттыныл, әнкъарәнтә әргомәй әвдисыныл. Уырыссаг адәмон зарәг «Гуккытәй әмдзәгъд». Зарәг ахуыргәнгәйә, сабитә архайынц, цәмәй ныхәстә хорз хъуысой, әмбәрстгонд уой; зәлтә дәргвәэтин зарыныл ахуыр кәной.

Кафт «Бафидыдтой». Зәлы Т. Вилькорейскайы музыка. Сабитә

зылды къэйттæ-къэйттæй лæууынц. Музыкайы фыццаг æмæ дыккаг хэйтты азæлдмæ гæсгæ змæлынц (зилдух кæнынц, къэйттæ-къэйттæй). М. р. йæ хъус дары, цæмæй роғызмæлд кæной, кæрæдзи ма хъыгдарой.

Хъазт «Фæныкхуыз лæппын гæды»

М. р. сабиты зонгæ кæны хъазты мидисимæ æмæ рольтæ фæбæраг кæны. Сабитæ – «лæппын гæдытæ», хъомылгæнæг – «гæды». Се 'ппæт дæр зарæджы мидисмæ гæсгæ аразынц сæ архайд, текстимæ æмцæдисонæй архайынц, цæмæй сæ алы фезмæлдæй дæр, цы цæрагойы фæзмынц, уый æууæлтæ-бæрджитæ хуыздæр, ирддæрæй æвдисой.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй сæ хъазуатон архайды тыххæй, бафæдзæхсы сын, залæй æддæмæ здæхгæйæ «лæппын гæдыты» фæзмгæйæ куыд змæлой.

4-æм ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

– Музыкайы æххуысæй æмæ æнкъарæнты фæрцы сабиты, дзырд «бинонтæ» цы амоны, уый бамбарынмæ цæттæ кæнын. Пьесæйы мидахаст, йæ музыкалон фæлгонцтæ æмæ æнкъарæнтæм сабиты æмхиц кæнын. Мелоди-азæлд æнæрæдийгæ зарын æмæ дзырдтæ раст дзурыныл ахуыр кæнын; музыкалон уацмысы кæрон куыд æмбарой æмæ музыкайы фæудимæ се змæлдтытæ фæуыныл куыд архайой. Ахуыр кæнын (зæл раст уадзыныл) раст зарыныл æмæ тыгъдары ориентировкæ кæныныл.

– Цы сурæтты бацауынц-фæхъазынц, уыдон ирддæрæй, уырнинагдæрæй æвдисынмæ сын сæ арæхстдзинад уæлдæр кæнын, абарстытыл æмæ се 'нкъарæнтæ æнæкъæмдзæстыгæй æвдисыныл сæ ахуыр кæнын.

– Рæзын кæнын музыкалон æнкъарынад, базонинмæ тырнындзинад.

– Рæзын кæнын хистæртимæ æмæ æмгæрттимæ иумæйаг æрхайдмæ тырнындзинад.

Репертуар: Кудухты Т. «А-ло-лай».

М. Красев «Баю-бай».

Уырыссаг адæмон зарæг «Гуккытæй æмдзæгъд».

А. Филиппенко «Гуылтæ».

В. Витлин «Фæныкхуыз лæппын гæды».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: дыууæ нывы дыууæ дзыщцайы (ирон æмæ уырыссаг) хуызвыстимæ, авдæн узгæйæ, гæдыйы худ (хъомылгæнæгæн).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Е. Тиличевай. «Кæй фæнды згъорын?»

Сабитæ бадынц бандæттыл. М. р. бар ратты разгъор-базгъор кæнынаен, фæлæ музыкаæ куы фæхъус уа, уæд хъуамæ æрбадой гауызыл. Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвæрд.

Зарджытæ «А-ло-лай» æмæ «Баю-бай»-мæ хъусын. М. р. фланелеграфыл равæры нывтæ мадæлты хуызвыстытимæ. Сабитæ æнауынаæрæй, сæ къах-къухтыл залмæ бацауынц æмæ сæ бынæттæ æрцахсынц. Хъусынц «А-ло-лай»-мæ æмæ, музыкаæмæ кæй фæлгонц хæстæгдæр у, уыцы ныв равзарынц, афтæ «Баю-бай»-мæ хъусгæйæ дæр. Сабиты дзуаппыты бындурыл хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. бахахх кæны, алы ныййарджыты авдæны зарджытæ дæр халæмдих кæй сты сæ арæзт, уаг, ахаст æмæ æндæр æууæлтæм гæсгæ, æмхуызон буцгæнæг, фæлмæн, рæвдауæг, кæй сты, уый. Æппæт дзыщцатæ дæр уарзынц сæ хæбулты, аудынц сыл, сæ цæрайæ цæрынц.

Зарын. Хъырнæгау зарын. Сабитæ терци сыгъдæгæй зарыныл архайынц, фæлварынц сæхи дзырдтæ «ма-ма-мад», «са-са-са-саби»-тимæ.

«Гуккытæй æмдзæгъд», «Гуылтæ». «Гуккытæй æмдзæгъд» заргæйæ, архайын музыкалон разамонæгимæ зарæг иумæ сисыныл æмæ йæ дарддæр ахæцца кæныныл, стæй та æна уый. Дыккаг цыппаррæнхъон (куплет) ахуыр кæнгæйæ, куыст цæуы интервалтæ сыгъдæгæй азарыныл, музыкалон райдианы фæстæ зарыныл.

Хъазт «Фæныкхуыз лæппын гæды». М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис æмæ сæ ноджы зæрдиагдæрæй, цæрæгойты уаг цы фезмæлдтыты зыны, уыдоны фæзмынмæ разæнгард кæнын.

Ахуырты бындурыл хатдзæг кæнгæйæ, м. р. фæзæгъы, сабитæ цы зарджытæ зарыдысты æмæ цы зарджытæм хъуыстой, уыдон сæрмагондæй сабитæн фыст кæй сты – стæй тынг раджы: сæ нанатæ дæр ма сæ кодтой сæ хæбултæн. Уый фæстæ бахæс кæнын, цæмæй

сабитæ хъазæн чындзыты фынай кæнынмæ бацæттæ кæной æмæ сын авдæны зарджытæ акæной.

5-æм ахуыры сахат

Темæ: «Нæ сабидон»

Нысантæ:

– Зарæг дæргъвæтингæнгæйæ зарыныл сæ ахуыр кæнын, ас зарæггæнджыты хъæлæстæм гæсгæ. Зонын фезмæлд музыкаимæ иумæ райдайын æмæ фæуын. Хъазты фæлгонцтæ æвдисыныл хи хъарын.

– Сабитæм цымыдисдзинад, исты базонынмæ тырнындзинад гуырын кæнын.

– Алыхуызон музыкамæ сæ зæрдиагæй хъусыныл ахуыр кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. муз., Баситы М. ных. – «Пурти».

Хæбæлаты З. «Сабидон».

Уырыссаг адамон зарæг «Гуккытæй æмдзæгъд».

А. Филиппенко «Гуылтæ».

Т. Вилькорейская, кафт «Бафидыдтам».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: сабидоны хуызист кæм ис, ахæм нывтæ.

Райуаринагтæ: пурти.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Сабитæ бацауынц залмæ æмæ æрбадынц бандæттыл. Райхъуысы Е. Тиличевайы музыка «Згъорын кæй фæнды?», æмæ сабитæ алырдæмты разгъор-базгъор кæнынц. М. р. кæсы, цæмæй сабитæ æнцонæй згъорой сæ къахфындзтыл, алчи йæхи фæндагыл.

Хъусын. Зарæг «Сабидон». М. р. æдзынæг кæсы нывтæм æмæ сабиты æргом здахы, сабидоны хорз æмæ хъæлдзæг цард кæй ис, хæларæй дзы кæй хъазынц æмæ худынц. Алкæмæн дæр сæ йæ къорды ис бирæ хъазæнтæ. Райхъуысы зарæг «Сабидон». М. р. сабитимæ иумæ æрныхас кæны зарæджы мидисыл, йæ мелоди-азæлдыл, фæндон бахæссы, цæмæй сабитæ «гуымсæйцагъдджытæ» æмæ «байрагтæ» суой.

«Гуккытæй æмдзæгъд». Сабитæ йæ зарынц, цæмæй йæ хицæн

кьордгэйтгэи дэр сә зәрдыл дзәбәх бадарой. М. р. алы мадзәлтты фәрцы сабиты разәнгард кәны.

Кафт «Бафидыдтой». Цәмәи сабитә кафт сә зәрдыл хуыздәр бадарой, уый тыххәи та ногәи-ногмә акафынц. Ахуыр кәнынц змәлдтытә иумә райдайыныл әмә фәуыныл.

Хъазт «Пурти».

М. р. сабитәм пурти равдисы, йәхәдәг дзы ахъазы, стәи фәзәггы: «Пурти зәххыл – тьупп-тьупп!» Әмә, уыцы ныхәстә айхъусгәиә, сабитә сәхи «схъандзал» кәнынц, ома әрбадынц әмә фестынц пружинәиәу. М. р. дарддәр фәзәггы: «Әз дәр йә фәстә – гәпп-гәпп!» Әмә сабитә дәр зиллаккыл кәрәдзи фәдыл згьорынц.

Ахуырты фәстә хатдзәгтә кәнгәиә, м. р. фәзәггы, мах сабидоны дәр, дам, сабитән бирә хъазәнтә ис. Сабитән сә хъазт, сә кафт, стәи сә зарын дәр сты иумә, уыйадыл тынг цәуы, әвәццәгән, сә зәрдәмә сабидон – әнәзивәгәи йәм уайынц.

6-әм ахуыры сахат

Темә: «Нә сабидон»

Нысантә:

– Сабиты зарәджи мидис, йә равджи ахаст әмбарыныл ахуыр кәнын, текстмә гәсгә фарстатән дзуапп дәттын, искәи фәлгонцы бацәуынмә арәхсын.

– Сә сабидонмә уарзон цәстәи куыд кәсой, аддын сын куыд уа, уыцы хуызы сә хьомыл кәнын.

– Цәмәи се 'сфәлдыстадон миниуджытә рәзой, ләмбынәгдәр хъусой әмә музыка арфдәр әмбарой, ууыл кусын.

Репертуар: Хәбәлаты З. «Сабидон».

А. Филиппенко «Гуылтә».

В. Карасева «Хур-фәскъәвда хур».

Т. Вилькорейская, кафт «Бафидыдтой».

Цәллагты Л., хъазт «Пурти».

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: сабидоны хуызистытимә нывтә; хъадән арс.

Ахуырты нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә. М. р. фәндон бахәссы, цәмәи

сабитæ «гуымсæйцæгъдджытæ æмæ байрæгтæ суой». Сабитæ ритммæ гæсгæ архайынц – чи сæ цыма гуымсæй цæгъды, чи та сæ цыма байрагау дугъы уайы, афтæ.

Зарæг «Сабидон»-мæ хъусын. М. р. æрмæгтæвдисæн фæйнагыл нывтæ равæры æмæ сабиты бафæрсы, цавæр музыкаæ зæлдзæн, уымæй. Кæд æмæ сабитæ дзуапдæтгæйæ къуылымпы кæной, уæд сын аххуыс кæны нывты сюжет «Сабидон»-ы зарæгимæ бабæттын. Музыкаейы ахаст бæрæггæнгæйæ, бамбарын кæны, адæймаджы равг, йæ мидуавæр искацы бæлвырд хуызимæ баст кæй вæййы, уый – зæгъæм, хъæлдзæг равг æмæ бур, сырх хуызтæ.

Зарæгмæ хъусын. Зарæг «Хур-фæскъæвда хур», зарæг «Гуылтæ». Куыст дарддæр цæуы ууыл, цæмæй зарджытæ сæ зæрдыл хуыздæр бадарой, ма рæдийой, мелоди-азæлд фæлхатгæнгæйæ æмæ фæзмгæйæ. Кафт «Бафидыдтой». Хъомылгæнæг хъазæн арс æрбахæссы æмæ йæ сабитæм ахæм хуызы равдисы, цыма уый йæ къухты кафгæ фæкæны. Фæзæгъы:

Къуыдыр арс дæр æркафы,

Тилы дзæмбы сабитæм:

«Нæ цард кафгæ-заргæ арвитæм!»

Цæй æмæ, сабитæ, æцæггæй дæр арсимæ иумæ æркафæм! (Музыкаейы фыццаг хаймæ гæсгæ къæйттæ-къæйттæй кафгæ цæуынц зиллаккыл, музыкаейы дыккаг хайыл «бæлæгъ-чема» тымбыл кафтæй кафынц.)

Хъомылгæнæг (арсы номæй цыма дзуры):

Кæнын сымахæн арфæтæ

Æмæ стæй уынаффæтæ:

Цæрат нын худгæ-хъазгæйæ,

Уæ «Сабидон» уарзгæйæ!

Ацæуы.

Цæллагты Л. хъазт «Пурти»

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй сæхи пуртиты бынаты авæрой æмæ зарæджы текстмæ гæсгæ змæлой, ома 1 хайæн пружинаейау 2 хайæн зылдмæ гæсгæ згъорой.

Ахуыртæн кæронбæттæн счындауы хъазт «Сыгъзæрин кæртыдуар»-ы руаджы æмæ сабитæ, залæй фæцæйцæугæйæ, дзуапп фæдæттынц ахæм фарстатæн:

1. Чи уæ æрбакодта сабидонмæ?
2. Цавæр хъазæнтæ ис уæ сабидоны?

3. Куыд хъазы гуымсæйцагъдæг?
4. Куыд дугъ кæны байраг?
5. Уæ сабидон уарзут?
6. Цæмæн?

7-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

- Зарæджы мидис æмæ рауг-ахаст зæрдæмæ хæстæг исын, æмбарын, зарæджы текстмæ гæсгæ фарстатæн дзуаппытæ дæттын. Музыкайы мидуавæр-динамикаæ куыд ивы, уый сæ алы фезмæлдæй дæр æвдисын.
- Сфæлдыстадон фæлгæнаены рæзтыл кусын.
- Разын кæнын цымыдисдинад æрдзы фæзындтæм æмæ аудæг цæстæнгæс æрдзмæ.

Репертуар: Хæбæлаты З. зарæг «Сабидон».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

В. Карасева «Хур-фæскъæвда хур».

Цæллагты Л. хъазт «Пурти».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Фæззæг».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Байрагтæ æмæ гуымсæй-цагъдæг». Сабитæ маршы цагъдмæ æрбацауыиц, цæлхдымбылæй слæууыиц æмæ, радыгай куы сабыр, куы хъæрдæр музыкамæ хъусгæйæ, се 'мдзæгъдæй бæрæг кæныиц сабыр æмæ хъæрæй цагъды зæлтæ.

Зарæг «Сабидон»-мæ хъусын.

Сабитæ хъусыиц Хæбæлаты З. зарæг «Сабидон»-мæ.

М. р. Уæ зæрдæмæ цæуы ацы зарæг, цæй тыххæй у?

(Сабиты дзуаппытæ).

М. р. Ацы зарæг у хъæлдзæг, уæнпрог, уымæн æмæ сабитæ бирæ уарзыиц сæ сабидон.

Сабитæ лæмбынæг кæсыиц нывмæ «Сывæллæттæ сабидоны». Иу

хатт ма хъусынц зарæгмæ.

Зарын. «Фæззыгон зарæг». М. р. зонгæ кæны сабиты ног зарæгимæ, зæгъы сын, цæмæй сæ хъус æрдарой йæ мидисмæ.

«Хур-фæскъæвда хур». Зарæг ахуыр кæнынц айдагъ мелодимæ хъусгæйæ.

М. р. йæ хъус дары, цæмæй мыртæ æмæ ныхасы кæрæттæ хорз хъуысой.

Хъазт «Пурти»

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис. Сывæллæттæ æххæст кæнынц змæлдтытæ, м. р. йæ хъус дары сæ архайдмæ.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. фæбæлвырд кæны, сабитæ ногæй цы базыдтой, уый. Бафæрсы сæ, кæцы зарджытæ фæцыдысты сæ зæрдæмæ æмæ цæуыл цæуы ныхас зарджыты, уымæй, куры сæ, цæмæй равдисой, куыд тæбæртт кæнынц байрæгтæ æмæ куыд цæуынц гуымсæй цæгъдджытæ.

8-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Ахуыр кæнын сабиты музыкалон уацмысмæ кæронмæ хъусын, музыкамæ хъусгæйæ лæмбынæг æмæ зæрдæргъæвд куыд уой, куыд æй æмбарой рæстырдæм. Хъуамæ се змæлдæй хицæн кæной, уацмыс дыууæ хайæ арæзт кæй у, уый.

– Сæ фæлгæнæныл æмæ музыкайы ахаст хъусæй ацахсыныл дарддæр кусын.

– Цардæгас æмæ æдзæрд æрдзы объектæм, æрдзы æмæ афæдзы афонты алы ивдзинадтæм цымыдисаг цæстæй кæсын.

Репертуар: Т. Попатенко «Листопад» – «Сыфтæрызгъæлæн».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

В. Карасева «Солнышко-ведрышко» – «Хур-фæскъæвда хур».

Р. Рустамов «Танец с листиками» – «Сыфтæртимæ кафт».

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Фæззæг».

Райуаринаг: сывæллæттæ цал уой, уал сыфы хъабыхæй конд (хъæбæр гæххæттæй).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æрхæндаг æмæ зæрдæхæлдзæг гуккытæ».

Сабитæ мидæмæ маршы цагъдимæ æрбацауынд. (Е. Макшанцевайы музыкæ.) Æрлаууынд сæ мидбынаты, хъусынц цагъдмæ, се 'мдзæгъды ахастæй бæрæг кæнынц, музыкæ хъæрдæрæй кæнæ та сабырдæрæй кæд фæхъуысы, уыцы бынæттæ.

Зарæг «Сыфтæрызгъæлæн»-мæ хъусын. М. р. сабитимæ иумæ æдзынæг кæсы ныв «Фæззæг»-мæ, зары сын «Сыфтæрызгъæлæн», йæ мидис ын нывы сюжетимæ бæтгæйæ.

Зарын. Хъырнæгау зард «Су-су-су-у-у-у». М. р. уæлдай тынгдæр йæ хъус дары уымæ, цæмæй сабитæ хатой интонаци.

Зарæг «Фæззыгон зарæг». Зарæг ахуыргæнгæйæ м. р. архайы, цæмæй мелоди-азæлд рæстмæ фæлхатой, дзырдтæ æнцон рахатгæ дзурой.

Зарæг «Хур-фæскъæвда хур». Дарддæр зарæг ахуыргæнгæйæ м. р. хæс у, цæмæй сабитæ зарын райдайой зарæгамонæджы хæдфæстæ, цæмæй сæ зард кæрæдзиуыл бада.

«Сыфтæртимæ кафт». М. р. фæндон бахæссы, цæмæй уал раздæр музыкæмæ байхъусой, стæй сбæлвырд кæной, музыкæйы ахастмæ гæсгæ куыд æмæ цы хуызы змæлын æмбæлы, уый. Сабитæй чи кæм лæууы, уым лæугæйæ баззайы, афтæмæй цæлхдымбылæй сабыргай фезгъорынц, сæ къухты сыфтæ тилгæйæ.

Хъызт «Дымгæ æмæ бæлæстæ»

(Цыфæнды ирон мелодимæ гæсгæ)

М. р. фæзæгъты сабитæн, сымах бæлæстæ стут, зæгъгæ; уæ къухтæ – бæлæсты къалиутæ, æнгуылдзтæ – сыфтæ. Фæззæджы, дымгæ куы радымы, уæд бæлæсты сыфтæ базмæлынц (се 'нгуылдзтæ змæлын кæнынц), дымгæ фæтынгдæр ваййы (сабитæ сæ къухтæ тилынц). Дымгæ ноджы тынгдæр æрбадымдта – сыфтæ уæлдæфы зилдух кæнынц æмæ сындæггай зæхмæ хауынц (сабитæ зилдух кæнынц, се 'нгуылдзтæ змæлын кæнгæйæ сабыргай сæ къухтæ бынмæ æруадзынц). Хъызты дæргъы сабитæ фæзмынынц дымгæйы уынаер: шу-шу-шу!

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. сывæллæттæн раарфæ кодта сæ хорз зард æмæ, музыкæмæ лæмбынæг кæй хъуыстой, уый тыххæй.

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Ахуыр кæнын сывæллæтты барæвзар змæлдтытæй йæ мидисмæ гæсгæ хуымæтæг алыхуызон характерджын музыкаæ æвдисыныл. Зарæггæнæджы фæлтæрдыл дарддæр кусын.

– Сæ хъудыкæнынад сын цырен кæнын, бæлвырд истæмæ сын арæст куыд уа, ууыл архайын; сæ фæлгæнæны дарддæры рæзтыл кусын.

– Цыраен кæнын сывæллæттæм хистæртæ æмæ се 'мгæрттимæ æмхиц (лымæн) уæвынмæ тырнындынад.

Репертуар: Т. Попатенко «Листопад» – «Сыфтæрызгъæлæн».

В. Карасева «Солнышко-ведрышко» – «Хур фæскъæвда хур».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

Р. Рустамов «Танец с листочками» – «Сыфтæртимæ кафт».

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ» (Цавæрфæнды ирон мелоди).

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринагтæ: сывæллæтты нымæцмæ гæсгæ гæххæттын сыфтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æрхæндæг æмæ хъæлдзæг гуккытæ». М. р. сабитæм хаты, цæмæй Е. Тиличеевайы музыкаемæ байхусой, æмæ, музыкаæ хъæрдæр æмæ сабырдæр куы зæла, уæд æй къухæмдзæгъдæй фæбæрæг кæной.

Зарын. Зарæг «Сыфтæрызгъæлæн». Сабитæ сбадынц, байхусынц зарæг «Сыфтæрызгъæлæн»-мæ. М. р. сæ бафæрсы, зарæг куыд хуыйны, уымæй. Ногæй йæм куы фæхусынц, уæд сабиты м. р. фæразæнгард кæны, цæмæй музыкайæн йæ ахаст иртасой – фæрсы сæ: «Кæцы афæдзы афоны тыххæй у зарæг?»

С. Фæззæджы тыххæй.

М. р. Йæ ахастмæ гæсгæ цыхуызæн музыкаæ у?

С. Сабыр, уæздан.

М. р. Цæмæн ахæм у?

С. Уымæн, æмæ сыфтæ сабыргай зилдух кæнынц уæлдæфы æмæ уæзданæй, цадæггай æрæнцайынц зæххыл.

Хъырнæгау зарын «Су-су-су-у-у». Куыд æй зарынц, афтæ сæ къухтæй амонынц мелоди-азæлды ивддинаедтæ, уылæнтæ.

Зарæг «Хур-фæस्कъæвда хур». М. р. кусы ууыл, цæмæй зарæг сыгъдаг зарой, сæ зард уа иу æмвæзадыл, кæрæдзиуыл бада.

«Фæззыгон зарæг». Сæ зард кæрæдзиуыл куыд бада, сабиты ууыл ахуыр кæнын – хъуамæ сæ мачи разæй кæна, мачи фæсте зайа.

Сыфтæртимæ кафт. Сабитæ цæлхдымбылæй слæууынц æмæ, куыд æмбæлы, афтæ фæаразынц сæ фезмæлд – рог тъæбæртт кæнынц зиллаккыл, апырх вæййынц фæйнæрдæм, сæ къухтæ уæзбын сисынц, стæй сæ æруадзынц – музыкайы ахастмæ гæсгæ.

Хъазт «Дымгæ æмæ сыфтæртæ» (Цавæрфæнды ирон мелоди).

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис æмæ сæ змæлдтытæ æххæст кæнынмæ разæнгард кæны.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. сабиты куыст равзары, аргъ ын кæны, раппæлы сын сæ зард æмæ кафтæй.

10-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Сабиты музыкалон уацмысы ахаст æвзарыныл æмæ зарæджы мидис радзурыныл сахуыр кæнын, фарстатæн дзуапп дæттынмæ куыд арæхсой, бæрзонд æмæ ныллæг зæлтæ кæрæдзийæ иртасын куыд зоной.

– Сæ фæлгæнæн æмæ сын сесфæлдыстадон зæрдæргъæвддинады рæзтыл кусын.

– Разын кæнын адæмимæ цæрыны арæхстдинад, социалон-коммуникативон функцитæ.

Репертуар. Т. Потапенко «Листопад» – «Сыфтæрызгъæлæн».

Цæллагты Л. «Фæззæг».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

Р. Рустамов «Танец с листиками» – «Сыфтæртимæ кафт».

Хъазт «Халæттæ æмæ сырдонцъиутæ».

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: халæттæ æмæ сырдонцъиуты хуызистытæ кæм ис, ахæм нывтæ, афæдзы афонты нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. (Кæс 3-аг ахуыры сахатмæ).

Зарæг «Сыфтæрызгъæлæн»-мæ хъусын.

М. р. Уæ зæрдæмæ цæуы ацы зарæг? Цавæр у?

(Сабиты дзуаппытæ.)

Уыйфæстæ сын фæзæгъы, цæмæй зарæджы мидисмæ гæсгæ ныв равзарой. Кæд къуыхцы кæной, уæд сын æххуыс кæны.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Халæттæ æмæ сыррдонцъиутæ». М. р. сабитæн радзуры, фæззæджы бирæ мæргътæ хъарм бæстæтæм кæй атахынц, уый тыххæй. Фæлæ чи нæ атахы, ахæм мæргътæ дæр ис – зæгъæм, халæттæ æмæ сыррдонцъиутæ (ныв æвдисы). Халæттæ æмбонды сæр бадынц æмæ уасынц, хъуахъхъ-хъуахъхъ, зæгъгæ (хъуысы I октавæйы ре), сыррдонцъиутæ та хъуыддагхуызæй цъыбар-цъыбур кæнынц (хъуысы I октавæйы ля).

(Сабитæ зарынц.)

Зарын. Зарæг «Фæззæг». Ацы зарæг ахуыргæнгæйæ м. р. йæ хъус дары мелоди-азæлды рæстмæйы фæлхатынмæ-зæлынмæ, стæй, иронау дзырдтæ цас нывыл загъд цæуынц, уымæ.

Зарæг «Фæззыгон зарæг». Зарæг фæлхатгонд цæуы ахæм нысануæгимæ, цæмæй йæ сæ зæрдыл хуыздæр бадарой (зарынц æй дæлкъордгай, хицæнтæ-хицæнтæй).

Сыфтæртимæ кафт. Музыкайы азæлдмæ гæсгæ хъуамæ æмизмæлд кæной сабитæ – ома иумæ-иу райдайой æмæ-иу иумæ фæуой.

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ»

М. р. бæласы хуызæн æрлаууы æмæ йæ цæнгтæ хæрдмæ ивазы, бафæрсы сабиты: «Чи дæн æз?» Уыйфæстæ сын фæзæгъы, цæмæй бæласхуыз «сæхи скæной» (кæс фæззæджы темæйы 8-æм ахуыры сахатмæ).

Хатдзæг кæнгæйæ, м. р. фæзæгъы, сабиты цырд змæлдæй разы кæй у, уый, фæразæнгард сæ кæны, сæ зæрдæ сын балхæны. Бафæдзæхсы сын, бæлæсты бын рæсугъд сыфтæ куыд æруидзой, уый.

11-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Ритм хуыздар куыд æнкъарой, ууыл дарддар кусын, музыкаемæ хъусгæйæ, се ’змæлд æдæрсгæ куыд уа, уыцы арахстдзинад фæфидардар кæнын (хуымæтæг цыдæй цауын, згъорын). Сæ ахаст ныхмæвард кæмæн у, фæйнахуызон, ома контрастон, уыцы пьесæтæм сæ лæмбынаггæй хъусынын ахуыр кæнын – хъуамæ сæ сæ кæрæдзийæ иртасой. Мыртæ сæ бæрзæндмæ гæсгæ фæйнахуызон кæй сты, уый дар хатын æмæ сæ хъæлæсæй фæзмын.

– Лæмбынаггдар куыд уой, рохгæнаг куыд нæ уой, ууыл кусын.
– Цæраггойты куыд уарзой, сæ рыст сын сæ зæрдæмæ хæстæг куыд исой, тæригæдгæнаг куыд уой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Ю. Матвеев «Зайчик» – «Лæппын тæрхъус».

М. Старокадомский «Зайчик» – «Лæппын тæрхъус».

Цæллагты Л. «Фæззæг».

В. Карасева. «Солнышко-ведрышко» – «Хур-фæскъæвда хур».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» (Бафидыдтой).

В. Агафонников, упражнение «Ноги и ножки» (фæлварæн «Къæхтæ æмæ гæккытæ»).

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Гыццыл къозотæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ «Тæрхъус фæззыгон хъæды», «Тæрхъус сæрдыгон æрдузы астæу».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Къæхтæ æмæ гæккытæ». Музыкаейы фыццаг хайы ритммæ сабитæ сæ къахайст аразынц, хуымæтæг цыдæй цаугæйæ. Музыкаейы ритм куыд аивдзæн дыккаг хайы, уымæ гæсгæ аразынц се згъорд дар.

Зарын. Зарджытæ «Лæппын тæрхъустæ» (Ю. Матвеевы æмæ М. Старокадомскийы музыка). М. р. сабитæм æвдисы дыууæ нывгонды тæрхъустимæ. Фыццаг нывыл тæрхъус фæззыгон хъæды, дыккагыл та – лæппын тæрхъус хъæлдзæггæй гæппытæ кæнгæйæ æрдузы астæу. М. р. æрхаты сабитæм, цæмæй лæмбынаг байхъусой зарæгмæ æмæ йын йæ музыкаейы ахастмæ гæсгæ базоной, тæрхъустæй кæцыйы уаг æвдисы, уый. Кæд æмæ сабитæ къуыхцытæ кæной, уæд сын баххуыс кæны музыкаейы ахаст нывгонды мидисимæ абарынмæ, зæгъæм,

тæрхусæн узал у фæззыгон хъæды, йæ зардæ бамæгуыр, нырхæндæг, æмæ уæдæ музыкæ дæр æнкъард у, хъуыдыдзаст, сындæггай зæлы. Сабитæ сæ цæсгæмтты æмæ къухты змæлдæй фæзынц куы æнкъард тæрхъусы уаг, куы та зардæхъæлдзæджы равг – уавæр.

Цæллагты Л. зарæг «Фæззæг».

Зарæг ахуыр кæнынц, мелодимæ хъусгæйæ. М. р. йæ хъус дары, цæмæй зарæджы ныхæстæ иронау раст дзурой.

В. Карасева. «Хур – фæскъæвда хур». М. р. зæггы сабитæн, цæмæй зарæджы ныхæстæ æрымысой, йæ мелоди – азæлд ын развæлгъау акæнгæйæ. Куыд сæ нæ рох кæна, уый охыл æй зарынц ногæй.

Хъазт «Гыццыл къозотæ»

Сабиты ног хъазты мидисимæ зонгæ кæнгæйæ м. р. зары зарæг «Гыццыл къозотæ», хъомылгæнæг та зарæджы ныхæстæм гæсгæ змæлы, архайд æвдисы. М. р. дыккаг хатт зары зарæг, сабитæ та хъомылгæнæджы амындмæ гæсгæ æвдисынц зарæджы мидис.

Сыфтæртимæ кафт. Хъуысы Р. Рустамовы музыкæ. Музыкаейы цагъд куыд бæрзонддæр æмæ куыд ныллæгдæр кæна, уымæ гæсгæ сæ архайд куыд аразой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Халæттæ æмæ сыррдонцъиутæ». Сабитæ дыууæ дихы фæвæййынц. 1 къорд – «халæттæ», 2-аг къорд – «сырддонцъиутæ». Фыццаг октавейы мыр ре куы райхъуысы, уæд сæ «базыртæ» батилынц «халæттæ», зарæгау кæнынц: «хъуахъхъ-хъуахъхъ-хъуахъхъ».

Фыццаг октавейы мыр ля куы райхъуысы, уæд «сырддонцъиутæ» гæппытæ кæнын райдайынц, зарæгау кæнынц: «чик-чирик».

Хъазтæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. бафæдзæхсы сабитæн, цæмæй тезгъогæнгæйæ сæ хъус æрдарой халæттæ æмæ сыррдонцъиутæм, сæ миниуджытæ сын фиппайой.

12-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Музыкалон-аивадон фæлгонцты фæрцы фæззæджы æууæлты тыххæй сабиты зоньндзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын. Се уæнгтæ, сæ алы фезмæлд дæр сæ коммæгæс куыд уа, куыд арæхсой фезмæлын-фезмæлдмæ, уый сын амонь, ома исты

архайгәйә сә фезмәлд рәстмә куыд уа (змәлды координаци). Уәнгәй тасаг, уәнгдыхәй хьаруджын куыд уой, ууыл кусын. Кәрәдзийы фәдыл тымбыл зилгә ритмикон цыдыл ахуыр кәнын, хьәләсы ләгъз зәлдыл ахуыр кәнын, хьәрәй зард әмә ныхасы форсиргонд зәлд не 'руадзыныл ахуыр кәнән.

– Хьусәй цы фехьусой, уый хуыздәр сә зардыл куыд дарой, фарстатән нывыл әмә аккаг дзуаппытә куыд дәттой, ууыл сә ахуыр кәнын әмә сын уыцы миниуджытә рәзын кәнын.

– Хьуамә хьазты хәстә әххәстгәнгәйә әвзарой әхсызгон әнкьарәнтә.

Репертуар: Цәллагты Л. зарджытә «Фәззәг», «Фәззәг – аләмәты рәсугьд» («Осень-красавица») әмә «Фәззыгон заргәйә кафт» («Осенний хоровод»).

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фәззыгон зарәг».

В. Агафонников «Ноги и ножки» – «Кьәхтә әмә гәккытә».

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Гыщыл кьозотә).

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: худтә-кьозотә – сабиты нымәцмә гәсгә.

Ахуырты нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Кьәхтә әмә гәккытә». Зәлы В. Агафонниковы музыка. Цәлхдымбыләй цәугәйә, сабитә ахуыр кәнынц хәсләвәрды архәйдтытә музыкайы цагьды ахастмә гәсгә әххәст кәнын (хуымәтәг хуызы цәуын, згьорын).

Цәллагты Л. зарәг «Фәззәг – аләмәты рәсугьд»-мә хьусын.

М. р. Фәззәг әдзух узал, уарынджын әмә әгьуыз нә вәййы, фәлә ма уый вәййы хьарм әмә хурарәх дәр. Байхьусут-ма зарәг «Фәззәг – аләмәты рәсугьд»-мә (сабитә йәм ләмбынәг хьусынц).

М. р. Йә уаг, йә ахастмә гәсгә цавәр музыка у?

С. Хьәлдзәг, рәвдз, цырд.

М. р. Цәмән у ахәм?

С. Уымән әмә у хур бон, ирд, рухс бон, нә уары.

М. р. Цәй әмә зәрдәхьәлдзәгәй ныххудәм, хурау зәрдәхәларәй – нәхи куыд хорз әнкьарәм, уый равдисәм.

Зарын. Хьырнәгау зарын «Шу-шу-шу». Хьырнәгау заргәйә, сабитә зарәджы мидис сә кьухты змәлдәй әвдисынц, ома мелоди кьәпхәнгай куыд рәзы, уый хатынц әмә иртасынц.

Цәллагты Л. зарәг «Фәззәг». Музыкалон разамонәджы әххуысәй сабитә зарынц зарәг «Фәззәг», музыка цәгьдгәйә дәр әмә

æнæ музыкайæ дæр – уый фæрцы сабитæ ахуыр кæнынц зарæджы мелоди-азæлд æнæрæдыдæй фæлхатын, сæ зард кæрæдзиуыл куыд бада, афтæ.

Александров А. зарæг «Фæззыгон зарæг». Цæмæй сабитæ сыгъдагæй дарддæр дæр арæхсой мидазæлд сфæзмынынмæ, уый охыл зарынц ногæй ацы зарæг.

Цæллагты Л. зарæг «Фæззыгон заргæйæ кафт». Сабитæ хъусынц ног заргæйæ кафты музыкамæ æмæ м. р. æххуысгæнæн фарстаты руаджы, музыкайы ахастимæ чи бады, ахæм змæлды уаг бæлвырд кæнынц, змæлынц уыцы хуызы – цæуынц заргæйæ кафты къахайстæй, фадыварцæй.

Хъазт «Гыщцыл къозотæ»

М. р. сабитæн зæгъы, цæмæй сæ сæртыл æркæной худтæ-къозотæ æмæ сæхи къозотæй банкъарой.

Дарддæр сабитæ зарæджы ныхæстæм гæсгæ архайынц.

I хай – гуыппытæ кæнгæ санчъехтæ кæнынц.

II хай – сæ худтыл хæцгæйæ сæ сæртæ тилынц.

III хай – æрбадгæйæ æмдзæгъд кæнынц.

Ахуырæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. бахæс кæны сабитæн, цæмæй сæ зæрдыл æрлаууын кæной, цавæр зарæгмæ хъуыстой, цæуыл у зарæг, йæ равгмæ, йæ характермæ гæсгæ цахæм у, уый.

13-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Музыкайы фæрцы цæмæй алыварс дуне зæрдæйæ æнкъарой, цин æмæ сагъæс кæнын зоной, ууыл архайын. Цы сурæтты бацæуынц æмæ фæхъазынц, уым цæмæй сæхиуыл æууæндагдæр уой, арæхстджындæр уой, ууыл кусын.

– Дзурынмæ разæнгарддæр куыд уой, уымæ сæ амидин кæнын, цы архайд сæххæст кæнынц, цы фезмæлд, уый цæмæй сæ зæрдыл хуыздæр дарой, ууыл архайын.

– Æрдзмæ сæм уарзондзинад гуырын кæнын, хъуамæ сæ зæрдæ зæгъа æрдзы рæсугъддзинæдтыл цин кæнын зоной.

Репертуар: Цæллагты Л. «Фæззæг – алæмæты рæсугъд», «Фæззæг», «Фæззыгон заргæйæ кафт».

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Къозотæ).

Архайән фәрәзтә
Цәстуынгә: ныв «Фәззәг».
Райуаринаг: кьозоты гоппытә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә. Сабитә заргәйә кафты кьахист ахуыр кәнынц, цәлхдымбыләй цәугәйә.

Зарәг «Фәззәг – аләмәты рәсугьд»-мә хьусын. Музыкалон разамонаг сабитимә иумә әдзынәг кәсы ныв «Фәззәг»-мә; зарәг азары, йә мидис ын нывы мидисимә бәтгәйә ахам фарстаты фәрцы:

М. р. Нывы цавәр афәдзы афон у нывгонд?

С. Фәззәг.

М. р. Әмә йә куыд базыдтаг?

С. Сыфтәр зынгә фәбур, мәргьтә хьарм бәстәм тәхын райдыдтой.

М. р. Әмә музыка та цавәр у?

С. Хьәлдзәг.

М. р. Цәмән у хьәлдзәг?

С. Хорз бон скодта, хур зәрдәхәларәй кәсы дунемә.

М. р. Тынг раст зәгьут! Әцәгдәр у уый тыххәй музыка афтә хьәлдзәг, цинәйдзаг, уәнгрогәнәг.

Зарын. Зарәг «Фәззыгон заргәйә кафт». Зарәг амонгәйә бәстондәр куыст цәуы ууыл, цәмәй музыка зәла раст, әмбәрстгонд уой зарәджи ныхәстә.

Зарәг «Фәззәг». Зарәг ахуыргәнгәйә тынгдәр хьус дарын хьәуы, цәмәй сабитә иумә райдайой зарын, дзырдтә раст дзургәйә.

Заргәйә кафт. Музыкамаә гәсгә сабитән м. р. аmony, куыд змәлын хьәуы, уыдәттә. Сабитә сә әххәст кәнынц.

Хьазт «Кьозотә». М. р. сабитән сә зәрдыл әрләууын кәны хьазты мидис. Уыйфәстә сын фәдзәхсы сабитән, цәмәй сә сәртыл зокьоты гоппытә әркәной әмә «кьозотә» фестой. Сабитә зарәджи текстмә гәсгә змәлдтытә әххәст кәнынц.

Кьозотә стәм, кьозотә стәм,

Уазәгуаты нә лымәнтәм әрцыдыстәм.

Иумә кафәм, иумә зарәм,

Цин нә кафты, цин нә зарды мах ссарәм!

(Сабитә сә кьәхтәй тьупп-тьупгәнгә цәуынц.)

Дарддәр зары хьомылгәнәг:

Сырхæй сырхдæр у дæ худ,
Урс-урсид дæ къæхтæ.
Цæй-ма, зокъо, цæй, ныххуд,
Амдзæгъд кæн дзæбæхдæр!

(Сабитæ сæ сæртæ тилыңц, гоппытыл сæ къухтæй хæцгæйæ. Стæй та æмдзæгъд фæкæныңц, дзуццæджы æрбадыңц.)

Уалынджы фæзыны æхсæрæг-тыртына, къозотæ рамбырд кæнынмæ хъавы, фæлæ йын сабитæ-къозотæ алырдæмты алидзыңц.

Ахуыртæн хатдзæггæнгæйæ, м. р. фæзæгъы сабитæн, цæмæй æхсæрсæттæджы уазæгуаты æрбахоной æмæ уый семæ ахъаза.

14-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Фæззæджы тыххæй сабиты зонындзинæдтæ хъæздыгдæр кæнын; сæ зонгæ музыкалон уацмысты цы фæлгонцтæ ис, уыдоны бындурыл сын се 'нкъарæнтæ агайын, фæйнахуызондæр кæнын. Хъуамæ раст æмбарой кафты фæзилæнтæ-змæлдтытæ.

– Цæмæй дзæбæхдæр ахсой музыкайы ахаст, ууыл дарддæр архайын. Сабиты æргомыздæхтдæр кæнын ахуыртæм, ног зонындзинæдтæм.

– Рæзын кæнын зонынмæ тырнындзинад æмæ цымыдисдинад цардæгæс æмæ æдзæрд æрдзы объектæм.

Репертуар: Г. Попатенко «Листопад» – «Сыфтæрызгъæлæн».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

Цæллагты Л. «Фæззыгон заргæйæ кафт».

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Зокъотæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: дыууæ бæласы нывгонды – сардыгон æмæ йæ фæззыгон хуызтимæ.

Ахуыры нывæст

Залы къулты æмварс дæргъай-дæргъмæ чысыл бандæттыл бадыңц сабитæ. М. р. сын фæдзæхсы ахæм уыци-уыцимæ байхъусын: «Мигътæ æрбабырсынц, хуры абырсынц, мæргътæ атахынц, æрызгъæлы сыфтæр – кæд вайы уый афтæ?» Æмæ сын фæзæгъы: дзуапп нывтæй

иуы мидæг «бамбæхст» (æвдисы сæм дыууæ нывгонды). М. р. сын сæ раст дзуаппытимæ сразы ваййы æмæ сæм æрхаты, зараг «Фæззæг – алæмæты рæсугъд»-мæ цæмæй байхъусой. Уыйфæстæ, йæ къухты фæззыгон сыфтæры цъæпæра даргæйæ, фæззæггы:

Æфтауыс нæ дисы, нывгæнæг фæззæг,

Дæ сыфтæр у хъулон, фæлыстан бæззæд.

М. р. сабитæн азарын кæны «Сыфтæрызгъæлæн». Уыйфæстæ та сын сыфтæ байуары, æмæ уыдон æд сыфтæ кафт кæнынц. Дарддæр сын м. р. фæззæггы, фæззæг æмхуызон хъарм æмæ хъæлдзæгæнгæс кæй нæ ваййы, фæлæ дзы æнкъард, æрхуым, узал бонтæ дæр кæй ралæууы, зæрдæ æнкъардгæнæн рæстæг.

Сабитæ хъусынц зараг «Сыфтæ хауынц»-мæ. Уыйфæстæ сæ сæртыл æркæнынц къозоты гоппытæ æмæ хъазын райдайынц «Зокъотæй». Хъазты кæронбæттæн æхсæрсæттæг-хъомылгæнæг сабитæн хуын æрбахæссы: фæткъуытæй йедзаг чыргъæд. Сабитæ йын зæрдиаг арфæтæ фæкæнынц.

Хатдзæджы хуызы м. р. фæззæггы, сабитæ музыкамæ, æмдзæвгæтæм кæй байхъуыстой, зарджытæ кæй кодтой, кæй кафыдысты æмæ хъазыдысты, æппæт уыдæттæй буц кодтой афæдзы алæмæты рæсугъд афон – фæззæджы.

15-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мæ бæсты хай»

Нысантæ:

– Рæзын кæнын музыкалон хатынад, музыкамæ хъуысыны арæхстдзинад, рæзын кæнын ритм хæтыны (хъуысыны) арæхстдзинад, сывæллæттæм эмоционалондзинад æмæ зæрдæйы уаг равдисыны хъомыс. Рæзын кæнын сæ бæрзæндмæ гæсгæ контрастон музыкалон зæлты (основных отношений) музыкалон-сенсорон хатынад.

– Цы фехъусынц, уый сæ зæрдыл фидарæй куыд дарой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын, стæй сын кафты алы фезмæлд дæр хъуамæ уа æнæферохгæнæ.

– Рæзын кæнын цымыдисдзинад алфамбылай дунема цы сахары (хъæуы) цæрынц, уымæ, фыдыбæстæмæ.

Репертуар: Цæллагты Л. зарæг «Фæззæг».

Е. Тиличиева «Вырастает город» – «Рæзы горæт».

Уырыссаг адæмон зарæг «Ладушки» – «Гуккытæй æмдзæгъд».

Цæллагты Л. «Пурти».

Æрмæджытæ æмæ ифтонгæнæнтæ.

Цæстуынгæ: горæты ныв хæхты ракомкоммæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Фæхыл сты – бафидыдтой». Сабитæ къæйттæ-къæйттæй лæууынд кæрæдзи ныхмæ æмæ кæрæдзийы æрмттæ æрцæвынд æмдзæгъдгæнæгау (цыппæрæймаг дæргъвæтиныл – фæхылсты, æстæймаг дæргъвæтиныл – бафидыдтой). Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Сабитæ сæ бынæтты сбадынц, м. р. семæ иумæ æдзынæг кæсы нывмæ, се 'ргом сын, уынгтæ куыд рæсугъд сты, хæхтæ бæсты фидыц куыд сты, Терк куыд сæрыстыр у, уыдæттæм здахы, ноджы ма нывы сюжет бабæтты музыкайы ахаст æмæ равг-уагимæ. Уый у хъæлдзæг, уæнпрог, цардуарзон.

Зарын. Хъырнæгау зарын «Шу-шу-шу». Сабитæ хъырнæгау зарынц, сæ архайдæй йын йæ мидис æвдисынц, ома сæ къухтæй, сыфтæ куыд хауынц зæхмæ, уый фæзмынд – уымæй бæлвырд кæнынц, мелоди къæпхæнгай бынмæ, ныллæгмæ куыд цæуы, уый.

Зарæг «Фæззæг». Развæлгъау зарæгæн йæ райдианмæ байхъусгæйæ, ногæй азарынц «Фæззæг». Ныффидар кæнын æмбæлы зарæджы интонаци сыгъдæгæй зарыны фæлтæрд.

«Нæ гуккытæй æмдзæгъд кæнæм». Ногæй зарынц ацы зарæг. М. р. йæ хъус дары уымæ, цæмæй сабитæ иумæ райдайой зарын æмæ иумæ фæуой.

Хъызт «Пурти»

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъызты мидис, сабитæ архайынц фæлгонц хуыздæр æмæ растдæр равдисыныл.

М. р. хатдзæгтæ куы кæна, уæд хъуамæ зæгъа, иууылдæр æмбисонды рæсугъд ран кæй цæрæм, нæ горæт Дзæуджыхъæу тынг райдзаст кæй у, нæ хæхтæн æмбал кæй нæй, Терк Цæгат Кавказы цæугæдæтты сæйрагдæртæй кæй у – æнæдомд, знæт, уæнпрог.

16-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мæ бæсты хай»

Нысантæ:

– Сæ ахаст хъæлдзæг кæмæн у, ахæм зарджытæм сабитæ æхсызгонæй æргомыздæхт куыд уой, уыцы минуæджы рæзтыл сын дарддæр кусын. Мелодийы хуымæтæг ритмикон фæлгонц æнæрæдигæйæ сфæлхатыныл сæ ахуыр кæнын. Музыкайы мидахастимæ хъуамæ сæ фезмæлдтытæ иумæ бадой.

– Цыррдзаст æмæ къæрцхъус куыд уой, цы фехъусой, уый цæмай фидарæй сæ зæрдыл дарой, ууыл кусын, уыцы миниуджытæ сын рæзын кæнын.

– Рæзын кæнын кæрæдзимæ зæрдæхæларæй цæрыны, æхастдзинæдтæ аразыны æрæхстдзинад.

Репертуар: В. Карасева «Цæхæрадоны – лæппын тæрхъус» æмæ «Зымæг» – «В огороде заинька» и «Зима».

Е. Тиличеева «Вырастает город» – «Рæзы горæт».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» (Бафидыдтой).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: горæты хуызгондимæ ныв.

Райуаринаг: кубиктæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Фæхыл сты – бафидыдтой». Сабитæ къæйттæ-къæйттæй лæууынц, кæрæдзимæ æргомыздæхтæй, сæ къухты кубиктæ, афтæмай. Цы ритмикон фæлгонц сын амынд у, уый кубикты къупп-къуппæй фæлхатынц-фæзмынц. Уыйфæстæ сæ къайæмбæлтты баивынц, ома кæрæдзимæ чъылдымыздæхтæй алæууынц æмæ ныр та иннæтимæ æххæст кæнынц уыцы хæслæвæрд (цыппæрæймаг æмæ æстæймаг дæргъвæтинаегтæ).

Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Ныллæг бандæттыл бадгæйæ сабитæ музыкæмæ хъусынц. М. р. зæгъы, цæмай зарæг базоной – йемæ амæй размæйы ахуырты рæстæг базонгæ сты, æрымысой йын йæ ном, æмæ сабиты амидин кæны ахæм фæрстытæн дзуаппытæ раттынмæ: «Цæуыл дзурæг у зарæг, цию йæ мидис? Цавæр у йæ мидахаст, уагмæ гæсгæ? Уæ горæт уарзут?»

Зарын. Хъырнæгау зарын «Цæхæрадоны – лæппын тæрхъус». Стыр секунды сыгъдæг интонаци фæзмыны фæлтæрдыл куыст дарддæр хæццæ кæнын, хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсон мыртæ дзырдты кæрон æнцон æвзарæн куыд уой, афтæ зарын.

«Зымæг». М. р. сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ – «Зымæг»,

сæ зæрдæ сын агайы, цæмæй йæм, се 'нкъарæнтæ æргомгæнгæйæ, хъусой, йæ мидис сæм цымыдисаг æркаса.

Хъазт «Куырм арс»

Хъомылгæнæг сабитæн æмбарын кæны ирон адæмон хъазты æгъдауттæ, чи сæ кæй фæлгонц æвдисдзæн, уый сын амонь. Хъомылгæнæг – «куырм арс» – лæууы зиллаччы астау, сабитæ йæ алыварс цæлхдымбылæй лæууынц, сæ алкæй къухы дæр сæ ис фæйнæ дыууæ кубиччы. Сывæллæттæ сæ цæлхдымбылы къуындæгæй-къуындæгдæр слæууынц, сабыргай кубиктæ кæрæдзиуыл хойгæйæ. «Куырм арс» сæм ныхъхъусы, алырдæмты разил-базил кæны. Сабитæ сæ цæлхдымбыл фæуæрæхдæр кæнынц, уæрæхдæр та алæууынц, ома сæ кубиктæй тыхджындæр, хъæрдæрæй хойгæйæ. «Куырм арс» се 'рцахсыныл архайы.

Кафт «Бафидыдтой». Сабитæ ногæй æркафынц, сæ фезмæлд уæндондæр, арæхстджындæр куыд уа, ууыл сæхи хъаргæйæ, дзæбæх куыд сфæлтæрой кафт, уымæ тырнгæйæ.

Ахуыртæн хатдзæггæнгæйæ, м. р. раппæлы сывæллæттæй сæ хъæппæрисджын, сæ хъазуатон архайды тыххæй. Фæрсы сæ, кубиктимæ цы куыстой, цæмæн сæ бахъуыдысты, ноджыдæр ма сын цæмæн бабæздзысты, уыдæттæй.

17-æм ахуыры сахат

Темæ: «Æз æмæ мæ буар»

Нысантæ:

– Алыхуызон зарджытыл дæр зæрдиагæй куыд æмбæлой, зæрдæбынæй сæм куыд хъусой, дарддæр дæр сæ ууыл ахуыр кæнын. Зарæгæн йæ алы уылæнтæ – ныллæг уа, кæнæ бæрзонд – раст куыд æххæст кæной, ууыл кусын. Музыкамæ гæсгæ змæлын – цæуын, згъорын хуыздæрæй хуыздæр куыд арæхсой, ууыл сæ фæлтæрын.

– Мырты-азæлд æмæ мелоди хуыздæр куыд ахсой æмæ алцæмæ дæр цыррдзастдæр æмæ къæрцхъусдæр куыд уой, уыцы миниуджытæ сæм рæзын кæнын.

– Сывæллон йæхи 'гъдауæй куы фæлвара зын фæлтæрæнтæ, хæслæвæрдтæ æххæст кæныныл, уæд ын ныфсытæ æвæрын, разангард æй кæнын.

Репертуар: В. Карасева «Зима» и «В огороде – зайныка» – «Зымæг»

æмæ «Цæхæрадоны лæппын тæрхус».

Е. Макшанцева «Это – я» – «Уый æз дæн».

Е. Тиличиева «Вырастает город» – «Рæзы горæт».

Уырыссаг адамон мелоди «Чысыл цырыхъхытæ».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: кубиктæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Къæхтæ æмæ гæккытæ». Зæлы В. Агафонниковы музыка. Сабитæ, цæлхдымбылæй лæугæйæ, музыкæйы фыццаг хаймæ гæсгæ къахайстæй цæуынц, ома сæ къæхтæ садзгæйæ, дыккаг хаймæ гæсгæ та згъоргæ кæнынц, зилдугæнгæйæ. Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Музыкалон разамонæг сабиты гыццыл бандæттыл сбадын кæны, бафæдзæхсы сын зонгæ зарæгмæ байхъусын, цæмæй сæ зардыл æрлæууа, зарæг цы хуыйны, уый, стæй дзы цæуыл ныхас цæуы, уыцы хабæрттæ дæр. (Сабитæ хъусынц, уыйфæстæ дзуап дæттынц.)

С. Сабитæ горæты уынгты фæцæуынц æмæ сæ хъус алцæмæ дæр дарынц, æппæт дæр фиппайынц – уæрæх рæсугъд уынгтæ, ног аив хæдзæрттæ...

М. р. Æмæ нын музыка уыдæттæ куыдæй æвдисы?

С. У хъæлдзæг, уæнпрог, сабиты хорз ахаст æвдисæг.

Зарын «Цæхæрадоны – лæппын тæрхус» хъырнæгау зарын. Сабитæ ууыл архайæг сты, цæмæй мелоди-азæлд нывылдæр зарой, ма йæ гæды кæной, ма рæдиой ома.

Зарæг «Уый æз дæн». М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, амидин сæ кæны уымæ, цæмæй йæм æргомзардæйæ хъусой, се 'нкъарæнтæ ма æмбæхсой, йæ мидис сæм цымыдисаг кæса.

«Зымæг». Ацы зарæг ахуыргæнгæйæ сабиты æргом здæхт цæуы уымæ, цæмæй йын йæ мелоди-азæлд хуыздæр сæ зардыл бадарой æмæ йæ растдæр фæзмой, фæлхатой, уæдæ дзырдтæ дæр хъуамæ сыгъдæг дзурой, æнцонæй сын бамбарæн куыд уа, афтæ.

Уырыссаг адамон мелоди «Чысыл цырыхъхытæ». Æппæты разæй уал сабитæ музыкæмæ байхъусынц, сбæрæг кæнынц, дыууæ хайæ арæзт кæй у, уый. Сабитæ къæйттæ-къæйттæй слæууынц æмæ кафынц, музыкæйы хæйттæ кæрæдзийы куыд ивынц, уый сæ кафты ахастæй бæрæг кæнгæйæ.

Хъазт «Куырм арс»

М. р. сабиты зәрдыл хъазты мидис әрләууын кәны, стәй сын ногәй-ногмә фәамоны кубиктә кәрәдзиуыл ритмикон хуызы кыуырццытә кәнын – куы хьәрдәрәй, куы та сындагдәр, сабырдәрәй.

Ахуыртән хатдзәг скәнгәйә, м. р. бафәрсы сабиты, сә зәрдәмә фәцыдысты ахуыртә әви нә, нодждәр ма әрбацаудзысты әви куыд, зәггә, уыдәттәй.

18-әм ахуыры сахат

Темә: «Әз әмә мә буар»

Нысанта:

– Ахуыр кәнын иузыкалон уацмысмә ләмбынәг хуысыныл райдианйәй кәронмә. Кусын змәлынмә арәхстдзинадыл. Рәзын кәнын зарыны арәхстдзинад: раст әвдисын мелодийы цыды сәйраг здәхт әмә раст әвдисын йә хицән интонацитә зарыны процессы.

– Хъусын әмә змәлын куыд хьәуы, уый әвзарынмә цәмәй цыррдәр уой, ууыл сә ахуыр кәнын.

– Уыцы хуызы сә хьомыл кәнын, цәмәй цыррдзаст әмә кьәрцхъус уой, быхсон, фәразон уой, иу ран бадынәй әгәр тагд ма тыхсой.

Репертуар: В. Карасева «Зима» и «В огороде – зайнка» – «Зымәг» әмә «Цәхәрадоны ләппын тәрхъус».

Е. Макшанцева «Это – я» – «Уый әз дән».

Е. Тиличеева «Вырастает город» – «Рәзы горәт».

Пляска «Сапожки» – кафт «Чысыл цырыхъхьытә».

Е. Макшанцева, упражнение «Похлопаем в ладошки» (фәлтәрән «Нә гуккытәй әмдзәгд кәнәм»).

Архайдән фәрәзтә

Райуаринаг: сабиты нымәц кубиктә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Нә гуккытәй әмдзәгд кәнәм».

М. р. сабиты зәрдыл фәлтәрәны мидис әрләууын кәны, әмә сабитә дәр, йә алыварс ләугәйә, фәлтәрәны архайд әххәст кәнынц, се 'мдзәгд, кьәхтә хойнәй, сә тымбылкьухты тьупп-тьуппәй музыкайы алы хәйттә йә ритммә гәсгә әвдисынц.

Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Сабитæ гыццыл бандæттыл сбадынц. М. р. сын зарæджы райдиан цагъды æмæ сын фæзæгъы, цæмæй йын йæ ном базоной. Кæд æмæ сабитæ къуыхцытæ кæной, уæд сын фыццаг къуплет цагъды. Йæ ном ын куы сбæлвырд кæнынц, уæд ма сабиты иу хатт зарæгмæ байхъусын кæны æмæ йын йæ мелодиазæлды ахаст мимикæйæ фæбæрæг кæнын бафæдзæхсы.

Зарын. Хъырнæгау зарын «Цæхæрадоны – лæппын тæрхъус». Зарæджы алы интонацион фæзылдыл дæр кусын, йæ мелодиа йын раст зарын.

Зарæг «Уый æз дæн». Ацы зарæг ахуыргæнгæйæ фылдæр æргом здахын æмбæлы уымæ, цæмæй мелодиазæлды уаг хæлд ма цауа, дзырдтæ æнцонæмбарæн уой сыгъдæгæй хъуысой.

«Зымæг». Сабитæ сабыргай зарынц, сæхи æнæ уæлдай хуызы лæмаргæйæ, фæстаг дзырдты кæрæттæ ивазгæйæ ауадзынц алы рæнхъы дæр.

Кафт «Чысыл цырыхъхытæ». Музыкайы ахаст æмæ мидызмæлдмæ (темпомæ) гæсгæ сабитæ сæ хъомылгæнæджы фæзмгæйæ æххæст кæнынц алы фæзмæлдтæ (къæхтæй зæхх æрцавын, къæйттæй цауын). Хъазт «Куырм арс». М. р. сабитæм кубиктæ æвдисы æмæ сæ фæрсы, цæмæн хъæуынц, уымæй. Уыдон сæ зæрдыл æрлæууын кæнынц хъазты мидис æмæ, фæйна дыууæ æмдигъоны райсгæйæ, кæрæдзиуыл сæ хойынц куы хъæрдæрай, куы та сабырдæр – «арс-хъомылгæнæг» сæм цас дæрддзæф вæййы, уымæ гæсгæ.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. сабиты бафæрсы, зæрдиагæй архайдтой æви нæ, стæй цы фæцыд сæ зæрдæмæ, уыдаттæй.

19-æм ахуыры сахат

Темæ: «Æз æмæ мæ буар»

Нысантæ:

– Фæйнахуызон зарджытæм хъусгæйæ, цæмæй се 'нкъарæнтæ æргомæй æвдисой, уыцы миниуджыты рæзтыл сын кусын. Зарæджы мидазæлд (интонаци) райдианæй кæронмæ сыгъдæгæй хæцца кæнынын архайын. Интонаци иу мырыл кæрай-кæронмæ куыд хæцца кæной, музыкайы ахастмæ гæсгæ сæ архайд-змæлд аразынмæ куыд арæхсой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

– Къæрцхъус æмæ лæмбынæг куыд уой, уыцы миниуæг сын

рæзын кæнын.

– Ахуыр кæнын сывæллæтты хидæрыны æмæ кæрæдзиимæ ахастдзинæдты культурон нормæтыл.

Репертуар: Хæбæлаты З. «Къæхтæ», «Цæстытæ».

В. Карсева «Зима» – «Зымæг».

Е. Тиличеева «Мы идем с флажками» – «Мах тырысатимæ цæуæм».

Уырыссаг адамон мелоди «Цырыхъхытæ».

Ирон адамон хъазт «Куырм арс».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: кубиктæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Кæй уæ фæнды аразгъор-базгъор кæнын?»

Музыкалон разамонæг сын фæзæггы, цæмæй Т. Ломовайы музыкаемæ байхусой æмæ йын йæ ахаст рахатой. Сабитæ йæ рæуæг, тæлфаг-змæлаг схонынц æмæ уымæ гæстæ сæхæдæг дæр змæлынц, згъорынц. Кæд æмæ сæ исчи къуыхцытæ кæна, нæ арæхса, уæд ын м. р. феххуыс кæны.

Хæбæлаты З. зарæг «Къæхтæм» хъусын. Сабитæ чысыл бандæттыл рабадынц æмæ ног зарæгмæ хъусынц. М. р. семæ зарæджы мидис æвзары, хатынц ын йæ азæлд-мелоди.

Зарын Е. Тиличеевайы хбырнагау зард «Мах цæуæм тырысатимæ». Азарыны размæ уал сабитæ мелодийы ритмикон арæзт бæрæг кæнынц се 'мдзæгдæй. Стæй йæ уæд иу мыры бындурыл азарынц.

Е. Макшанцевайы зарæг «Уый æз дæн». Зарæг дарддæрахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус уымæ дары, цæмæй сабитæн сæ зард кæрæдзиуыл бада, фæсте дæр сæ мачи зайа, стæй сæ иннæтæй раздæр мачи кæна.

В. Карсевойы зарæг «Зымæг». Дарддæр зарæг куы ахуыр кæной, уæд м. р. йæ хъус дары, цæмæй мелодийы азæлд (интонаци) сыгдæгæй зарой æмæ, музыкалон фразæты кæрæттæ кæрæдзийæ цæмæй хицæн кæнынц, уый æнкъарой.

Кафт «Цырыхъхытæ». Сабитæ къæйттæ-къæйттæй цæлхдымбылæй слæууынц æмæ, ныронг цы кафты архайд базыдтой, уымæй пайдагæнгæйæ, сæ алы фезмæлдæй дæр музыкайы хицæн хæйтты ахаст æвдисынц (уæздан – тагъд, цырын).

Хъазт «Куырм арс». Ацы хъазты фæрцы сабитæ ахуыр кæнынц сабыр, хъуызгæ цыдæй цауын, тагъд згъорын, сæ алы фезмæлдæн дæр кубиктæй къæрцгæнгæйæ, цадаггай сæ фезмæлды уаг куы хъæрдæр, куы сабырдæрмæ ивгæйæ (сабыр – хъæрæй).

Хъазтæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй, хорз кæй зарыдысты, музыкамæ тынг лæмбынæггæй кæй хъуыстой, йæ хайттæ йын кæй иртæстой кæрæдзийæ, уый тыххæй.

20-æм ахуыры сахат

Темæ: «Æз æмæ мæ буар»

Нысантæ:

– Музыкалон сурæттæ-фæлгонцтæ зæрдæйæ дæр æмæ зондæй дæр куыд æнкъарой-æмбарой, уыцы хуызы хъомыл кæнын сабиты. Сæ алыварс дуне æнкъарыны миниуджыты рæзтыл музыкæйы фæрцы кусын. Ахуыр кæнын ритм хынцгæйæ, æгæр тагъд æмæ фæлхат нæ кæнгæйæ зарыныл, зæрæджы ныхæстæ æмбарыныл.

– Алы фезмæлд дæр сæ зæрдыл хуыздæр куыд дарой, хъусæй дæр лæмбынæгдæр хъусæг куыд уой, зæрдæйæ æнкъарагдæр, ууыл архайын.

– Рæзын кæнын музыкалон аивады иуæй-иу мæдзæлттæ иртасыныл.

Репертуар: Хæбæлаты З. «Къæхтæ».

Е. Макшанцева «Это – я» – «Уый æз дæн».

Е. Тиличеева «Мы идем с флажками» – «Мах цауæм тырысатимæ».

В. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Уырыссаг адамон мелоди «Цырыхъхъытæ».

Сабиты хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ».

Архайæн фæрæзтæ: сывæллæтты хъæлдзæг æмæ æнкъард цæсгом æвдисæг нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Кæй уæ фæнды аразгъор-базгъор кæнын?» Сабитæ залмæ бацауынц æмæ хъомылгæнæджы фæдзæхстмæ гæсгæ иу искацырдæм рог тæбæртт кæнынц, кæрæдзи нæ къуыргæйæ æмæ нæ хыгдаргæйæ.

Хæбæлаты З. зарæг «Къæхтæм» хъусын. М. р. æрхаты сабитæм, цæмæй сæ зонгæ зарæгмæ байхъусой æмæ, цы хуыйны, уый æрхъуыды кæной. Йæ мелодимæ гæсгæ цавæр у йæ ахаст, уый фæбæлвырд кæнын æмæ æмбæлгæ ныв равзарын.

Зарын. Хъырнæгау зарынц «Мах цæуæм тырысатимæ». Иу мыры бындурыл мелоди-азæлды (интонацийы) сыгъдæг зæлыныл кусын.

Е. Макшанцевайы зарæг «Уый æз дæн». Сабитæ зарæг зарынц цагъдимæ иумæ, райдайынц æй йæ развæлгъауы зæлтæм гæсгæ, стæй та æнæ уыдон.

В. Карасевайы зарæг «Зымæг». Музыкалон разамонæг фæзæгъы, зарæг, дам-ма, йæ райдианмæ гæсгæ базонут, стæй йæ зæрдыл хуыздæр бадарыны охыл ногæй азарынц (иугæйттæй, дæлкъордгай) иу æмвæзадыл.

Кафт «Цырыхъытæ». Ацы кафт ногæй-ногмæ уымæн акæнын хъæуы, цæмæй, уацмыс дыууæ хайæ кæй у, уый хуыздæр сæ зæрдыл бадарой æмæ йæ се змæлдæй бæрæг кæной, ома музыкæйы хæйттæ куыд ивынц, уыдон дæр сæ кафты уаг афтæ ивынц.

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ». М. р. сабитæн хъазты мидис сæ зæрдыл æрлаууын кæны, уыдон та æххæст кæнынц фæзмыгой-фæлгонц змæлдтытæ. М. р. йæ хъус дары, цæмæй змæлдтытæ музыкæйы характеримæ кæрæдзиуыл бадой.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м.р. æппæлы сабитæй, зæрдиагæй кæй архайдтой, коммæгæс кæй уыдысты, уый тыххæй.

21-аг комплексон ахуыры сахат

Темæ: «Мæ хъазæнтæ»

Нысантæ:

– Ахуыр кæнын музыкалон аивады иуæй-иу мæдзæлттæ иртасыныл.

– Архайын, цæмæй зæрдæргъæвд, лæмбынæг уой, сæ фезмæлдтытæ зæрдыл дарой, ома кæд куыд змæлын-архайын хъæуы, уый.

– Рæзын кæнын интерес æрдзы фæзындтæм.

Репертуар: Слонаты Ю. «Мах стæм хъæлдзæг матрешкæтæ».

Цæллагты Л. «Хъазæн чындз».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ хъазæн чындз, бæх, тæрхъус æмæ науу хуызвыстытимæ.

Райуаринаг: матрешкæтæ æмæ науу стыр æмæ чысыл силуэттæ, æрвцъæх æмæ фæлурс-сырх гæххæтты дыууæ сыфы.

Ахуыры нывæст

Сабитæ залмæ бацæуынц æмæ сæ бынæтты сбадынц. М. р. сæм хъазæнты хуызвыстытимæ нывгæндтæ æвдисы æмæ сæ бафæрсы, цы сты, уымæй. (Сабиты дзуаппытæ.) Æрхаты сæм, цæмæй куклайы тыххæй æмдзæвгæтæ бакæсой. М. р. сæ раппæлы æмæ сын фæзæгъы, чындзойы тыххæй зарæг зонын, зæгъгæ. Стæй азары Цæллагты Лидæйы зарæг «Хъазæн чындз». Зарæджы мидис, хъазæн чындзы хуызвыст кæуыл ис, уыцы нывгондимæ сбæтты. Сабитæ йын зæрдиагæй бахъырнынц, лæмбынæгæй, мелодимæ хъусгæйæ. Уыйфæстæ сын фæзæгъы, цæмæй зарæджы текстмæ гæсгæ сæхимæ бæхтæ æмæ тæрхъустæ æркæсой. Сабитæ уыцы фæлгонцты змæлд фæзмынц, бæхтау дугъ кæнынц, тæрхъустау гæппытыл систы. Музыка куй фенцайы, уæд сын м. р. се 'ргом нау æмæ матрешкæйы хуызвыстмæ аздахы æмæ сæм æрхаты, цæмæй, йæхæдæг раздæр уыцы хъазæнтæн цы силуэттæ бацæттæ кодта, уыдонæй, сæ зæрдæмæ чи фæцыд, уый равзарой. Развæлгъау цæттæгонд гæххæтты сыфыл сабитæ ритмикон хуызы равæрынц силуэттæ:

æрвцъæх сыфыл – стыр нау, чысыл нау;

фæлурс-сырхыл – стыр матрешкæ, чысыл матрешкæ.

Фыццаг уал иууылдæр æдзынæг кæсынц панно «Нау»-мæ, хъомылгæнæг бакæсы Д. Хармсы æмдзæвгæ «Нау».

Дон-дон тагъд фæтынды нау,

Ленк кæны уый дардæй.

Матростæм нæ хæссын фау:

Домбай сты æхсары уартæй.

Стæй лыстæг æркæсынц панно «Матрешкæтæм».

М. р. Цы диссаджы рæсугъд матрешкæтæ сты. Æз уын уыдоны тыххæй зарæг зардынæн, сымах та, алы куплеты фæстæ дæр цы кафты музыка уыдзæн, уымæ гæсгæ æмдзæгъд кæндзыстут. Зæлы Слонаты Ю.-йы зарæг «Мах стæм хæлдзæг матрешкæтæ.

(Сабитæ хæслæвæрд æххæст кæнынц.)

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй сæ биноныг куысты тыххæй, бафæдзæхсы сын, цæмæй сæ куыстытæ сæ мадæлтæм

равдисой – науты æмæ матрешкæты силуэттæ.

22-аг ахуыры сахат

Темæ: «Мæ хъазæнтæ»

Нысантæ:

– Музыкаемæ хъусынмæ зæрдæргъæвд куыд уой æмæ йæ куыд æмбарой, уыцы миниуджыты рæзтыл кусын, сæ ритмикон къæрцхъусдзинад сын рæзын кæнын, искацы сураеты фæзмыгой змалды фæзилæнтæ æххæст кæнын. Уацмысæн йæ формæ дыууæ хайæ кæй у, уый хатын хъусгæйæ.

– Цæстæй уынгæйæ зæрдæмæ куыд исой уацмысы ахаст, стæй хъусæй лæмбынæг хъусæг куыд уой, уыцы миниуджыты рæзтыл кусын.

– Афтæ сæ хъомыл кæнын, цæмæй сæ хæслæвæрд æххæстгæн-гæйæ сæ зæрдæ искауыл куыд нæ дарой, сæхицæй сæ ныфс куыд уа.

Репертуар: «Мах стæм хъæлдзæг матрешкæтæ», «Хъазæн чындз».

М. Раухвергер «Агур хъазæн».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ хъазæн чындз, матрешкæтæ, пурти æмæ машинæйы хуызвыстытимæ.

Райуаринаг: сабиты нымæцмæ гæсгæ тырысатæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

М. р. фæзæггы сабитæн, цæмæй бæхтæ æмæ тæрхъустæ фæстой. Музыкайы ахастмæ гæсгæ сабитæ куы бæхтау дугтæ уадзынц, куы та тæрхъустау гæппытæ кæнынц. М. р. стауы сабиты æмæ æвдисæн фæйнагыл равæры нывгæндтæ бæх æмæ тæрхъусы хуызвыстытимæ. Хъусын зарагмæ «Мах стæм хъæлдзæг матрешкæтæ».

Сабитæ зарагмæ хъусынц. М. р. сын бафæдзæхсы, цæмæй йын йæ мидисмæ сæ хъус лæмбынæгæй æрдарой, куыд хуыйны, уый базоной. Стæй цавæр у йæ ахастмæ гæсгæ. Сæ дзуаппытæм сын куы байхъусы, уæд сын сæ размæ равæры нывгонд матрешкæты хуызвыстытимæ.

Зарын. Зараггæнæгау «Мах цæуæм тырысатимæ» (иу мыр заргæйæ). Сабитæ зараггæнæгау кæнынц, йæ мидисмæ гæсгæ, сæ къухты тырысатæ даргæйæ, музыкайы ритммæ хъусгæйæ, сæ мидбынаты сæ

къæхтæ æрсадзынц.

Зарæг «Хъазæн чындз». Зарæг ахуыргæнгæйæ уæлдай тынгдæр кусын æмбæлы ууыл, цæмæй мелоди æнæхæлгæйæ æххæстгонд цæуа, дзырдтæ хорз хъуысой. Æппынфæстагмæ м. р. æвдисæн фæйнагыл равæры нывгонд хъазæн чындзы хуызвыстимæ.

Хъазт «Агур хъазæн». Хъомылгæнæг дыууæ бандоныл фæйна хъазæны сæвæры – пурти æмæ машинæ. Сабитæ дыууæ дæлкъордыл фæдихтæ ваййынц æмæ дыууæ цæлхдымбылæй слæууынц: сæ иу – пуртийы алыварс, иннæ та – машинæйы.

Музыкæйы фыццаг хаймæ гæсгæ сабитæ бандæтты алыварс цадаггай цæуынц, дыккаг хаймæ гæсгæ згъорын райдайынц. Музыка куы фенцайы, уæд къулмæ бацæуынц æмæ чъылдымыздæхтæй слæууынц. Хъомылгæнæг хъазæнтæ сæ бынæттæй баивы, стæй йæ амындмæ гæсгæ сабитæ базгъорынц æмæ сæ хъазæны алыварс алæууынц. Ногæй-ногмæ афтæ ахъазынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, м. р. сабиты æргом аздахы хъазæнты хуызвыстытимæ нывгæндтæм, бафæрсы сæ: «Ай циу?» (Сабитæ дзуапп дæттынц.) Сæ зæрдыл сын æрлæууын кæны, хъазæнтыл аудын кæй хъæуы, фæлæ сæ иннæтæм дæр кæй фæхъæуы раттын.

23-аг ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Зарæджы равг-ахаст æмæ йын йæ мидис æнкъарын-æмбарын, йæ тексты тыххæй фарстатæн дзуапп дæттын. Хуымæтæг мелодитæ цæмæй раст интонаци кæной, уыцы арæхстдзинад сын рæзын кæнын. Сæхи хъæппæрисай 2 хайæ арæст уацмысы текстмæ гæсгæ сæ архайд куыд ивой, уыцы арæхстдзинад сын фидар кæнын.

– Дзурынмæ сæ амидин кæнын, хъуамæ зæрдæргъæвд уой алцыппæт фиппайынмæ, уынынмæ, лæмбынæг куыд уой, ууыл кусын, æрдз афæдзы афонтæм гæсгæ куыд ивы, уый сæ зæрдæйæ æнкъарыныл ахуыр кæнын.

– Иу ран бадын куыд фæразой, быхсаг куыд уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Хъазæн чындз», «Заз бæлас».

В. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Г. Вихарева «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

М. Раухвергер, хъазт «Ищу игрушку» (Агурын хъазæн).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Зымæг».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Гæппытæ». М. р. зæггы сабитæн, цæмæй залы æмвæтæнæй сбадой. Т. Ломовайы музыкайы хъазтмæ гæсгæ иууылдæр гæппытæ кæнынц, алчидæр йæхи мидбынаты.

Зарæг «Уазал бон»-мæ хъусын. Сабитæ бадгæйæ кæсынц ныв «Зымæг»-мæ. Хъусынц зарæгмæ. М. р. зарæджы мидис бабæтты нывы сюжетимæ, фарстатæ дæтты:

М. р. Афæдзы кæцы афоны хуызвыст у?

С. Зымæг.

М. р. Цæмæн уæм афтæ кæсы, афтæ цæмæн нымайут?

С. Уымæн æмæ сабитыл хъарм уæлæдарæс конд ис.

М. р. Цæмæн съл ис хъарм дарæс?

С. Уымæн, æмæ зымæгон узал вæййы.

М. р. Æмæ сымах зымæг уарзут? Цæмæн?

С. Уымæн æмæ зымæгон ис къæхдзаныгътæй бырæн, митæй хъазæн.

М. р. Гъемæ зарæджы музыкае дæр у хъæлдзæг, уæ хæрз зæрдæйы уаг уын æвдисы.

Зарын. Зарæггæнæгау «Баю-бай». Сабитæ терцитæ зарæгау кæнынц, зарæджы мидисмæ гæсгæ афтæ архайынц, цыма хъазæн чындзы узынц.

«Заз бæлас». М. р. фæзæггы, цæмæй ног ирон зарæгмæ байхъусой, развæлгъау æй уырыссаг æвзагмæ æмбæлы ратæлмац кæнын.

«Зымæг». Сабитæ иугæйттæй æмæ чысыл къордтыл дихтæгондæй сæ зонгæ зарæг ногæй азарынц. М. р. сæ разæнгард кæны.

«Миты гæлæбуты кафт». М. р. сабитæн фæзæггы, цæмæй музыкаемæ байхъусой, куыд змæлгæ у, уый сбæлвырд кæной, стæй хъомылгæнæджы фæдзæхстмæ гæсгæ рог згъорынц, базыртау цадæггай сæ къухтæ тилгæйæ.

Хъазт «Агур хъазæн»

М. р. сын сæ зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис, 1 æмæ 2 хайы мелодитæм гæсгæ сабитæ куы сабыргай цæуынц, куы та сæппæй азгъорынц.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны, ногæй цы базыдтой, зымæджы тыххæй цавæр зарæгмæ байхъуыстой, цавæр кафт ахуыр кодтой, уыдæттæ.

24-æм ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Музыкаæ зæрдæ æмæ зондæй куыд æнкъарой-æмбарой, ууыл дарддæр кусын. Афтæ архайын, цæмæй кафты æмæ хъазты фæлгонцтæ аивдæр æмæ фидыцджындæрæй куыд æххæст кæной, æмархайд куыд кæной. Терцитæ сыгъдæгæй зарыны фæлтæрæнтæ кæнын сабитæн.

– Цы фехъусынц, уый дæр æмæ, кæд куыд змæлын хъæуы, уый дæр сæ зæрдыл фидарæй куыд дарой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

– Хæслæвæрдтæ æххæстгæнгæйæ сæхи хъарутыл куыд æууæндой, ахæм хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Заз бæлас», «Хъазæн чындз».

Г. Вихарева «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

Б. Финоровский, игра «Зайцы и лиса» (Тæрхъустæ æмæ рувастæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: дыууæ нывгонды бæласы хуызвыстимæ – сæрдыгон æмæ зымæгон; рувасы маскæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Гæппытæ». М. р. фæзæгъы сабитæн, цæмæй, кæй сæ кæм фæнды, уым йæхицæн залы бынат æрцахсгæйæ, тæрхъустау гæппытæ кæной, æцæг ма сын фæзæгъы, тæрхъусы къæхтæ фæлмæн кæй сты æмæ гæппытæ дæр сабыргай кæй кæнынц.

Зарæг «Уазал бон»-мæ хъусын. Сабитæ сæ бынæттæ æрцахсынц æмæ зонгæ зарæгмæ хъусынц, цы хуыйны æмæ йæ мидис куыд у, уыдæттæ æрымысгæйæ. Кæд æмæ сабитæ къуыхцытæ кæной, уæд сæм м. р. дыууæ нывгонды равдисы æмæ сын фæзæгъы, цæмæй дзы, зарæджы мидисмæ хæстæгдæр кæцы у, уый равзарой, зæгъой йæ, стæй, цæмæн æй равзæрстой, уый.

Зарын. Зарæггæнагау «Баю-бай». Терцитæ раст интонаци кæныны арæхстдзинадыл архайын.

Зарæг «Хъазæн чындз». М. р. йæ хъус дары зарæджы райдианмæ. Ахуыр сæ кæны, цæмæй зарын райдайой зарæджы райдианы хæдфæстæ.

Зарæг «Заз бæлас». Зарæг ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус тынгдæр дары уымæ, цæмæй мелоди æнæрæдигæйæ зарой, дзырдтæ иронау æнцонæмбаргæйæ сыгъдæгæй дзурой.

«Миты гæлæбуты кафт». Кафт ахуыргæнгæйæ, куыст цæуы аивдæрæй змæлдыл, рогæн хъуамæ згъорой, сæ къухтæ цадаггай тилой.

Хъазт «Тæрхъустæ æмæ рувас»

Цыма тæрхъустæ стут, уæхи афтæ æнкъарут, зæгъгæ, м. р. фæзæгъы сабитæн музыкæйы фыццаг хаймæ хъусгæйæ сабитæ рог згъорд кæнынц залы рæбынты, дыккаг хаймæ хъусгæйæ та дзуццæджы сбадынц æмæ æртыккаг хаймæ хъусгæйæ та сæ рувас расур-басур кæны, фæлвары сæ æрцахсынмæ.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. аргъ скæны сабиты архайдæн ахуырты заман, бафæдзæхсы сын, цæмæй, залæй æддæмæ цæугæйæ, тæрхъустау куыд цæуой.

25-æм ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Музыкæйы ахаст æнкъарын-хатынмæ арæхсын, зарæджы ныхас цæуыл цæуы, уый хи ныхæстæй дзурын, зарынмæ арæхстдзинадыл дарддæр кусын. Сæ алы фезмæлд, къахайст дæр музыкæйы уаг-ахастимæ иу кæнын, уымæ гæсгæ аразын. Дарддæр хъазты фæлгонцтæ ирдæй æвдисынмæ арæхстыл кусын.

– Фæлгæнæны æмæ хъусыны лæмбынагады рæзтыл кусын.

– Цæмæй уæздан, дзуапджын æмæ кæрæдзимæ хæларзæрдæ, уарзæгой цæстæнгас дарой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Заз бæлас».

А. Филиппенко «Дед Мороз» – «Митын Дада».

Г. Вихарева «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

Б. Финаровский, игра «Зайчики и лисичка» (Тæрхъустæ æмæ рувас).

Архайдæн фæрæзтæ

Райуаринаг: тәрхусты худтә, рувасы дзыппыдаргә цәсгом (маскә), дидитә-бибитә, әрттивәгтә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтыгә. «Гәппытә». Сабитә, цәлхдымбыләй ләугәйә, фәлтәрәнтә әххәст кәнынц, ома гәппытә кәнынц. М. р. йә цәст дары, цәмәй сабитә сә архайд музыкайы райдиан әмә кәронимә куыд бәттой.

Зарәг «Уазал бон»-мә хьусын. М. р. сабиты сбадын кәны әмә сын фәзәггы, цәмәй сә зонгә зарәгмә байхьусой әмә, куыд хуыйны, уый әрымысой. Стәй дзы ныхас цәуыл цәуы, уый дәр сын зәггы кәны. Кәд әмә нә арәхсой, уәд сәм әххуысән ахьазгәнәг фәрстатә дәтты.

М. р. Уазал кәд вәййы? Мит кәд фәуары? Бәләстә зыбыты бәгънәгәй кәд аззайынц? Миты кьубәртгәй кәд фәхьазут? Музыка уыдәттә куыдәй әмбарын кәны?

Зарын. Зарәггәнәгау «Баю-бай». Зарәггәнәгау кәнынц дәлкьордгай. М. р. әрхаты сабитәм, цәмәй сә кәрәдзийы зардмә ләмбынәгәй сә хьус әрдарой, зарын райдайой зарәджы райдианы хәдфәстә.

(Сабитә азарынц чысыл терцийы интервал.)

«Митын Дада». М. р. сабиты зонгә кәны зарәг «Митын Дада»-имә әмә сә амидин кәны, цәмәй зарәджы мидис сә зәрдәмә хәстәг райсой, зәрдәйә йә банкъарой.

«Заз бәлас». Зарәг ахуыр кәнынц, әрмәстдәр мелоди цәгдгәйә, иу әмвәзадыл заргәйә – хьуамә сә разәй дәр мачи фәуа, стәй сә фәсте дәр мачи зайа.

«Миты гәләбуты кафт». Сабитә ахуыр кәнынц музыкайы фыццаг әмә дыккаг хәйтты ивд хатын, сә архайд-змәлд музыкайы райдиан әмә кәронимә бәтгәйә.

Хьазт «Тәрхустә әмә рувас». Сабитә әппәт залыл апырх вәййынц әмә сәхәдәг әххәст кәнынц архайд-змәлдтыгә. Куыст цәуы, хьазты фәлгонц куыд ирддәрәй ис саразән, ууыл.

Ахуыртән хатдзәг кәнгәйә, м. р. ранымайы әппәлән хуызы сабиты зәрдиаг архайд, хуыздәрмә кәй тырнынц, уый сын фәзәггы. Бәфәдзәхсы сын, цәмәй сә кьорды «Тәрхустә әмә рувас»-ы хьазтәй ахьазой.

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Цинайдзаг музыкайыл æргомзæрдæйæ куыд æмбæлой, уымæ сæ разæнгард кæнын. Сæ алы фезмæлд дæр музыка æмæ зарæджы текстимæ бæттын куыд зоной, афтæ сæ ахуыр кæнын. Сæ фезмæлдтытæ дæр музыкайы дыууæ кæнæ æртæ хайы фæливантимæ куыд ивой, уыцы арæхстдзинад сын фидардæр кæнын.

– Дарддæр дæр, цæстæй цæмæ кæсынц, уый хорз куыд уыной-æнкъарой, стæй хъусæй лæмбынæг хъусæг куыд уой, уыцы минууæг сын рæзын кæнын.

– Афтæ сæ хъомыл кæнын, цæмæй сæ кæрæдзимæ зæрдæхæлар цæстæй кæсой, алцæмæ дæр рæвдз уой – ныхæстæй дзуапп раттынмæ, фезмæлынмæ.

Репертуар: А. Филиппенко «Дед Мороз» – «Митын Дада».

В. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Цæллагты Л. «Заз бæлас», «Митын Дада».

Б. Финаровский, игра «Зайчики и лисичка» (Тæрхъустæ æмæ рувас).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: цыппар нывгонды миты, зымæгон уæлæдарæсы, дзоныгты, Ног азы зазы хуызвыстимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Хъандзалтæ» («Пружинки»). Сабитæ сæрибарæй залыл ахæлиу вæййынц, алчи сæ йæхицæн бынат æрцахсы. Нымад «иу» æмæ «дыууæ», зæгъгæ, куы фехъусынц, уæд дзуццæджы æрдæгбадт æркæнынц, куыддæр «æмæ», зæгъгæ, айхъусынц, афтæ сæ уæрджытæ фемраст кæнынц, фест æмæ æрбадгæйæ æнæрлæугæйæ архайынц. Уыйфæстæ змæлдтыты архайд æвдисынц А. Филиппенкойы музыкаемæ гæсгæ.

Зарæг «Митын Дада»-мæ хъусын. М. р. сабитимæ иумæ кæсы нывгæндтæм (иугай сæ радыгай равæры), сæ мидис сын сбæрæг кæны æмæ бафæрсы: «Афтæ кæд вæййы?» Æппæт дзуаппыты бындурыл хатдзæг кæны, нывгæндты ныхас зымæгыл кæй цæуы.

Стәй сабиты әргом аздахы Ног азы зазмаә әмә бафиппайы, йә цуры бәрәг чидәр кәй нә фаг кәны, уый. Сабитә куы тыхсой се 'нараәхстәй, уәд сын аивәй сә зәрдыл Митын Дадайы әрләууын кәны. Уый хәдфәстә байхъусынц зарәг «Митын Дада»-мә, йә ахаст әмә йын йә мидис равзарынц, әрдзурынц сыл.

Зарын. Зарәгәнәгау «Ау-ау». Квартәйы сыгъдәгәй интонацигонды араәхстдзинадыл цәуы куыст.

Зарәг «Заз бәлас». Куыст цәуы музыкалон райдайәны фәстә зарыны араәхстдзинадыл.

Зарәг «Зымәг». Сабитә зарәг ногәй азарынц, развәлгъау мелодимә байхъусгәйә әмә, зарәг куыд хуыйны, уый сбәлвырд кәнгәйә. Зарынц иугәйттәй, дәлкъордгәйттәй.

Кафгә зард «Митын Дада» (Б. Филиппенко). Зонгә музыкайы цагъдмә сабитә ахуыр кәнынц заргәйә кафты къахайстыл, сәрибар тыгъдадәй пайдагәнгәйә.

Хъазт «Тәрхъустә әмә рувас»

Хъазгәйә зарәг куы зәла, уәд куыст цәуы ууыл, цәмәй зарәджи текстмә гәсгә архайд-фезмәлдтытә ивд цәуой, цәмәй архайджыты фәлгонцтә зәрдәргәвдәй әвдисой, фәзмой.

Ахуыртән хатдзәг кәнынц хъазт «Сызгәерин кәртыдуар»-ы фәрцы, ома сабитә, заләй әддәмә цәугәйә, дзуаппытә фәдәттынц ахәм фарстатән:

1. Кәд әрбацауы Митын Дада?
2. Цавәр ләвәртгә әрбахәссы сабитән?
3. Әмә сабитә та Митын Дадайән хәәлдзәг зарәг фәзарынц әви әрхәндәг? Уәд цәмән?

27-әм ахуыры сахат

Темә: «Зымәг»

Нысантә:

- Музыкаә әнкъарын әмә әмбарыны араәхстдзинад уәлдәр кәнын, раздәр цы уацмыстимә базонгә сты, уыдон рагон зонгәтау базонын, ритм әнкъарыны

рæзтыл, архайд-фезмæлдмæ арæхстыл дарддæр кусын тындады ориентаци кæныныл цалх кæнын.

– Кæд куыд змæлын-архайын хъæуы, уый цæмæй сæ зæрдыл хуыздæр дарой, ууыл кусын.

– Æргомзæрдæ куыд уой, се ’мбал-æмгæрттæ æмæ хистæртимæ ныхасы бацауынмæ цæттæ куыд уой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Заз бæлас».

А. Филиппенко «Дед Мороз» – «Митын Дада».

Б. Финаровский «Зайцы и лиса» – «Тæрхуостæ æмæ рувас».

Т. Ломова «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: алдымбыды æвзистхуыз æндæхтæ-æрттивæнтæ чызджыты нымæцмæ гæсгæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Хъандзал» («Пружинки»). Сабитæ сæрибарæй залы апырх ваййынц æмæ музыкамæ гæсгæ йæ тæккæ тыхджындæр хайы фæлтæрæн æххæст кæнынц, ома æрбадæгауы фезмæлдыл акцент кæнгæйæ.

Зарæг «Митын Дада»-мæ хъусын. Сабитæ хъусынц А. Филиппенкойы зарæг «Митын Дада»-мæ.

М. р. Ацы зарæг уæ зæрдæмæ цауы? Цæмæн?

С. У хъæлдзæг, цинæйдзаг – «Митын Дада»-йы тыххæй. Уый нæм Ног азы æрбацаудзæн æмæ нын лæвæрттæ æрбахæсдзæн.

М. р. Æмæ «Митын Дада» цавæр у?

С. Хæларзæрдæ, хъæлдзæг, дынджыр.

Зарæг. Зарæггæнæгау «Ау». Сабитæ зарæггæнæгау зарынц, йæ мидис ын искæцы персонажимæ бæтгæйæ (зæгъæм, Митын Дадаимæ, Митæлинкаимæ...).

Зарæг «Митын Дада». Зарæг ахуыргæнгæйæ уæлдай æнувыддæрæй кусын хъæуы, мелоди куыддæриддæр у, афтæмæй зарыныл, æмхъæлæсонтæ дзырдты кæрæтты, æнцон хъусæн куыд уой, æнцон равзарæн, афтæ дзурын.

Зарæг «Заз бæлас». Сабитæ ногæй зарынц ацы уацмыс, зарынц æй дæлкъордгай æмæ иугæйттæй, м. р. йæ хъус дары, цæмæй алцыдæр

¹ нывлыг – карточка

аив æмæ, куыд æмбæлы, афтæ кæной.

Кафгæйæ зарын «Митын Дада» (А. Филиппенко). Куыст цауы ууыл, цæмæй сæхæдæг цæлхдымбылæй слæууынмæ арæхсой, зоной зилдугæнгæйæ цауын, зарын, музыкалон инструменттæй дæрддзæф лæугæйæ.

«Миты гæлæбуты кафт». Кафгæйæ куыст цауы сæ арæхстдзинадыл – хуамæ рæуæг тæбæрттæй згъорын зоной, зылын сæ мидбынæтты, сабыргай хæрдгæбыды æвзист хуыз æндæхтæй дæлæмæ-уæлæмæ тилæгау кæнын.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. сабиты бафæрссы, сæхи цы бæрæгбонмæ цæттæ кæнынц æмæ цавæр уазджыты æрбацыдмæ æнхæлмæ кæсынц, уыдæттæй.

28-æм тематикон ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Сабиты ууыл ахуыр кæнын, цæмæй зымæджы æппæт æууæлты бындурыл хатдзæгтæ кæной; сæ зонгæ музыкалон уацмысты цы фæлгонцтæ ис, уыдон сæм хуамæ алыхуызон æнкъарæнтæ æвзæрын кæной. Алы фæлгонцады æмæ кафыны змæлдтытæ æххæст кæнын.

– Лæмбынæгæй куыд хъусой, мелодийы ахаст базоннынмæ куыд тырной, ууыл архайын.

– Кæрæдзийыл аудæг куыд уой, мæтгæнæг, зæрдæхæлар ахастытæ куыд уа се 'хсæн, ахæм хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: «Тæрхъустæ æмæ рувас», «Зымæг».

«Заз бæлас», кафгæйæ зарын «Митын Дада».

«Миты гæлæбуты кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывлыг¹ Митын Дадайы хуызвыстимæ.

Райуаринаг: тæрхъусты худтæ.

Ахуыры нывæст

Сабитæ залмæ бацауынц. М. р. фæзæгъы, цæмæй сæхи афтæ дарой, цыма хæдмæ ацауинаг сты. Уым та ныр узал у æмæ хуамæ сæ уæлæ хъарм дарæс скæной. (Сабитæ афтæ архайынц, цыма сæхи цæттæ кæнынц хæдмæ цауынмæ.) Стæй хæды арф мит ныууарыд

æмæ дзы фæндаг айгæрдын хъæуы. (Сабитæ кæрæдзи фæдыл цæуынц, сæ къæхтæ бæрзонд исгæйæ.) Мæнæ æрдузмæ рахæццæ стæм. Митæмбæрт у. Фæлæ ма уæддæр мит уары, йæ гæлæбутæ тæхынц æмæ тæхынц. Кæсут-ма сæм, куыд рæсугъд сты, цы рæуæг! (Чызджытæ миты гæлæбуты кафт кæнынц.)

М. р. Æмæ хъæды та кæуылис фембæлæн? (Кæд сабитæ хъæугæ дзуапп нæ дæттой, уæд сын тæрхъусы тыххæй исты уыци-уыци зæгъын хъæуы.) О, о – тæрхъустыл æмбæлдзыстæм фыццагдæр. Кæсут сæм, куыд рæвдз згъорынц миты рагъыл – кæмдæр, æвæццæгæн, къалиу кæйдæр къæхты бын фæкъæрцц ласта, æмæ тæрхъустæ фæтарстысты, лидзынц. (Хъазт «Тæрхъустæ æмæ рувас».)

Хъазт куы фæуа, уæд м. р. рувасы æрбахоны Ног азы бæрæгбонмæ сабидонмæ, фæзæгъы йын, сабитæ сæхи бæрæгбонмæ иттæг хорз кæй бацæттæ кодтой, зарджытæ кæй базыдтой зарын. (Зарынц зарджытæ «Зымæг», «Заз бæлас».) М. р. æппæлы сывæллæттæй æмæ сæм нывлыг Митын Дадаы хуызвыстимæ æвдисы. Йæ уынд, йæ бакастыл ын дзурынц, йæ зæрдæйы ахастыл, йæ уагыл, фæзæгъы сын, Митын Дада сын æнаæмæнгæй лæвæрттæ кæй æрбахæсдзæн, сæ зарагæй йæ куы сбуц кæной, куы йын акафой, уæд. (Сабитæ кафгæйæ Цæллагты Лидæйы зарæг «Митын Дада» кæнынц.) Уыйфæстæ сывæллæттæ хæрзбон фæзæгъынц рувасæн æмæ сабидонмæ раздæхынц, ома та ногæй кæрæдзи фæдыл къахвæндагыл цæуынц.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. бафæрсы сабиты, хъæды сæ зæрдæмæ куыд фæцыд, кæуыл дзы сæмбæлдысты, цы дзы куыстой-архайдтой, уыдæттæй.

29-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мигæнæнтæ æмæ хойраг»

Нысантæ:

– Сабитæн мырты тыххæй фыццаг зонындзинæдтæ раттын, цæмæй иртасæнты фæрцы сæ алыварс дунейы зæлгæ предметтæ агурын зоной, цæмæй базонной фæлхат кæнын хуымæтæг ритмикон сурæт, цæмæй сæ архайд-змæлд бæттой музыкайы уагимæ.

– Сабиты ахуыр кæнын къæрцхъус уæвыныл, зонадон-иртасæн архайды бындуртыл.

– Цæмæй зæрдæргъæвдæр, цымыдисдæр, æнкъарагдæр уой, ууыл архайынмæ.

Репертуар: А. Филиппенко «Пирожки» – «Гуылтæ».

А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Е. Макшанцева «Похлопаем в ладошки» – «Амдзæгъд кæнæм гуккытæй».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: сабиты мигæнæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Амдзæгъд кæнæм гуккытæй». Сабитæ бацæуынд залмæ, цæлхæмбырдæй кæрæдзийы къухтыл æрхæцыдысты. Музыкалон разамонæг сын æмбарын кæны фæлтæрæны мидис. Сабитæ йæ фæзмынд, сæ фезмæлд музыкайы хицæн хæйттыл куыд бада, афтæмæй. Ома, музыкайы ритммæ гæсгæ куы æмдзæгъд кæнынц, куы сæ къæхтæй тьупп-тьупп кæнынц.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон мыры азæлд». Сабитæ рабадтысты гыццыл бандæттыл. Музыкалон разамонæг сын се 'ргом аздахы, стьолыл цы мигæнæнтæ ис, уыдонмæ, æмæ дзуры.

М. р. Ацы предметтæй (дзаумæттæй) алкæцыйæн дæр ис йæхи хъæлæс, йæхи уынар. Цæй-ма, байхъусæм сæм, кæддæра сын цавæр хъæлæстæ ис.

(Сабитæ уидгуытæй, чашкæтæй, сæтгæ чи нæ кæны, ахæм къустæй хойынц бандæттæ, стьол æмæ афтæмæй иртасынд уынартæ, мыртæ, кæнынц хатдзæгтæ.)

С. Æппæт предметтæн дæр ис хъæлæстæ.

М. р. Цæмæн хъæуынд ацы мигæнæнтæ (предметтæ)?

(Радыгай сæ æвдисы.)

С. Чашкæйæ, агуывзæйæ нуазынд, цымынд цай, дон. Уидыгæй хæрынц кас. Кастрункæйы фыцынд кас, хъæрмхуыпп.

М. р. Цавæр иумæйаг ном ис ацы дзаумæттæн? (Мигæнæнтæ.)

Байхъусут, æз уын акæндзынæн зарæг маннæ касы тыххæй.

Хъуысы А. Абеляны зарæг касы тыххæй. Сабитæ йæм хъусынд, ныхас кæнынц зарæджы мидисыл. М. р. зарæг дыккаг хатт кæны æмæ йын ныр сабитæ хъырнынц, зарыныл фæлварынц сæхæдæг дæр.

А. Филиппенкойы зарæг «Гуылтæ». Ацы зарæг сабитæ зонынд

раздæры ахуыртæй. Музыкалон разамонæг сын æй зарын кæны. Сабитæ йæ зарынц, сæ архайдæй, се змæлдæй æвдисынц (фæлгъауынц) зарæджы мидис.

Хъазт «Цæмæй хъаздыстæм»

Музыкалон разамонæг сабитæм ратты алы мигæнæнтæ: чашкæтæ, къустæ, уидгуытæ, кастрункæтæ, ахъазут сæ, зæгъгæ. Зæлы иставæр ирон кафты цагъд, æмæ сабитæ радыгай, музыкайы ритммæ гæсгæ, хойынц фыццаг уидгуытæй, стæй чашкæтæй, къустæй, кастрункæтæй æмæ а.д.

Дыккаг хатт куы хъуыса музыка, уæд та сабитæ уыциу рæстæг хойынц æппæт мигæнæнтæй.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг арфæ кæны сабитæн æмæ сæ фæрсы:

- Цæмæн хъæуынц мигæнæнтæ?
- Абон мах уыдонæй куыд спайда кодтам?
- Мигæнæнтæй хъазт уæ зæрдæмæ фæцыд?

30-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мигæнæнтæ æмæ хойраг»

Нысантæ:

– Нæ алыварс дунейы зæлтæй сабитæ фылдæр куыд базоной, цæмæй иртасой иставæр архайдимæ баст мыртæ æмæ уынæртæ, цæмæй хатой музыкайы ивæнтæ-фæзилæнтæ æмæ сын дзуапп дæттой, ууыл архайын.

– Разын кæнын активон хъусынады ламбынæгдзинад.

– Хъомыл сæ кæнын афтæ, цæмæй сæхи бон дæр уа музыкалон-ритмикон змæлд кæнын, ома, æвдисой хъæппæрис, цæмæй сæм фæзына адæнкъарынад музыкамæ.

Репертуар: А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Уырыссаг адæмон мелоди «Лепешки» – «Гыццыл лауызтæ».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: сывæллæтты мигæнæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Хъандзал» – искаæцы уырыссаг

адæмон мелоди.

Сабитæ залы апырх сты æмæ лæууынц. Кафты цагъдмæ гæсгæ дзуццаджы æрдæгбадт æркæнынц (дзуццаджы æрбадæгау кæнынц). Музыкалон хъазт «Цас зæлтæ хъусыс?». Музыкалон разамонæг дзуры сабитæн, цæмæй æрбадой гыццыл бандæттыл æмæ куры, цæмæй лæмбынæг афæлгæсой сæ алфамбылай æмæ феной, залы цы предметтæ ис, уыдон.

М. р. Зæгъут-ма, кæм бамбæхст мыр? (Бахойы авг, къул.)

С. Сисы, рудзынджы (æмæ а.д.).

М. р. Амдзæгъд-ма кæнут (æмдзæгъд кæнынц). Хъусæм, уæ гуккыты цы мыр бамбæхст, уый. Æртъупп-тъупп-ма кæнут уæ къæхтæй (сабитæ тъупп-тъупп кæнынц). Хъусæм, пьолы цы уынаер бамбæхст, уый.

М. р. (иу хатт æртъæпп кодта). Цал мыры фехъуыстат? (Фæйнагыл аныв кодта иу зиллакк.)

С. Иу мыр.

М. р. (æрхоста цалдæр хатты). Цал мыры фехъуыстат?

С. Бирæ. (Ныв кæны цалдæр зиллачы.)

Хæславæрд æххæст кæнынц 2–3 хатты.

Зарын. Зарæггонд «Аджын гуылтæ» – уырыссаг адæмон мелоди. Сабитæ зонгæ кæнынц зарæггондимæ, йæ мидис, йæ мелодийы уагимæ. Йæ ритмикон арæст ын куы «æрцахстой», уæд æй райдыдтой зарын, æмдзæгъд кæнынц, афтæмæй.

А. Абеляны зарæг касы тыххæй. Уый сын зонгæ у раздæры ахуыртæй æмæ йæ ныр фæлварынц хуыздæр акæныныл, цæмæй мелоди дæр уа бæлвырд æмæ дзырдтæ дæр иууылдæр дзæбæх хъуысой.

Хъазт «Цæмæй хъаздыстæм?». М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кодта хъазты æгъдæутгæ.

М. р. Ныр сыстут уæ бынæттæй æмæ уæ алчидæр равзарæд хъазтæн хъæугæ дзаума.

Зæлы музыка. Сабитæ хицæн дæлкъордтæй æххæст кæнынц хæславæрд, ома, сæ миганæнтæй æмцаф кæныныл архайынц, цæмæй мелодиимæ дзыккубыдау уой, сæхæдæг цы зæлтæ фæлдисынц, уыдон. Музыка ногæй куы райхъуысы, уæд сабитæ ноджы зæрдиагдæрæй архайынц æмцавд кæныныл, кæрæдзимæ хъусынц, афтæмæй.

Ахуыртæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. фæрсы сабиты:

– Абон тынгдæр уæ зæрдæмæ цы фæцыд?

– Нæ хъæзтытæ хъæлдзæг уыдысты æви æнкъард?

Темæ: «Мигәнәнтæ æмæ хойраг»

Нысантæ:

- Сабиты музыкалон инструментты хъæлæстимæ базонгæ кæнын, ома цæмæй æвзарой, хицæн кæной, чи сæ куыд хъуысы, уый.
- Архайын, цæмæй хуыздæр арæхсой зарынмæ, тынгдæр райхæла сæ курдиат, цæмæй музыкайы сабыр æмæ хъæлдзæг уаг сабиты бон уа змæлды фæрцы æвдисын.
- Цæмæй сæ мысæнуат хъæздыгдæр кæна, сæ зæрдыл фылдæр мелодитæ бадарой æмæ сæ сæ бон уа абарын, ууыл сæ ахуыр кæнын.
- Цæмæй сабитæ цымыдисдæр кæной, цæмæй сæм музыка æхсызгон æнкъарæнтæ гуырын кæна, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Уырыссаг адамон мелоди «Аджын гуылтæ».

Т. Ломова, пляска «Стукалка» (Тъупгәнән).

Хъазт «Цæмæй хъаздыстæм?»

Архайән фæрæзтæ

Райуаринаг: кубиктæ, сывæллæтты мигәнәнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æрхойæм» (Æркъæрцц-къæрцц кæнæм). Сабитæ къордæй бацауынц залмæ, æрлæууыдысты, пьолыл цы кубиктæ ис, уыдоны цур.

Музыкалон разамонæг сæ куры, цæмæй базоной, кубикты цы мыртæ бамбæхст, уый. Зæлы иставæр кафты цагъд æмæ уый мелодимæ гæсгæ сабитæ къæрцц-къæрцц кæнынц кубиктæй.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон зæл».

М. р. Сабитæ, уæ дзæццытæ бацъынц кæнут, лæмбынæг байхъусут æмæ базонут уынæртæ, ома, зæлтæ цæй фæрцы райгуырдысты, уый. (Райхъуысти æмдзæгъд, уидгуыты тьупп-тьупп.)

С. Уыдон сты къухтæ æмæ уидгуыты зæлтæ.

М. р. Бузныг, амбылдтат. Сæхгæнут та уæ дзæццытæ æмæ байхъусут

дзæбæх.

(Радыгай æлхъивы пианинойы амонæнтæ, уыйфæстæ сабитæн дæр бар дæтты амонæнтæ æлхъивынаен.) Гъе, ахæм зæлтæ цæрынц ацы музыкалон инструменты, йæ ном та у пианино. Уый у æмдзæрæн бирæ-бирæ алаемæты зæлтæн, уыдонæй саразæн ис рæсугъд зарджытæ.

Зарын. Зарæггонд «Аджын гуылтæ» – уырыссаг адæмон мелоди.

Сабитæ кæнынц зарæггонд, йæ мидисмæ гæсгæ ивынц сæ архайд, афтæмæй. (Иу зæл иннаемæ куы рахизы, уæд сабитæ дæр сæ къухты бынагтæ фæивынц: уæллаг бацахсы бинаг къухы бынат, бинаг та – уæлладжы.)

А. Абелян. «Маннæ касы тыххæй зарæг». Зарæг ахуыр кæнынц, мелоди хъуысы, афтæмæй (æнæ аккомпанементай). Сабитæ ахуыр кæнынц æмзæл зард кæныныл, сабыргай, æмхуызон, ома, иу иннаейы разæй куыннае кæна, йе та фæсте куыннае зайа, афтæ.

Т. Ломова. Кафт «Тъупгæнæн». Сабитæ апырх сты залы. Музыкалон разамонæг сæ хъусын кæны музыкаемæ. Йæ хуыз ын куы рахатыдтой, уæд сæ домæ, цæмæй змæлой музыкаейы уагмæ гæсгæ. Музыкаейы I-аг хаймæ хъусгæйæ, сабитæ разгъор-базгъор кæнынц алырдæм. II-аг хай куы райхъуысы, уæд та мидбынаты лæугæйæ трупп-трупп кæнынц пъл.

Хъазт «Цæмæй хъаздыстæм?»

Сабиты архайдмæ кæсгæйæ, м. р. йæ хъус дары уымæ, цæмæй æмдзæгъд кæной æмæ хойой, кæрæдзимæ хъусгæйæ, музыкаемæ гæсгæ раст.

Хатдзæг

М. р. Музыка йæ уагмæ гæсгæ вæййы алыхуызон. Цавæр музыка уарзут сымах – хъæлдзæг (кафæн кæмæ ис, ахæм) æви æнкъард?

С. Хъæлдзæг! Хъæлдзæг!

М. р. Æз дæр. Хъæлдзæг музыка мах кæны цардхъомдæр, рæдаудæр. Цæй æмæ нæ мидбылты фæлмæн бахудæм кæрæдзимæ. Стыр бузныг!

32-аг ахуыры сахат

Темæ: «Мигæнæнтæ æмæ хойраг».

Нысантæ:

– Музыкаемæ хъусыны æмвæзад уæлдæр кæнын, сæ уагмæ гæсгæ

ныхмæвæрд чи у, ахæм пьесæтæм хъусын æмæ сæ иртасын;
бæрзонд-зæл музыка иртасыны арæхстдзинадыл кусын.

– Змæлгæ мысæнуат рæзын кæнын. Музыка сабиты зæрдæтæм
цæмæй арфдæр хъара æмæ сæ æнкъарагдæр кæна, ууыл кусын.

– Цæмæй сæм бæрнондзинад уа иннæты раз, цæмæй сæм
кæрæдзимæ уа хæлар ахаст уа, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: М. Красев «Колыбельная» – «Алолай».

Уырыссаг адамон мелоди «Уæд дын нæ кулдуары цур».

А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы
тыххæй зарæг».

Т. Ломова, пляска «Стукалка» (Тъупгæнæн).

Уырыссаг адамон мелоди «Аджын гуылтæ».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: дыууæ нывгонды – иуыл дзы кафгæ чындзы фæлгонц,
иннæйыл – фынагæнгæ хъазæн чындзы.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Фæхъаугъа стæм – бафидыдтам». Сабитæ къæйттæй æрлæууыдысты кæрæдзийы ныхмæ. Т. Вилькорейскаяйы музыкаемæ гæсгæ фæлмæн цæвынц кæрæдзийы æрмттæ, сæ къухтæ хæрдмæ систой, афтæмæй. Архайынц, цæмæй сæ цæфтæ бадой музыкайы ритмимæ (куы – сабырдæр, куы – тагъддæр). Уырыссаг мелоди «Уæд дын нæ кулдуары цур...» æмæ М. Красевы «Алолай»-мæ хъусын.

М. р. Ныр та байхъусæм адамон мелодимæ «Уæд дын нæ кулдуары цур». (Зæлы мелоди.) Цавæр у сымахмæ гæсгæ? Йæ мидисмæ гæсгæ йын уæртæ уыцы 2 нывгондæй иу равзарут (амоны нывтæм фæйнагыл).

Сабитæ равзæрстой нывгонд.

М. р. Уыцы ныв цæмæн равзæрстат?

С. Уымæн æмæ музыка у хъæлдзæг, ис æм кафæн.

М. р. (райста иннæ ныв æмæ фæрсы). Цы кусы хъазæн чындз?

С. Фынаг кæны.

М. р. Цæй-ма, уæдæ, ахъуыды кæнæм – кукла цавæр музыкаемæ бафынаг уызæн?

С. Сабыр, фæлмæн музыкаемæ.

М. р. Æмæ сымахмæ гæсгæ мæнæ ацы музыка ахæм у?

(Зæлы М. Красевы «Алолай».)

С. О, о! Ахæм у.

М. р. Цæмæн?

С. Музыка у сабыр, узæлгæ, фæлмæн.

Зарын. Зарæггонд «Аджын гуылтæ». Ацы хатт сабитæ архайынц афтæ зарыныл, цæмæй мелоди сыгъдæг хъуыса.

А. Абелян «Маннæ касы тыххæй зарæг». Сабитæ фæлварынц сæ зонгæ зарæг хуыздæр акæнын. Музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй сабиты зард кæла суадонау йæхигъæдæй, ома æнæ тыхмийæ.

Т. Ломовайы кафт «Тъугæнæн». Сабитæ слæууыдысты къæйттæй æмæ хъомылгæнæджы разамындæй се змæлдтытæ иу кæнынц музыкæйы уаг æмæ риттимæ.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Цал зæлы хъусыс?» Музыкалон разамонæджы ныхасæй та сабитæ сæ цæстытæ бацъынц кодтой.

М. р. Базон-базон, цы мыртæ фехъусдыстут ныртæккæ, уыдон кæм бамбæхстысты? (Йе 'нгуылдзтæ æруагъта пианинойы амонæнтыл.)

(Сабитæ дзуапп дæттынц.)

М. р. Ныр та ахæм хъазт. Иу зæл фехъуыстат, зæгъгæ, уæд-иу дзуцæджы æрбадут. Фæлæ бирæ мыртæ куы айхъусат, уæд та-иу мидбынаты гæппытæ кæнын райдайут.

(Сабитæ æххæст кæнынц хъомылгæнæджы фæндон.)

Ахуыртæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. арфæ ракодта сабитæн, зæрдиагæй кæй архайдтой, уый тыххæй. Фæрсы сæ:

– Ахуыртæ уæм хъæлдзæг фæкастысты, тынгдæр цæуыл бацин кодтат, ногæй ма æрбацæудзыстут æви нæ?

33-аг ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Сабиты дарддæр музыкалон инструменттимæ зонгæ кæнын (ирон фæндыр), цæмæй хуыздæр æнкъарой музыка, ахсой йын йæ мид-зæлынад; музыкæйы хуызмæ гæсгæ арæхсын цæуын, змæлын.

– Музыкаемæ къæрцхъус уæвын, иртасæн архайдзы бындуртæ рæзын кæнын.

– Сабитæ рæдау уæвыныл, зæрдæхæлар ахастдзинæдтыл ахуыр кæнын.

Репертуар: Т. Ломова «Устали наши ножки» – «Бафæлладысты нæ гæккытæ».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Т. Ломова, кафт «Тъупгæнæн».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ирон фæндыр, æрмæгæвдисæн фæйнаг, геометрион гуырнывтæ гæххæттæй.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Т. Ломова «Бафæлладысты нæ гæккытæ». Сабитæ апырх сты залы. Музыкалон разамонæг сын амонь: музыкайы 1-аг хаймæ гæсгæ, згъорын, къæхтæ зæххыл нæ хæфгæйæ, ома сæ бæрзонд исгæйæ. Музыкайы дыккаг хаймæ æрбадын пьолыл, къæхтæ адаргъ кæнын æмæ сæ лæгъзытæ кæнын, рæвдауæн ныхæстæгæнгæ: «Бафæлладысты нæ гæккытæ; цæй, ныр арæвдауæм нæ гæккытæ æмæ аулæфæм иучысыл».

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон зæл»

М. р. Бацъынд кæнут уæ дзæццытæ, байхъусут æмæ базонут, цæй хъæлæс зæлы, уый (радыгай æлхъивы пианинойы амонæнтæ).

С. Пианинойы.

М. р. Раст загътат. Уый зæлыд пианинойы хъæлæс. Ныр та ралæууыд ирон фæндыры рад. Цæй-ма базонæм, фæндыры риуы цы зæлтæ бамбæхсти, уыдон. А-ма, айвазут-ма йæ, æрхæцут йæ амонæнтыл. Куыд хъусут, афтæмай ирон фæндырæн ис рæсугъд хъæлæс.

(Сабитæ хъусынц ирон кафты цагъдмæ.)

Зард. Музыкалон-дидактикон хъазт: «Кæм сты мæ хъæбултæ?»

Хъазты рæстæг сабитæ фæзмынц стыр æмæ гыццыл мæргъы зард фыццаг октавæйы ми æмæ си-йы зæлтæм (интонирование квинты).

М. р. æрмæгæвдисæн фæйнагыл (кæттагыл) равæры стыр æмæ гыццыл маргъы хæхнывтæ. Стыр маргъ нысан кæны ныллæг зæл, уымæ гæсгæ йæ бынат – цæстуынгæ фæйнаджы дæллаг хай. Гыццыл цъиу та нысан кæны бæрзонд зæл æмæ йæ сæвæрдта фæйнаджы уæллаг хайы.

Т. Попатенко «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». М. р. сабиты разæнгард

кæны ног зарæгмæ цымыдисæй байхъусынмæ, цæмæй йæ хуыздæр банкъарой æмæ йын йæ мидис бамбарой.

А. Абелян «Маннæ касы тыххæй зарæг». Сабитæ ногæй кæнынц ацы зарæг фыццаг дæлкъордтæй, уыйфæстæ та иугай. М. р. сæ разæнгард кæны, раппæлы, хуыздæр чи зары, уыдонæй.

Т. Ломова, кафт «Тъупгæнæн». Сабитæ къæйттæ-къæйттæ фæдих сты сæхи фæндонмæ гæстæ æмæ кæнынц амынд змæлдтытæ (сабыр цыд æмæ труппытæ). М. р. йæ хъус дары, цæмæй-иу сабитæ се змæлд райдайой æмæ фæуой музыкаимæ иумæ.

Хъазт «Цас зæлтæ хъусыс?» М. р. куры, цæмæй сабитæ сæхгæной сæ цæстытæ æмæ базонной, цы зæлтæ хъуысынц, уыдон цæм бамбæхстысты, уый (фæндыры цагъд). Уыйфæстæ та сабитæ хъазынц афтæ: иу зæл куы фехъусынц, уæд æрбадынц дзуццаджы; бирæ зæлтæ куы айхъуысынц, уæд та сæ къæхтæй кæнынц трупп-трупп.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. фæрсы сабиты: «Цавæр музыкалон инструментимæ базонгæ стут абон?»

(Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. Ирон фæндыр Ирыстоны у æппæты уарзондæр музыкалон инструмент. Уымæй фæфидауынц чындзæхсæвтæ, бæрæгбæттæ, концерттæ. Йæ сыгъзарин зæлтæм алкаемæ дæр æрцæуы кафын. Сымахæй искæй хæдзары ис ирон фæндыр?

(Сабиты дзуаппытæ. Музыкалон разамонæджы арфæ.)

34-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Алыхуызон зарджытæ зæрдæйæ æнкъарын; сабиты рæзгæ удтæ хъæздыгдæр кæнын. Цы хъусынц, уый тыххæй цæмæй сæ бон уа фыццаг хуымæтæг хъуыдытæ зæгъын. Цæмæй зарæджы ныхæстимæ бæттой се змæлдтытæ (фæлтæрæнтæ кæнын кафты цалдæр фезмæлдимæ).

– Логикон хъуыдыкæнынад дарддæр рæзын кæнын.

– Цæмæй хæстæ (змæлдтытæ) æххæстгæнгæйæ, архайын зоной сæхи зондæй, ома уой хæдхъом, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Кудухты Т. «Алолай» (ирон кафты цагъд).

Т. Ломова «Устали наши ножки» – «Бафæлладысты нæ

гæккытæ».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Т. Ломова «Стукалка» – «Тъупгæнæн».

Т. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Уырыссаг адæмон мелоди «Æмбæхсынтæй хъазт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: иу нывгонд – авдæнузæг мады хуызвыстимæ; иу нывгонд – кафгæ сабиты хуызвыстимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бафæлладысты нæ гæккытæ»

Т. Ломова. Сабитæ, сæхи куыд фæнды, афтæ æрлæууыдысты залы æмæ зарæджы ныхæстæм гæсгæ кæнынц фæлтæрæнтæ. Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй сабитæ змæлгæйæ кæрæдзийы ма хыгдарой, цæмæй музыкаемæ кæронмæ хъусой.

Кудухты Т. «Алолай-мæ» хъусын.

М. р. сабиты æрбадын кодта æмæ куры, цæмæй байхъусой авдæны зарæгмæ.

Тымбыл кафты цагъд («Лезгинка»).

М. р. Ацы музыка уын зонгæ у? Куыд хуыйны? Цы ми кæнæн ис йæ музыкайы зæлтæм гæсгæ?

(Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. Ныр зарæджы мидисмæ гæсгæ равзарут æмбæлгæ нывгонд (нывгæндтæ сты æвдисæн фæйнагыл).

Сабитæ æвзарынц хъæугæ ныв æмæ æмбарын кæнынц сæ архайд.

М. р. Ныр та байхъусæм æндæр музыкаемæ. (Хъуысы музыка.) Цæй, куыд? Йæ мидисмæ гæсгæ æввахс у нæ иннæ нывгондмæ, ома кафгæ сабиты хуызвыстмæ?

С. У, у! Сæ мидис иу у. Уымæн æмæ ацы музыка у хъæлдзæг, тагъд æмæ йæм ис кафæн.

М. р. Цы зæрдæйы уаг уæм сæвзæрд ацы музыкайы руаджы, уый куыд равдисиккат уæ цæсгомыл?

(Сабитæ худынц сæ мидбылты.)

Зард. Зарæггонд «Кæм сты мæ хъæбултæ?» Зарæггондæй сабитæ ахуыр кæнынц квинтæйы ахæм хай (Машæ-маргъ: «Кæм ыстут, кæ, мæ хъæбултæ?») Сабитæ: «Мах ам стæм, ам!»)

Т. Попатенко. Зарæг «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Ацы зарæг ахуыр кæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ мелодимæ гæсгæ раст зарой, цæмæй йæ ныхæстæ дзæбæх хъуысой.

В. Карасева «Зымæг». М. р. сабитæн азарын кæны зонгæ зарæг. Сабитæ йæ базонынц мелодимæ гæсгæ æмæ зарæг хуыздæр базоныны тыххæй зарынц дæлкъордгай, стæй та иумæ (хором).

«Цъындамбæхсджытæй хъазт»

Уырыссаг адæмон мелоди. Сабитæ апырх сты залы. М. р. æмбарын кæны хъазты мидис. Уыйфæстæ музыкаемæ гæсгæ сабиты кафын кæны афтæ, цæмæй пайда кæной сæ зонгæ змæлдтытæй (хъандзалтæ-схъуынтæ – уæнгтæй зилæнтæ, гуккытæй æмдзæгъд, гæккытæй тъæпп-тъæпп).

Музыкæ куы фæуа, уæд та сабиты хъæуы «æмбæхсын» – хъомыл-гæнæгмæ чъылдымырдæм слæууын.

Хатдзæг

М. р. Мах абон байхъуыстам ирон зарæг «Алолай»-мæ. Мадæлтæ тынг бирæ уарзынц сæ хъæбулты æмæ сæ фынай куы фæкæнынц, уæд сын азарынц фæлмæн, рæвдаугæ авдæны зарæг. Сымах ныр бафæндид «Алолай» азарын, цæмæй уæм уæ мадæлтæ байхъуысой?

35-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Сабитæм ирон национ культурамæ цымыдисдинад æвзæрын кæнын. Зæлтæ зæрдæтæм хуыздæр куыд исой (музыкалон инструменттæ сæ зæлтæм, хъæлæстæм хъусгæйæ куыд базоной), фæрстытæн дзуапп дæттыныл куыд ахуыр кæной, зæлгæ музыкайы райдайæн æмæ кæрон куыд æнкъарой, ууыл архайын.

– Сабиты змæлгæ мысæнуат рæзын кæнын, музыкæ сæ зæрдæты хорз æнкъарæнтæ куыд гуырын кæна.

– Сабиты афтæ хъомыл кæнын, цæмæй æвдисой хъæппæрис, тагъд реакци, сæрæндзинад.

Репертуар: Уырыссаг адæмон мелоди «Хъандзал» (Пружинка).

Цæллагты А. «Мæ нана».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ

кæнынц мадæн».

Т. Ломова «Стукалка» – «Тъупгæнæн».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ирон фæндыр, нывгæндтæ карк, бабыз, халоны хуызистытимæ.

Райуаргæ: къухмæрзæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Хъандзалтæ». Сабитæ ахæлиу сты залы. Иставæр кафты цагъдмæ дзуццаджы æрбад-æрбад кæнынц æнæрлаугæйæ.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон инструмент».

М. р. сабиты æрбадын кæны æмæ афтæмæй байхъусынц музыкаемæ (кассетæйыл фыстæй хъуысы ирон фæндыры цагъд).

М. р. Цавæр музыкалон инструмент нын лæвар кæны ахæм алаемæты зæлтæ?

С. Ирон фæндыр (амонинц æм).

(Уыйфæстæ хъуысы фортепианойы цагъд.)

М. р. Ныр та цæмæ байхъуыстам?

С. Пианиномæ.

М. р. Æмæ махмæ ис ахæм инструмент?

(Сабитæ йæ æвдисынц.)

Зард. Зарæгонд «Кæм сты ма лæппынтæ?» М. р. сабитæм æвдисы, карчы хуызист цы нывгондыл ис, уый. Дзуры сын: «Мадæл-карк агуры йæ лæппынты æмæ зары: «Кæм стут, сабитæ?» Карчы цъиутæ: «Мах ам стæм».

(Ахæм куыст кæнынц, бабыз æмæ халоны хуызистытæ цы нывгæндтыл ис, уыдонимæ дæр.)

Сабитæ «бапп-бапп», «хъуахъ-хъуахъ» кæнгæйæ зарынц квинтæйы хай.

Цæллагты А. зарæг «Мæ нана». М. р. сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ мидис ын раздæр бамбарын кæнгæйæ.

Т. Попатенко. «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Сабитæ дарддæр ахуыр кæнынц ацы зарæг. М. р. архайы, цæмæй æмзард кæной разæй дæр куыд ничи кæна æмæ фæсте дæр куыд ничи зайа.

Т. Ломова. Кафт «Тъупгæнæн». М. р. сабитæн сæвæрдта сæ зонгæ музыка æмæ сæ фæрсы.

М. р. Ацы музыкаемæ хъусгæйæ цы кæнæн ис? (Цавæр кафт-иу æм кодтаг?)

Сæ зардыл сын æрлæууын кæны, къæйттæй-иу æм кæй кафыдысты. Сабитæ дыгæйттæй æрлæууынц æмæ кæнынц зонгæ змæлдтытæ. «Цъындаæмбæхсджытæй хъазт» – уырыссаг адæмон мелоди. Сабитæ, ирд хуыз кæлмæрзæнтæ сæ къухты, афтæмæй кафынц. Музыкаæ куы фæвайы, уæд сабитæ æрбадынц, фындзмæрзæнтæй сæ цæсгæмттæ амбæхсынц, дыууæ къухæй йын йæ кæрæттыл хæцгæйæ. Хъомылгæнæг «фæагуры» сабиты.

Хатдзæг

М. р. Мах акодтам авдæны зарджытæ мад æмæ нанайы тыххæй. Цæмæн, уый зонут? Тагъд уыздæн мадæлты бæрæгбон æмæ сын зарджытæ балæвар кæндзыстæм.

36-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

- Архайын, цæмæй сабитæ хуыздæр æнкъарой музыкаæ æмæ йæ ритм; базоний-иу, раздæр цы уацмыстæм хъуыстой, уыдон.
- Цæмæй сабиты ассоциативон хъуыдыкæнынад æмæ фæлгæнæны бындуртæ рæзой, ууыл кусын.
- Æвзæрын кæнын сабитæм национ культурæмæ уарзт æмæ цымыдис.

Репертуар: Цæллагты А. «Мæ нана».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» – Бафидыдтой.

Уырыссаг адæмон мелоди «Æмбæхсджытæй хъазт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: пианино æмæ ирон фæндыры хуызистытæ.

Райуаргæ: кубиктæ, къухмæрзæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æркъуыцц-къуырцц кæнæм («Æрхойæм»). Сабитæ лæууынц цæлхæмбырдæй, алкæй къухы дæр ис дыууæ кубичы. М. р. сын æмбарын кæны: кубиктæй къæрцц-къæрцц кæнын хъæуы куы сабыр, куы хъæрæй, музыкаæ куыд зæлы (музыкаæ хъуысы куы сабырæй, куы хъæрæй), афтæ.

Музыкалон-дидактон хъазт «Базон инструмент».

М. р. Ныр та ләмбынаг байхъусут музыкалон уыци-уыцитам. Уыдон базонынән уын феххуыс уыдзысты ацы нывгәндтә (пианино әмә ирон фәндыры хуызистымә).

(Хъуысы ирон фәндыры цъагъд.)

М. р. Цавәр инструменты зәлтә феххуыстат?

С. Ирон фәндыры.

М. р. Тынг раст загътат. Ныр ма йә нывыл дәр равдисут!

(Сабитә йәм амоньнц.)

М. р. Ныр та иннә базон-базон.

(Хъуысы пианинойы цагъд.)

М. р. Цавәр инструменты зәлтә феххуыстат?

С. Пианинойы.

М. р. Пианинойыл цагъды пианист. (Сабитә йын фәзмынц йә ныхас.)

Зард. Зарәггонд «Ау». Зарәджы фәрцы сабитә фәлварынц квартайы хай (интервал) сыгъдәг акәныныл.

Цәллагты А. зарәг «Мә нана». Зарәг ахуыргәнгәйә, сабитә архайынц мелодимә гәсгә раст зарыныл, дзырдтә сыгъдәг дзурыныл.

Т. Попатенко «Сабитә арфә кәнынц мадән». Сабитә зарәг зарынц музыкаимә. Райдайынц зарын музыкайы райдайәны фәстә иумә ныззарын (ома, фыццаг зәлты хәдуәлвәд).

Т. Вилькорейская. Кафт «Бафидыдтой». М. р. сабитән бар дәтты әмбал равзарынан әмә зонгә кафт кәнынц дыгәйттәй.

Уырысаг адәмон мелоди – хъазт «Әмбәхсынджытә». М. р. сабиты зәрдыл әрләууын кәны хъазты әгъдәуттә. Райсын сын кәны, цы 'мбәлы, уыдәттә. Зәлы музыка. Сабитә сәхәдәг әмбәлгә змәлд кәнынц.

Хатдзәгтә кәнгәйә, музыкалон разамонәг фәрсы сабиты:

– Абон уә зәрдәмә тынгдәр цы фәцыд?»

(Сабиты дзуаппытә.)

Кәронбәттәны музыкалон разамонәг раппәлы сабитәй, хәәппәрис кәй равдыстой әмә зәрдиагәй кәй бацархайдтой, уый тыххәй.

37-әм ахуыры сахат

Темә: «Музыкалон инструменттә»

Нысантæ:

– Сабиты музыкалон инструменттимæ (гуымсæг, бибитæ, къæрцгæнæнтæ) æмæ сæ «хъæлæстимæ» зонгæ кæнын, ома куыд зæлынд. Архайын ууыл, цæмæй алыхуызон зарджытæ зæрдæйæ æнкъарой, цæмæй сæ бон уа хуымæтæг мелодитæм гæсгæ раст, сыгъдæг зарын (интонирование).

– Цæмæй сæ алыварс дуне музыкайы руаджы æнкъарын райдайой, цæмæй рæзой сæ иртасæн архайды бындуртæ æмæ хъæздыгдæр кæна сæ миддуне, ууыл кусын.

– Цæмæй цымыдисдæр кæной, лæмбынæгдæр хъусой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Мæ нана».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Уырыссаг адæмон мелоди «Къанау» – «Бадгæйæ кафт».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: къопп, бибитæ, къæрцгæнæнтæ, гуымсæг.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Бадгæйæ кафт» – уырыссаг адæмон мелоди «Къанау». Сабитæ бадынц бандæттыл (бандæттæ – тымбыл æвæрд), хъомылгæнæг сын æвдисы змæлдтытæ, сабитæ сæ фæлхат кæнынц. Хъомылгæнæг сæ разæнгард кæны æвастхæртæй, амонæн ныхæстæй (къухтæй æмдзæгъд, къæрцгæнæнтæй уæрджытæ хойын, «бибитæ», «тæрхъустæ»).

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон инструмент».

М. р. Мæнæ-ма æрбакæсут, цы диссаджы къопп нæм ис (ныккасти йæм). Мидагæй дзы цыдæр ис. А-ма фенæм сæ (сабитæ дзы радыгай исынц къæрцгæнæнтæ, гуымсæг, бибитæ).

Сымахмæ гæсгæ, адон цы сты?

С. Гуымсæг, зæлгæ бибитæ (куы сæ тилай, уæд), гуымсæг.

М. р. Раст загътат. Адон сты сабиты музыкалон инструменттæ æмæ дзы алкаецыйæн дæр ис йæхи хъæлæс. Байхъусут-ма сæм (сабитæ цæвынд гуымсæг, тилынд зæлгæ бибитæ).

Алæ-ма, æз уын мæхæдæг равдисон, раст цæгъдын куыд хъæуы ацы инструменттыл, уый (сабитæ кæсынц æмæ хъусынц хъомылгæнæджы архайдмæ).

Зарын. Зарæггонд «А-у». М. р. зары мелоди, сабиты нæмттæ дзургæйæ. Сабитæ йын дзуапп дæттынц, «а-у», квартæ заргæйæ.

Цæллагты Л. зарæг «Мæ нана». Сабитæ фæлварынц æмзæлд зард кæныныл, цæмæй æгæр тагъд дæр мачи кæна æмæ фæсте дæр мачи зайа, афтæмæй. М. р. йæ хъус дары, сабитæ иронау дзырдтæ раст дзурынц æви нæ, уымæ.

Т. Попатенко. «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Сабитæ музыкаемæ гæсгæ зарынц, фæлæ йæ райдайынц прелюдийы – зарæджы райдайæны фæстæ.

Т. Шутенко. «Хъæлдзæг кафт». М. р. сабиты зонгæ кæны ацы кафты цагъдимæ, æмбарын сын кæны мелодийы хуыз æмæ уаг. Уыйфæстæ сабиты слæууын кæны цыппæргæйттæй. 1–2 тактмæ сабитæ æмдзæгъд фæкæнынц музыкаемæ гæсгæ æмæ фæзæгъынц: иу, дыууæ, æртæ! 3–4-æм тактмæ сæ къухтæй сæ астæутыл æрхæцынц æмæ тагъд-тагъд трупп-трупп фæкæнынц сæ къæхтæй, фæдзурынц: «Куыд кафæм, уымæ-ма æрбакæс!»

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй, зæрдиагæй кæй архайдтой, хъæппæрис кæй равдыстой.

38-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

- Сабиты ахуыр кæнын музыкалон инструментты фæрцы музыкаимæ æмдзæвд кæнын, ома къæрцгæнæнтæй æмæ иннæ цæвгæ инструменттæй хъæугæ мелодийæн «хъырнын». Сабиты дзырдуат хъæздыгдæр кæнын, сыгъдæг дзурыныл сæ ахуыр кæнын. Цæмæй иргасын зоной иу зæлыл арæзт мелоди.
- Цæмæй музыка æмбарой, ууыл сæ ахуыр кæнын.
- Кæрæдзийæн æххуыс куыд кæной, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Мæ нана».

Е. Тиличиева «Маме в день 8 Марта» – «Мамæйæн 8 Мартыйы бон».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Уырыссаг адæмон мелоди «Къанау» – «Бадгæ кафт».

Уырыссаг адæмон мелоди «Æмбæхсынтæй хъæзт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: сабиты музыкалон инструменттæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бадгæйæ кафт» – уырыссаг адæмон мелоди «Къанану». 5-æм ахуыры сахаты куыд уыд, афтæ, фæлæ змæлдтытæ хъæуы тагъддæр кæнын.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон инструмент». Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ къоппæй сисой фæйнæ музыкалон инструменты. (Сабитæ æххæст кæнынц курдиат.)

М. р. Цавæр инструмент дæм ис?

С. Гуымсæг.

М. р. Дæумæ та?

С. Доули (бубен).

М. р. Дæумæ та?

С. Къæрцгæнæнтæ.

М. р. Цæй, ныр сæ ахъазæм; а-ма, цæгъдын сæ зонут.

(Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвæрд.)

М. р. Æгæр тынг ма цæвут уæ инструменттæ, хъавгæ архайут, уæ кæрæдзийы цагъд дæр куыд хъусат.

Зард. Зарæггонд «Андрей-сырддонцъиу». М. р. раздæр йæхæдæг акæны зарæг, уыйфæстæ йын сабитæ йæ хицæн хæйттæ фæлхат кæнынц.

Е. Тиличевайы зарæг «Мамæйæн – 8 Мартыйы бон».

Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ. Ныхас кæнынц йæ мидисыл, музыкайы хуыз æмæ уагыл. Ногæй зарæгмæ хъусынц, фæлæ ацы хатт бахъырнынц фразæты кæрæтгæн.

Цæллагты Л. «Мæ нана». Зарынц музыкалон разамонæгимæ иумæ, уыйфæстæ та – хицæнтæй æмæ дæлкъордгай, фæстагмæ та иугæйттæй.

М. р. куы бафиппайы, сабитæ дзырдтæ иронау раст нæ дзурынц, уæд сæ рæдыд раст кæнынц æмæ йæ фæзæгъынц, куыд æмбæлы, афтæ.

Т. Шутенко. «Хъæлдзæг кафт».

М. р. куры, цæмæй сабитæ сæ зæрдыл æрлæууын кæной, ацы кафт уый размæ ахуырты куыд кодтой, уый. Сабитæ цыппæргæйттæй æрлæууынц. Зæлы музыка, æмæ сабитæ сæ хъомылгæнæгимæ кæнынц кафты змæлдтытæ.

Хъазт «Агур инструмент»

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кодта хъазты мидис. Сабитæ фæдих

сты æртæ дæлкъордыл æмæ æрлæууыдысты цæлхæмбырдтæй (алы зиллачы астæу дæр бандæттыл ис музыкалон инструменттæ). Музыкайы фыццаг хаймæ сабитæ райдайынц згъорын зиллаккыл. Музыкайы 2-аг хаймæ фæйнæрдæм фæпырх сты æмæ акæсынц къулырдæм, ома иннæрдæм азилынц. Хъомылгæнæг музыкалон инструменттæн сæ бынæттæ фæивы. Уыйфæстæ сиды сабитæм, цæмæй та зиллаккыл æрлæууой сæхи инструментты цур.

Хатдзæг

М. р. Сымах канд хæдбар не стут, фæлæ ма хæлар æмæ æнгом дæр. Иумæ цы дзæбæх зарут, кафут æмæ хъазут! Сыгъзæрин фестут! Амбылдтат.

39-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Архайын ууыл, цæмæй музыкайы уаг хуыздæр æнкъарой, цæмæй сабитæ раст амоной зарæджы мелоди, бæлвырд дзурой йæ ныхæстæ, æвдисой æмбæлгæ архайд музыкайы райдайæн æмæ кæрон, сывæллæтæн æххуыс кæнын музыкайы контрастон аивæдон маузæлттæ иртасвимæ.

– Кусын ууыл, цæмæй сабиты змæлгæ мысæнуат рæза, къæрцхъусдæр уой.

– Хъомыл сæ кæнын активон, инициативон уæвыныл.

Репертуар: Уырыссаг адæмон мелоди «Андрей-сырддонцъиу».

Е. Тиличиева. «Маме в день 8 Марта» – «Мадаен 8 Мартыйы бонмæ».

Цæллагты Л. «Мæ нана».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Уырыссаг адæмон мелоди «Къанау» – «Бадгæйæ кафт»

М. Глинка «Детская полька» – «Сабиты полькæ».

Цæллагты Л., хъазт «Барæг».

Хъазт «Агур инструмент».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: музыкалон инструменттæ: барабан, гуымсæг, бибитæ (погремушки).

Райуаргæ: хуызджын гæххæтты сыфтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Къанау».

«Бадгæйæ кафт» – уырыссаг адæмон мелоди

Музыкалон разамонæг сабитæй куры, цæмæй сæххæст кæной сæ зонгæ фæлтæрæн (кæс 5–6 ахуыртæм). Æцæг, музыкамæ гæсгæ, – куы хъæрæй, куы та сабыр. (Музыкæ зæлы куы хъæрæй, куы сабыр æмæ стæй фæивы.)

Хъусын. М. Глинка «Сабиты полькæ». М. р. сабиты базонгæ кæны ног музыкалон уацмысимæ. Куы йæм байхъуыстой, уæд сæ æрфæрсы.

М. р. Ацы музыкамæ уæм цы кæнын цæуы?

С. Кафын, гæппытæ кæнын, хъазын.

М. р. Цæмæн?

С. Хъæлдзæг у, цæрдæг хъæрæй хъуысы.

М. р. Æмæ, сыхмахмæ гæсгæ, ацы музыкайæн йæ хуыз цавæр у?

(Стъолыл равæрдта алыхуызон сыфтæ. Сабитæ æвзарынц хуызтæ.)

Музыкалон разамонæг сын æххуыс кæны.

М. р. Ныр та райсут музыкалон инструменттæ æмæ – уæ хъару мæ уæхæдæг! Бацархайут ацы музыкæ ноджы хъæлдзæгдæр, рæвдздæр саразын!

(Хъуысы музыка, сабитæ хойынц гуымсæг, барабан. Къæрцгæнæнтæ æмæ зилгæ бибитæ тилынц музыкæйы ритммæ гæсгæ.)

М. р. Мæ хуртæ акæнут! Диссаджы оркестр уæ рауад. Бирæ инструменттæй иумæ цæгъдгæйæ оркестр.

Зард. Зарæггонд «Андрей-сырддонцъиу» – уырыссаг адæмон мелоди. Ам æргом здæхт цæуы, цæмæй сабитæ зарæджы мидазæлд (интонаци) кæной иу зæлыл.

Е. Тиличеева. «Мадæн 8-æм Мартыйы ...»

Сабитæ зарæг ахуыр кæнынц уыциу мелодиимæ. Фæлхат æй кæнынц æнæ музыкалон инструменты æххуысæй.

Цæллагты Л. «Мæ нана».

М. р. сæвæрдта зарæджы мелоди æмæ фæрсы сабиты, цавæр зарæг у, уыйфæстæ зарæг фæлхат кæнынц, цæмæй йæ хуыздæр базонной æмæ йæ сæ зæрдæмæ хæстæг райсой.

Т.Шутенко. «Хъæлдзæг кафт».

Сабитæ кафынц сæхæдæг. М. р. сæ разæнгард кæны: «Хъуамæ кафат афтæ хорз, уæ мадæлты зæрдæмæ куыд фæцæуа».

Хъазт «Агур инструмент»

М. р. сабиты зердыл әрләууын кәны хязты мидис. Сабитә әвзарынц музыкалон инструменттә әмә дзы алкәйы алыварс дәр цәлхдымбыләй әрләууынц. Хъуысы музыка, сабитә рог дугъ кәнынц инструменты алыварс. Хъомылгәнәг сабитән әххуыс кәны, цәмәй раст архайой әмә хязой.

М. р. Стыр бузныг! Әз әппәты тынгдәр разыйә баззатән, бәхтыл куыд бадтыстут әмә куыд тагъд уадыстут, уымәй. Тынг ныфсджын әмә сәрән барджытә стут.

40-әм ахуыры сахат

Темә: «Музыкалон инструменттә»

Нысантә:

– Цәмәй музыкайы алы хуыз дәр сабитәм хъара, цәмәй зоной музыкалон уацмысы уаг иртасын, фәрстытән әмбәлгә дзуапп дәттын; цәмәй се змәлдтытә бәттой музыкайы уагимә; цәмәй рәза сә зарыны дәсныдзинад.

– Сабиты фәлгонцон хъуыдыкәнынады рәзтыл кусын.

– Цәмәй хәсләвәрд әххәст кәнгәйә хәәппәрис хәдбарәй архайой, ууыл сә ахуыр кәнын.

Репертуар: М. Глинка «Детская полька» – «Сабиты полькә».

Е. Тиличеева «Маме в день 8 Марта» – «Мадән 8-әм Мартыйы бонмә».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитә арфә кәнынц мадән».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъәлдзәг кафт».

Цәллагты Л., хъазт «Барәг».

Хъазт «Агур инструмент».

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: нывгәндтә, кафгә, хъазгә әмә фынаёй чи кәны, ахәм сывәлләттимә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Бәх» (цапуал – прямой галоп).

Сабитә цапуаләй уайынц зиллаккыл, хъазты фәлгонц әвдисгәйә, ома бәхы дугъ фәзмгәйә.

Хъусын. М. Глинка «Сабиты полькә». М. р. сабиты әрбадын кәны әмә фәхъусынц музыкамә (развәлгъау цәстуынгә кәттагыл

равæры нывгæндтæ).

М. р. Ацы музыкæйы мидисмæ нывгæндтæй æввахсдæр кæцы у, уый-ма мын равдисут.

(Сабитæ æвзарынц нывгонд.)

М. р. Уый цæмæн равзæрстат?

С. Ацы музыкæмæ ис кафæн, уымæн æмæ у хъæлдзæг.

М. р. (фынæй сабиты нывгонд æвдисгæйæ). Ахъуыды-ма кæнут, ацы нывгонды мидисмæ та цавæр музыкæ равзариккат? Хъæлдзæг? Хъæрæй чи хъуысы, ахæм?

С. Нæ, нæ! Музыкæ хъуамæ уа сабыр, фæлмæн, уымæн æмæ сывæллæттæ фынæй кæнынц.

Зарын. Зарæггонд «А-у». М. р. зары, сабиты нæмттæ ранымайгæйæ. Сабитæ йын дзуапп дæттынц «Ау»-йæ терцийы хай (интервал) заргæйæ.

Е. Тиличеева. Зарæг «Мадæн 8-æм Мартъийы бонмæ». Сабитæ зарæг ахуыр кæнынц. М. р. сын амоны, цæмæй зарой æмхъæлæсæй, æмгуыппæй, ома разæй дæр куыд ничи кæна, фæсте дæр куыд ничи зайа.

Т. Попатенко. «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Сабитæ сæ зонгæ зарæг ногæй азарынц хуыздæр базоныны тыххæй. Фæлæ сын м. р. уый размæ саразы фæлварæн. Айдагъ мелоди сын хъусын кæны æнæ ныхæстæй, æмæ сæ бафарсы, ацы зарæг цавæр у, зæгъгæ.

Т. Шутенко. «Хъæлдзæг кафт». М. р. та сабиты хъусын кæны зонгæ музыкæмæ æмæ сæ бафарсы.

М. р. Уæ зæрдыл ма лæууы, ацы музыкæмæ цавæр змæлдтытæ кодтат, уый?

(Сабитæ кафынц, архайынц, æмызмæлд кæныныл.)

Хъазт «Агур инструмент»

Хъазгæйæ архайын, цæмæй сабитæ ритммæ гæсгæ раст змæлой, афойнадыл райдайой æмæ фæуой се змæлд, бахъуыды кæной музыкалон инструментты нæмттæ.

Хатдзæг

М. р. Цæй, мæ чысыл хуртæ, æхсызгондæр уын цы уыд нæ абоны ахуырты?

(Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. Мæнæн та абон мæ зæрдæмæ æппæты тынгдæр фæцыдысты уæ ерыстæ «бæхыл бадынæй». «Дугъы» уæ иу дæр фæсте нæ баззад –

иууылдæр разындыстут æвзыгъд барджытæ.

41-аг ахуыры сахат

Темæ: «Мады бон»

Нысантæ:

– Фæлмæн, узæлгæ музыка æнкъарын; йæ мидис ын фæлгъауын.
Хъазæн нывæфтыд змæлдтытæ кæнын.

– Хъусгæ мысæнуат рæзын кæнын, сабиты дзуапп дæттыныл ахуыр кæнын.

– Цæмæй фæразон æмæ быхсон уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Р. Рустамова «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

Е. Тиличеева «Маме в день 8 Марта» – «Мадæн 8-æм Мартыйы бонмæ».

Цæллагты А. «Мæ нана».

Уырыссаг адæмон мелоди «Æмбæхсынтæй хъазт».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» (Бафидыдтам).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бæх» (цапуал).

Сабитæ æххæст кæнынц æмбæлгæ змæлд (цапуал). Музыкалон разамонаг йæ цæст дары, цæмæй лæппутæ æмæ чызджытæ змæлой иумæ, ома алчидæр йæ архайд бæтта къорды архайдимæ.

Хъусын. Р. Рустамовы зарæг «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. р. сабитæн сæвæры ног зарæг «Мах базарыдыстæм...». Куы байхъусынц, уæд сын фæдзуры йæ мидисыл æмæ мелодийы уагыл.

М. р. Сырддонцъиутæ хъæлдзæг цъыбар-цъыбур цæмæн кæнынц, малусæг цæмæн фæзынд? Доны зард цæмæн фæхъæрдæр?

С. (Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. Тынг раст. Иууылдæр цин кæнынц уалдзæджы ралæудыл.

Зард. Зарæггонд «Гæркъæраг-бæрбæраг» – уырыссаг адæмон мелоди.

Зарæджы руаджы сабитæ ахуыр кæнынц мидазæлд (интонаци) иу зæлыл аразын (интонирование большой секунды вниз).

Зарæг Т. Попатенко. «Мадæн 8-æм Мартыйы бонмæ». Уалдзæджы фыццаг бонты ваййы «Мадæлты бæрæгбон», уый фæбæрæг кæнæм иууылдæр. Æппæт сывæллаеттæ дæр уарзынц сæ мадæлты æмæ

цæттæ фæкæнынц бæрæгбонмæ.

М. р. сын зарæг кæнын кæны фæлмæн, узæлгæ уагыл, цæмæй сабитæ уайтагъд зарын райдайой райдайæны фæстæ сабыргай.

Цæллагты Л. «Мæ нана». Сабитæ ногæй зарынц сæ зонгæ зарæг (бафидар кæныны тыххæй), фæлæ сын уый размæ скæны фæлварæн – айдагъ мелоди сын радта æнæ ныхæстæй, базонут æй, зæгъгæ. Зарæг зарынц разамонæджы аххуысæй, стæй та сæхæдæг.

Кафт «Бафидыдтам» (Т. Вилькорейская) М. р. сæ хъусын кæны музыкаемæ, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, цавæр кафт æм кодтой, уый. Кæд сабитæ къуыхцы кæной, уæд сын м. р. зæгъдзæн кафты ном æмæ йæм цы змæлдтытæ кæнын хъæудзæн фæд-фæдыл, уый.

Хъазт «Æмбæхсындржытæ»

Хъазт фæлхат кæнын æмæ йын йæ мидис ныффидар кæнын. М. р. йæ хъус тынгдæр æрдары уымæ, цæмæй сабитæ ритм æмæ музыкайы амындмæ змæлой, архайой (хъандзалтæ, къах æркъуырæнтæ, тъуппытæ).

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. дзуры: «Цы зарджытæм хъуыстат æмæ уæхæдæг дæр кæй акодтат, уыдон сарæзтой мады кадæн. Сывæллæттæ та иууылдæр бирæ уарзынц сæ мадæлты. Сымах дæр сæ уарзут æмæ афтæ хорз дæр уымæн зарыдыстут. Стыр бузныг!»

42-аг ахуыры сахат

Темæ: «Мады бон»

Нысантæ:

– Пьесæйы мидис зæрдæйæ æнкъарын, йæ «азæлд» зына сæ цæсгомыл, се змæлдыл. Цæмæй зарой нывыл, ома мелоди æмæ ныхæстæ аразой раст, сыгъдæг. Ахуыр кæной цапуалæй згъорын; тыгъдады дзæгъæл ма кæной.

– Музыкаемæ хъусгæйæ рæзын кæнын сæ къæрцхъусдзинад.

– Цæмæй лæмбынаг æмæ фæразон уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

Уырыссаг адæмон мелоди «Гæркъæраг-урсфарс».

Е. Тиличиева «Маме в день 8 Марта» – «Мадæн 8 Мартыйы бонмæ».

Уырыссаг адæмон мелоди хъазт «Æмбæхсынтæ».

М. Раухвергер, игра «Кошка и котята» (Гæды æмæ йæ лæппынтæ).

А. Филиппенко, песня «Пирожки» (зарæг «Гуылтæ»).

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: къухмæрзæнтæ сабиты нымæцмæ гæсгæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бæх» (цапуал).

М. р. сабиты згъорын кæны цапуалæй, æрмæст дыууæ хуызы – раздæр цапуалæй ауайынц, кæй куыд фæнды, афтæ, алырдæмты, стæй та азгъорынц зиллаккыл кæрæдзийы фæстæ.

Хъусын. Р. Рустамов. «Мах базарыдыстæм зарæг». Сабитæ хъусынц зарæгмæ, уыйфæстæ м. р. семæ аныхас кæны зарæджы мидисыл, йæ равгыл. Домы, цæмæй сабитæ зарæджы ахастæн дзуапп дæгтой сæ къухты змæлдæй æмæ цæсгомæй дæр, æвдисой, цы зæрдæйы уаг сæм фæзынд, уый.

Зард. Зарæггонд «Гæркъæраг-урсфарс» – уырыссаг адамон мелоди.

Сабитæ «æвдисынц» зарæггонды мидис – се 'нгуылдзтæ хæссынц сæ армыл – фыцынц кас. Архайынц æмæ зарынц музыкалон разамонæгимæ.

Е. Тиличиева. Зарæг «Мадæн 8-æм Мартыйы бонмæ». М. р. сæвæрдта мелоди æмæ куры, цæмæй йæ сабитæ базоной. Уыйфæстæ йæ (сфидар кæныны тыххæй) зарынц хицæнтæй æмæ дæлкъордгай.

А. Филиппенко. Зарæг «Аджын гуылтæ». Сабитæ зарынц зонгæ зарæг, уыйразмæ сын м. р. сæ зæрдыл æрлаууын кодта зарæджы мидис.

М. Раухвергер. Хъазт «Гæды æмæ йæ лæппынтæ». Хъазты мидис бамбарын кæныны размæ м. р. сабитæн æвæры музыкæ. 1 хай – лæппынтæ-сабитæ азгъорынц æмæ бамбæхсынц. 2 хай – мад-гæды бирæ уарзы йæ лæппынты, агуры сæ æмæ сиды:

«Кæм ысты, кæ,

Мæ хъæбултæ –

Мæ гыццылтæ,

Фæлмæн хуртæ?!»

Лæппынтæ-сабитæ базгъорынц сæ мадмæ, уый сæ лæгъз кæны æмæ дзуры: «Мæнæ сты мæ хъæбултæ – мæ гыццылтæ, фæлмæн хуртæ!»

Хатдзæг кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй, зæрдиагæй кæй архайдтой, хорз кæй кафыдысты æмæ зарыдысты, уый тыххæй.

Темæ: «Дæсныдты дуне»

Нысантæ:

– Музыка æххæстæй æнкъарын, йæ уаг-равгæн дзуапп дæттын. Заргæйæ мидазæлд раст кæнын (интонирование), афтæ сæ ритм дæр; дзырдтæ сыгъдæг дзурын. Музыкайы уагмæ гæсгæ рог змæлд кæнын, уæгъдибарæй, ритм нæ халгæйæ.

– Фæлгæнæн æмæ фæлгонцы хъуыдыкæнынад рæзын кæнын.

– Сабитæ цæмæй кæрæдзийы уарзой, зæрдæхæлар уой, уыдæттыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: А. Филиппенко «Машинист» – «Машинисты зарæг».

Р. Рустамов «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. Раухвергер, игра «Кошка и котята» (Гæды æмæ йæ лæппынтæ).

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Цæллагты Л. «Мæ нана».

Архайæн фæрæзтæ: хъæбæр гæххæттæй гуылтæ (зæлты символтæ).

Райуаргæ: гæдыйы агъуд (маскæ).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Автомобиль» (тъæпгæнгæ къæхдзæф).

Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ змæлды руаджы равдисой фæлгонц – «машинæ фæцауы». Сабитæ чысыл къордтæй, цыма сæ къухы руль (арæзæн) ис, афтæмæй фæзмынц машинæйы цыд, къæхтæ иугуырæй æвæргæйæ, ома тынг тæпп кæнгæйæ.

Зард. Зарæггонд «Гæркъæраг-урсфарс» – уырыссаг адамон мелоди.

Зарæджы фæрцы сабитæ сæ æмдзæгъдæй фæлхатынц мелодийы ритмикон ныв, дæргъвæтон æмæ цыбир зæлты радивд.

А. Филиппенко. Зарæг «Машинист». Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ, ныхас кæнынц йæ мидисыл. Зарæг «Машинист» дыккаг хатт куы райхъуысы, уæд ын бахъырнынц.

Р. Рустамов. «Мах базарыдыстæм зарæг». Ацы зарæг сын зонгæ у, архайынц йæ мелоди раст акæнынынц, дзырдтæ та сыгъдæг, бæлвырд

дзурыныл.

Сывæллæттæ хъусынц зарæгмæ, стæй разамонагимæ дзурынц зарæджы мидисыл, ахуыргæнæг куры, цæмæй сывæллæттæ къухты змæлдæй æмæ мимикæйæ равдисой сæ зæрдæйы уаг. Иу хагт мæ зæлы зарæг.

Иу хатт мæ зæлы зарæг.

Цæллагты Л. «Мæ нана». М. р. дзуры сабитæм, цæмæй зарæг мелодимæ гæсгæ базоной. Йæ ныхæстæ сын сæ зæрдыл æрлæууын кæны, æмæ сабитæ зарынц дæлкъордгай.

Т. Шутенко. «Хъæлдзæг кафт». М. р. ныхасмæ гæсгæ сабитæ къордгай кафынц сæ зонгæ кафт. Фыццаг къорд куы фæкафы, уæд сæм иннæ сабитæ кæсынц æмæ аргъ кæнынц сæ арахстдзинадæн, уыйфæстæ сæ бынæттæ фæивынц.

М. Раухвергер. Хъазт «Гæды æмæ йæ лæппынтæ». М. р. сын сæ зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис æмæ йын сабитæ сæхæдæг æххæст кæнынц йе змæлдтытæ, фæфæзмынц гæды æмæ йæ лæппынты ныхæстæ. Архайынц, цæмæй хъазты фæлгонц равдисой ирдæрæй, аивдæрæй.

Ахуыргæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. бафæрсы сабиты, сæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд ахуырты рæстæг, зарын æви хъазын. Домы, цæмæй рæвдауæндонны фæстæ улафты рæстæг ахъазой «Гæды æмæ йæ лæппынты» хъазтæй.

44-æм ахуыры сахат

Темæ: «Дæсныйæдты дуне»

Нысантæ:

– Музыкалон уацмысы равг æнкъарын, зæрдыл дарын æмæ йæ базонын. Музыкайы райдайæн æмæ кæронæн хæдуæлвæд æмбæлгæ хуызы дзуапп дæттын. Мидазæлды къæпхæнтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Музыкайы уагмæ гæсгæ змæлдтытæ аив хуызы бæттын.

– Фæлгонцы æнкъарындзинад рæзын кæнын, музыкайы уаджы тыххæй хи хъуыды дзурын.

– Хистæрты фæллойæн аргъ кæнын.

Репертуар: М. Глинка «Детская полька» – «Сабиты полькæ».

Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. Раухвергер «Кошка котята» – «Гæды æмæ йæ лæппынтæ».

Е. Тиличиева «Маме в день 8 Марта» – «Мадæн 8 Мартыйы бонмæ».

Т. Ломова, танец «Стукалка» – «Тъупгæнæн».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ – «Автомобиль» (тъæпгæнгæ къæхдзæф). Сабитæ ахуыр кæнынц кæрæдзийы фæдыл зиллаккыл цауын, ома цæлхæмбырдæй, тъæпгæнгæ къæхдзæфтæй.

Хъусын. М. Глинка «Сабиты полькæ». Сабитæ хъусынц Глинкайы уацмысы цыбыр хаймæ. М. р. сæ фæрсы, уацмыс кæй у, уымæй, йæ уаг, йæ равг, йæ мидисы тыххæй. Ноджы ма иу хатт хъусынц «Сабиты полькæ»-мæ.

Зард. Зарæггонд «Æз цауын, цауын уæлæмæ» (мелоди квинтаейы арæнты къæпхæнгай цауы уæлæмæ, стæй та дæлæмæ).

Разамонæг равæры зиллæччытæ дæлейæ-уæлæмæ, уæлæмæ-дæлейæ. Сывæллæттæ мæ иу хатт зарынц зарæг, разамонæг та сын мелодийы æрдамад амоны.

Сабитæ зарæггæнæгау кæнынц, хъомылгæнæджы зард фæзмгæйæ; сæ къухтæй дæр фæлхатынц мелодийы уылантæ – уæлæмæ-дæлæмæ.

Р. Рустамов. «Мах базарыдыстæм зарæг». Сабитæ архайынц хæдхуыз хъæлæстæй зарыныл, цæмæй зарæг зæла йæхигъæдæй, æмбæрстгондæй йæ алы дзырд дæр хъуыса дзæбæх; цæмæй дæргъæвтин зæлтæ ивазой, цас æмбæлы, уыйас.

Т. Ломова. Кафт «Тъупгæнæн». М. р. сабитæн ацæгъды сæ зонгæ кафты мелоди æмæ сæ бафæрсы, уыцы музыкæмæ цы гæнгæ у. Сабитæй иу æвдисы хицæн змæлдтытæ. Куы бахъæуы, уæд ын хъомылгæнæг аххуыс кæны, уыйрæстæ кафт кафынц сывæллæттæ.

М. Раухвергер. Хъазт «Гæды æмæ йæ лæппынтæ». Хъазты рæстæг сабитæ ахуыр кæнынц тыгъдады сæхи хорз æнкъарыныл, цæмæй сæ бон уа уайтагъд æмбæхсæн бынат ссарын. Музыкæйы æртæ хайы сæ уагмæ гæсгæ сты фæйнахуызон æмæ сæ кæрæдзийæ куыд хицæн кæной, иртасой (гæдийы лæппынтæ, мадæл гæды).

М. р. Мах ахуыр кодтам машинисты тыххæй зарæг, ис ахæм дæсныад дæр. Сымахæй кæмæндæр йæ мад у дохтыр, йæ фыд – шофыр. Искæйы нана та у ахуыргæнæг.

Æмæ уæхæдæг куы сдынджыр уат, уæд уæ цавæр дæсныад равзарын фæнды?

Темæ: «Транспорт»

Нысантæ:

– Сабиты музыка æнкъарын сахуыр кæнын – æнкъард, хъæлдзæг, цæмæй сæм æвзæрын кæна рухс æрхæндæг кæнæ хъæлдзæг уаг; æмбарой, зарын кæд райдайын фæхъæуы, уый; сæ архайдæй куыд фæлгъауой музыкайы зæлды райдайæн æмæ кæрон.

– Архайын ууыл, цæмæй се змæлгæ мысæнуат рæза, лæмбынæг уой, музыкамæ хъусгæйæ, се ’нкъарæнтæ æвдисой.

– Сæ алыварс дунейы фæзындтæм цымыдис куыд кæной, сæхи дарын зоной, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: З. Компанейц «Паровоз».

Т. Попатенко «Машинæ».

А. Филиппенко «Машинист».

Н. Метлов хъазт «Поезд».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ машинæ, поезды хуызвыстытимæ.

Райуаринаг: рультæ (аразæнтæ).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ – «Автомобиль» (тъæпгæнгæ къахдзæф).

Музыкалон разамонæг сабитæм равдисы руль æмæ сæ бафæрсы, цæй тыххæй хъæуы, зæгъгæ. Сабиты дзуаппыты фæстæ домы, цæмæй равдисой, автомобиль куыд фæцæуы, уый. Сабитæ æххæст кæнынц фæлтæрæн (тъæпгæнгæ къахдзæф). Хъомылгæнæг раппæлы, музыкамæ раст æмæ æнцонæй чи цæуы, уыдонæй.

Хъусын. З. Компанейцы зарæг «Паровоз». Музыкалон разамонæг сын сæвæры ног зарæг «Паровоз». Стæй сæ бафæрсы зарæджы мидисы тыххæй, йæ уаг цавæр у. Уыйфæстæ сабитæн бахæс кæны, цæмæй равзарой зарæджы мидисмæ гæсгæ нывгонд. (Машинæ æмæ поезды нывгæндтæ сты фæйнаггыл.)

Зард. Зарæгонд «Би-би-би». Сабитæ фæзынц автомобили уынар, кæнынц нотæтæ соль-æй си-йы онг.

Т. Попатенко. Зарæг «Машинаæ». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ацы ног зарæгимæ, стæй æрныхас кæнынц йæ мидисыл. Зарæгæн дыккаг хатт фæхъырнынц сæхæдæг.

А. Филиппенко «Машинист». Зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй сабитæ æмзæлд зард кæной, сæ зард кæрæдзиуыл бада.

Метлов Н. Хъазт «Поезд». Музыкалон разамонæг зæгъы сабитæн, цæмæй «поезды» абалц кæной. Æмбарын сын кæны, йæ вагæттæ кæрæдзийы фæстæ æвæрд бандæттæ кæй уыдзысты. Сабитæ сбадынц бандæттыл æмæ хъомылгæнагимæ азарынц фыццаг куплет. Дыккаг куплеты дзырдтæм та сæ æрдæгкъæдз рæмбынкъæдзтæй фæзынц цæлхыты змæлд.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты: «Уæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд – поезд æви машинæйыл балц?»

46-æм ахуыры сахат

Темæ: «Транспорт»

Нысантæ:

– Архайын, цæмæй сабитæ æмбарой зарæджы хъæлдзæг уаг, йæ музыкалон фæлгонц; мелоди раст куыд зарой, дзырдтæ дзæбæх куыд хъуысой, ууыл сæ ахуыр кæнын. Музыкайы уагæн се змæлдтытæй дзуапп куыд дæттой.

– Сабиты лæмбынæгдзинад рæзын кæнын, ныхас кæнынмæ куыд арæхсой, дзуапп дæттын куыд зоной.

– Хъæппæрис куыд æвдисой, фæразон куыд уой, ууыл кусын.

Репертуар: Т. Попатенко «Машинаæ».

З. Компанейц «Паровоз».

А. Филлиппенко «Машинист».

Н. Метлов хъазт «Поезд».

Т. Шутенко «Хъæлдзæг кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ – «Трамвай» (куы къах æнахъæнæй æвæрын, куы та къахфындзтыл цæуын.)

Музыкалон разамонæг сабитæн фæзæгъы, цæмæй «абалц кæной» трамвайы. Лæппутæ æмæ чызджытæ кæрæдзийы фæдыл слæууынц

æмæ цæуынц зиллаккыл куы тьæпкъахæй, куы та сæ къахфындзтыл. (Цæмæй сабитæ хуыздæр змæлой, уый тыххæй сын хьомылгæнæг зары.)

Хъусын. 3. Компанейц «Паровоз». Сабитæ хъусынц зарæгмæ. Уый-фæстæ сæ музыкалон разамонæг бафæрсы зарæджы мидис æмæ уагæй.

Къуылымпы куы кæной, уæд сæм æххуысгæнæг фарстатæ дæтты, цæмæй сын дзуапп дæттын æнцондæр уа.

Зард. Зарæггонд «Би-би-би». Сабитæ кæнынц зарæггонд, сæ разамонæджы зардмæ хъусгæйæ. Музыкалон разамонæг къуыхцытæ, рæдыдтытæ куы бафиппайы, уæд сæ раст кæны.

Т. Попатенко. Зарæг «Машина». Зарæг ахуыр кæнынц, айдагъ мелодимæ хъусгæйæ. Афтамæй сабитæ ахуыр кæнынц мелоди бæлвырд фæлгъауыныл æмæ зарынц дзырдтæ дæр сыгъдæг.

А. Филиппенко «Машинист». Сабитæ зарынц, музыкаемæ хъусгæйæ, зарын райдайынц прелюдийы, ома зарæджы райдайæны хæдуæлвæд куыст цæуы æрдон æгъдауæй «хиылæсæй» зарыны æрæхстдзинауыл.

Н. Метлов. Хъазт «Поезд». Хъуысы зарæг. Сабитæ йæ базыдтой; зæгъынц, куыд хуыйны, уый. Сæ зæрдыл æрлæууыд, йæ алы куплетмæ цы змæлдтытæ кодтой, уыдон.

Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй се змæлд бада ритмыл æмæ ивд цæуа зарæджы ныхæстæм гæсгæ.

Т. Шутенко. Зарæггонд «Хъæлдзæг кафт». Музыкалон разамонæг сын фæзæгъы, цæмæй акæной сæ зонгæ кафт. Сабитæ байхъусынц музыкаемæ, сæ иу æвдисы хицæн змæлдтытæ. Хьомылгæнæг ын æххуыс кæны бахъуаджы рæстæг.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй.

47-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Архайын ууыл, цæмæй зарæг фæзына сæ зæрдæйы уагыл, сæ цæсгæмттыл зоной мелодийы кæронимæ се змæлд фæуromын. Зарæджы мидис куыд æвдисой хъазты змæлдæй.
- Къæрцхъусдæр æмæ æнкъарагдæр уæвыныл сæ ахуыр кæнын.
- Хъазты рæстæг æмархайд куыд кæной, ууыл кусын.

Репертуар: 3. Компанейц «Паровоз».

Н. Метлов «Зима прошла» – «Зымæг ацыд».

Т. Попатенко «Машина».

Н. Метлов «Поезд».

А. Филиппенко «Веснянка».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Уалдзæг» нывгæндтæ машинайы, поезды, автобусы хуызвыстытимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Трамвай» (раздæры ахуырты хуызæн).

Цæлхдымбылы лæугæйæ сабитæ хъусынц музыкамæ. Музыкалон разамонæг сæ фæрсы: «Ацы музыкамæ ивгъуыд ахуырты цавæр змæлд кодтат?» Сабитæй йæ искæцы фæлгъауы. Уыйфæстæ æнæхъæн къорд æххæст кæны фæлтæрæн. Музыкалон разамонæг архайы, цæмæй се змæлд уа бæлвырд æмæ ритмыл бада.

Хъусын. З. Компанейц «Паровоз». М. р. сабитæн акæны зонгæ зарæг æмæ сæ бафæрсы йæ номæй, йæ уагæй. Уыйфæстæ сæ фæкуры, цæмæй мидисмæ гæсгæ равзарой нывгонд (транспорты хуызвыст – разæй фæйнагыл).

Зарын. Зарæггонд «Кап-кап-кап». Зарæджы фæрцы архайынц терцийы хуыздæр фæлгъауыныл. Сабитæ зарынц «Кап-кап», зæлты ивдимæ сæ æрмттæ дæр фæивынц.

Н. Метлов. Зарæг «Зымæг ацыд». Сабитæ кæсынц ныв «Уалдзæгмæ». М. р. сæ фæрсы: «Цавæр афæдзы афон ис нывы?»

Кæд сын дзуапп раттын зын у, уæд сын æххуыс кæны фарстаты руаджы:

«Цæмæн тайы мит? Сабитæ рог дарæсы цæмæн сты? Тæдзынджытæ цы фесты?» Дзуаппыты фæстæ сæ байхъусын кæны зарæгмæ «Зымæг ацыд».

Т. Попатенко. Зарæг «Машина». Зарæг дарддæр ахуыр кæнынц. Музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй сабитæ кæной æмзæлд зард.

А. Филиппенко «Веснянка». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ног кафтимæ. Фыццаг байхъусынц музыкамæ, йæ уаг ын куы рахатынц, уæд хъомылгæнæджы амындай февдисынц змæлдтытæ:

1 хай – кæрæдзийы къухтыл æрхæцгæйæ, зылынц зиллаккыл;

2 хай – фæзынц мæргъты тахт.

Н. Метлов. Хъазт «Поезд». Музыкалон разамонæг архайы, цæмæй сабитæ змæлой музыкайы тактмæ гæсгæ – афоныл райдайой æмæ фæуой змæлдтытæ.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цымыдисаг сæм цы фæкаст, ахуыртæ хæлдзæг уыдысты, нодждæр ма æрбацаудзысты æви нæ.

Разамонæг хъары зарæг музыкалон фрагментмæ гæсгæ базонынын, æмæ сывæллæттæн зын куы уа, уæд разамонæг зары зарæг æнæ хъæнæй, æмæ сывæллæттæй æххæст дзуаппытæ:

«куыд хуыйны зарæг?»

48-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Зонгæ уацмыстæ иргасын, ритм хуыздæр æнкъарын, архайын æрдзон хуызы зарынын.
- Се змæлгæ мысæнуат æмæ къæрцхъусдинады рæзтыл кусын.
- Дзуапп дæттынын сæ ахуыр кæнын (дзуаппджын уæвынын).
- Уæздандзинады æмæ зæрдæхæлардзинады миниуджытæ сæм хъомыл кæнын кæрæдзимæ.

Репертуар: З. Компанейц «Паровоз».

Н. Метлов «Зима прошла» – «Зымæг ацыд».

Т. Попатенко «Машина».

А. Филиппенко «Веснянка».

Н. Метлов хъазт «Поезд».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаргæ: машинæйы, поезды, автобусы нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Трамвай». Музыкайы хæйттæ куыд ивынц, афтæ ивы сабиты змæлд дæр. Архайынц сæхæдæг æнæ хъомылгæнæджы амындæй.

Хъусынæд. З. Компанейц «Паровоз». Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ базонной сæ зонгæ зарæг, йæ иу хаймæ байхъусгæйæ. Кæд афтæ сæ бон нæу, уæд сын зарæг акæны æнæхъæнæй. Разæнгард сæ кæны, цæмæй дæттой æххæст дзуаппытæ фæрстытæн: «Куыд

хуыйны зарæг?»), «Цæй тыххæй дзы зарынц?»

Зард. Зарæггонд «Кап-кап-кап». Музыкалон разамонæг фæлгъауы зарæджы мидис. Сабитæ фæлхатынц тæдзынæджы зæлтæ, цæмæй терцитæ сыгъдæг зарой, уый тыххæй.

Зарæг. Н. Метлов «Зымæг ацыд». Ахуыр кæнынц зарæг. Музыкалон разамонæг йæ хъус фæдары, цæмæй сабитæ мелоди сыгъдæг фæлгъауой æмæ бæлвырд дзурой ныхæстæ.

Т. Попатенко «Машина». Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кæны, зарæг кæй хъæуы райдайын музыкалон прелюдийы фæстæ. Зарæг кæнынц дæлкъордгай. Музыкалон разамонæг бæрæггæнæн сæвæры алкæй арæхстдзинадæн дæр (æппæлы сабитæй).

А. Филиппенко «Веснянка».

Музыкæ куы райдайы, уæд æй сабитæ фæфæлварынц базонын, йæ ном ын фæзæгъынц. Æрхъуыды кæнынц, йæ фыццаг æмæ дыккаг куплеттæм куыд змæлыдысты, уый. Зарæгмæ гæсгæ зылынц, кæрæдзийы къухтыл хæцгæйæ. Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй се змæлд, сæ кафт бæттой музыкайы райдайæн æмæ кæронимæ.

Н. Метлов. Хъазт «Поезд».

Ныхæстæ куыд дзурынц æмæ зарынц, хъуамæ змæлгæ дæр афтæ кæной.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй, хорз кæй зарыдысты, музыкаемæ лæмбынæг кæй хъуыстой, уый тыххæй.

49-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Музыкайы равг æнкъарын; зæлтæ иртасын; зарæджы мидисыл дзурын зонын. Дзуапп дæттынмæ арæхсын; раздæр кæй зарыдысты, уыцы зарджытæ базонын æмæ азарын.
- Сабиты къæрцхъусдзинад æмæ фæлгæнæн рæзын кæнын.
- Цæмæй зæрдиагæй архайой, хъæппæрисджын уой, ууыл кусын.

Репертуар: Н. Метлов «Прошла зима» – «Зымæг ацыд».

А. Филиппенко «Веснянка».

Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. Раухвергер «Воробушки и автомобиль» – «Сырдонцъиутæ

æмæ автомобиль».

А. Филиппенко «Машинист».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: 4 нывгонды афæдзы афоны хуывыстимæ.

Райуаргæ: рултæ, сыррдонцъиуты худтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Автомобиль» (тъæпгæнгæ къæхдзæф).

Музыкалон разамонæг сабитæм равдисы руль æмæ сæ бафæрсы, цæмæн хъæуы, зæгъгæ. Дзуаппыты фæстæ сын фæзæгъы, цæмæй афæзмой автомобили цыд. Кæд сабитæн уый сæ бон нæ ваййы, уæд сын æй йæхæдæг равдисы.

Р. Рустамов «Мах базарыдыстæм зарæг». Музыкалон разамонæг зары зонгæ зарæг æмæ домæ сабитæй, цæмæй зæгъой – куыд хуыйны, цæй тыххæй у. Стæй фæйнагыл равæры 4 хуызисты афæдзы афонтимæ æмæ сабитæй фæкуры, цæмæй зарæджы мидисмæ гæсгæ кæцы у, уый равзарой. Сабитæ фæзæгъынц: зарæг у уалдзæгыл.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Цъиу æмæ йæ лæппынтæ».

М. р. Мадæл сыррдонцъиу тахтис йæ лæппынтимæ, уыйфæстæ абадтис бæласы дæллаг къæлиутыл, лæппынтæ та – уæллагыл (фæйнагыл сын æвдисы бæлас æмæ цъиуты сæ мадимæ). Лæппынтæ хъæлдзæг чи-чъви кæнынц (1 октавæйы ля), мадæл сыррдонцъиу сын дзуапп дæтты (1 октавæйы ре).

Сабитæ цалдæр хатты фæлварынц зарын квинтæ уæлæмæ-дæлæмæ.

Зарын. Н. Метлов. Зарæг «Зымæг ацыд». Зарæг ахуыр кæнынц мелодимæ хъусгæйæ. Сабитæ архайынц зарын иу æмвæзадыл, æмхъæлæсонтæ дзырдты кæрон бæлвырд, сыгъдæг дзургæйæ.

А. Филиппенко «Машинист». М. р. бахæс кæны сабитæн, цæмæй зонгæ зарæг мелодимæ гæсгæ базоний.

Сабитæ йæ базыдтой, загътой йын йæ ном æмæ йæ уыйфæстæ зарынц дæлкъордтæй æмæ иугай дæр.

А. Филиппенко «Веснянка». Кæрæдзийы къухтыл хæцгæйæ сабитæ фæлварынц аив змæлд кæныныл, зарæджы ныхæстæм гæсгæ ивынц се змæлд.

М. Раухвергер. Хъазт «Сыррдонцъиутæ æмæ автомобиль». Хъазт сахуыр кæныны размæ сабитæ байхъусынц зарæгмæ æмæ рахатынц, уацмыс дыууæ хайæ кæй у, уый. Æххæст кæнынц змæлдтытæ:

музыкæйы фыццаг хаймæ сабитæ-цъиутæ «тæхынц» – рогæй згъорынц залы. Музыкæйы дыккаг хаймæ та сабитæ-машинæтæ, сæ къухты рултæ, афтæмæй зиллаккыл цæуынц тъæпп-тъæпгæнгæйæ. Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты: «Тынгдæр уæ зæрдæмæ цы фæцыд, абон цавæр хъæзтытæ кодтат – хъæлдзæг æви æнкъард?»

50-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Инструменталон музыкæ æнкъарын; музыкæйæн æмбæлгæ змæлдæй дзуапп дæттын, йæ фæзилæнтæ æмæ йæ хицæн хæйттæ иртасын зонын; хуымæтæг мелодитæ биноныг фæлгъауын (интонирование).

– Музыкæйы фæрцы æнкъарын нæ алыварс дуне.

– Змæлгæйæ (фæлтæрæнты рæстæг) хъæппæрис æвдисын.

Репертуар: Н. Метлов «Зима прошла» – «Зымæг ацыд».

С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

А. Филиппенко – «Веснянка».

Цæллагты А. «Уалдзæг».

М. Раухвергер «Воробушки и автомобиль» – «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль».

Æрмæджытæ æмæ ифтонгæнæнтæ

Цæстуынгæ: ныв «Уалдзæг».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Кæй фæнды разгъор-базгъор кæнын?»

Музыкалон разамонæг сабитæн фæзæггы, цæмæй залы аразгъор-базгъор кæной Т. Ломовайы музыкæмæ гæсгæ. Фæлæ сæ згъорын райдайын æмæ фæуын хъæуы музыкæйы райдайæн æмæ кæронимæ. Сабитæ фæлтæрæн æххæст кæнынц. Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй лæппутæ æмæ чызджытæ сæхи уæздан дарой, кæрæдзи къуырттытæ ма кæной.

Хъусын. С. Майкапар. Пьесæ «Уалдзæджы». Сабитæ уынынц ныв «Уалдзæг». Музыкалон разамонæг сæ куры, цæмæй нывы мидисмæ гæсгæ æрхъуыды кæной ном. Кæд сын зын у, уæд сын

баххуыс кæндзæн æмбарæн фæрстыты фæрцы. Уыйфæстæ сабитæ байхъусынц пьесæ «Уалдзæг»-мæ, разамонæг бабæтты нывы мидис зарæджы ныхæстимæ.

Зард. Зарæггонд «Кап-кап-кап». Сабитæ фæлварынц терци сыгъдæгæй фæлгъауын.

Цæллагты А. «Уалдзæг». Музыкалон разамонæг сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ ирон æвзагыл. Куы йæм байхъусынц, уæд æй ратæлмац кæны уырыссаг æвзагмæ.

Н. Метлов «Зымæг ацыд». Сабитæ ахуыр кæнынц зарæг. Хъуамæ йæ райдайой зарын прелюдийы фæстæ, зарой сабыргай, аивæй.

А. Филиппенко «Веснянка».

Музыкалон разамонæг сæ байхъусын кæны зонгæ музыкаемæ, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, уыцы музыкаемæ гæсгæ цавæр змæлдтытæ кодтой, уый. Зын куы уа, уæд сын зæгъдзæн кафты ном æмæ фæд-фæдыл цы змæлдтытæ кодтой, уый.

Хъазт «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль»

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, цъиутæ куыд тæхынц, машинæтæ куыд цæуынц.

М. р. Машинæ цъиутæм куы баввахс вæййы, уæд куыд атæхынц?

Сабитæ йæ æвдисынц. Æмбарын сын кæны хъазты къахвæд – ралæууыд уалдзæг æмæ цъиутæ хъæлдзæг цъыбар-цъыбургæнгæ ратæх-батæх систой. Мæнæ фæзындысты машинæтæ, æмæ цъиутæ фæтарстысты æмæ ныппæррæст кодтой.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг фæрсы сабиты – цавæр музыкаемæ хъуыстой, куыд хуыйны, афæдзы цавæр афоны тыххæй у?

51-аг ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Музыкаейы иумæйаг рагг æнкъарын; музыкалон фæлгонцы ирд фæрæзтæ иртасын; заргæйæ, зарæджы характер æвдисын зонын.
- Фæлгæнæн уæрæхдæр кæнын.
- Цæмæй зæрдæхæлар уой, кæрæдзиимæ дзурынмæ арæхсой, ууыл кусын.

Репертуар: С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинджытæ».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

М. Раухвергер «Воробушки и автомобиль» – «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаргæ: рульта æмæ цъиуты худтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Цъиутæ».

Сабитæ бадынц бандæттыл (быруйыл). Зæлы музыкаæ æмæ сабитæ згъорынц алырдæм, сæ къухтæ базыртау фæйнардæм айтындзгæйæ – цъиутæ тæхынц. Музыкаæ куы фæци, уæд æрлæууынц æмæ æрбадынц пьольыл.

Хъусын. С. Майкапар. Пьесæ «Уалдзæджы».

Музыкалон разамонæг сабиты байхъусын кæны пьесæ «Уалдзæг»-мæ, цæмæй йын базоной йæ раг æмæ, музыкалон фæлгонцады фæрæзтæй конд кæй у, уыдæттæ (бæрзонд регистр; рухс, талас мелоди).

Зард. В. Карасева. Зарæггонд «Дидинджытæ». Зарæг зарынц сабыруагыл. Сабитæ ахуыр кæнынц зарын интервалтæ – стыр æмæ гыццыл секундтæ, мелоди æнцонæй заргæйæ.

В. Герчик «Сырдонцъиу». Музыкалон разамонæг сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ, фæдзæхсы сын, цæмæй йæм зæрдæгомæй хъусой, йæ мидис ын банкъарой.

Цæллагты Л. «Уалдзæг». Ацы зарæг ахуыр кæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй йын сабитæ раст зарой йæ мелоди, цæмæй ирон æвзагыл ныхæстæ дзурой бæлвырд. Уыйфæстæ йæ азарынц хицæн дæлкъордтæй.

Т. Шутенко «Хъæлдзæг кафт». М. р. Цæй æмæ акафæм нæ зонгæ кафт! Сабитæ хъусынц музыкамæ, кæнынц сæ зонгæ кафты змæлдтытæ, æмæ кафынц. Сæ бон куынаæ бауа, уæд сын хъомылгæнаг сæ зæрдыл æрлæууын кæндзæн зонгæ кафт.

М. Раухвергер. Хъазт «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль». Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ, цы музыкалон скъуыддзаг райхъуыст, уымæ гæсгæ базоной, ацы мелоди кæй архайд æвдисы. Сабитæ хъусынц музыкамæ æмæ æвдисынц архайд – сырдонцъиутæ æмæ машинæйы змæлд.

Хатдзæг

М. р. Уæ зæрдæмæ фæцыд хъазт «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль»? Тезгойы рæстæг-иу уæ ма ферох уæд ахъазын.

52-аг ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Сабиты музыкалон тæлмæнтæ хъæздыгдæр кæнын. Музыкалон уацмыстæм сæ кæронмæ лæмбынæг хъусыныл ахуыр кæнын. Архайын, цæмæй сабитæ фæлварой стыр æмæ гыццыл секундæ сыгъдæг азарыныл, цæмæй змæлой музыкайы ритммæ гæсгæ.

– Сабиты змæлгæ мысæнуат рæзын кæнын; цæмæй зæрдиагæй ныхасы архайой.

– Ахуыр сæ кæнын хæслæвæрдтæ хæдбарæй æххæст кæныныл.

Репертуар: С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинджытæ».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

А. Филиппенко, игра «Скворушки» (Сауцъиутæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Уалдзæг».

Райуаргæ: цъиуты худтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Хъæлдзæг æмæ æрхæндæг гуккытæ». Музыкалон разамонæг сабиты байхъусын кæны Е. Макшанцевайы алыхуызон музыкамæ (сабыр æмæ æмхиц). Сабитæ, цæлхæмбырдæй лæугæйæ, æмдзæгъд кæнынц музыкайы уагмæ гæсгæ – куы хъæрæй, куы сабыргай.

Хъусын. С. Майкапар. Пьесæ «Уалдзæджы». Сабитæ байхъусынц ацы пьесæмæ. Дыккаг хатт хъусгæйæ, музыкалон разамонæг сабиты æргом здахы хицæн хæйттæм (цъиутæ цъыбар-цъыбур кæнынц, дон хæл-хæл кæны æмæ æнд.). Уыйфæстæ та сын равдисы ныв «Уалдзæг» æмæ йын йæ мидис сбæтты музыкайы уагимæ.

Зард. В. Карасева «Дидинджытæ». Зарæггонд ахуыр кæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй сабитæ раст дзурой ныхæстæ æмæ сæ кæрæттæ.

В. Герчик «Сырдонцьиу». Зарæг ахуыр кæнынц æрмæст мелодимæ гæсгæ, фæлварынц мелоди сыгъдæг зарыныл, дзырдтæ бæлвырд дзурыныл.

Цæллагты Л. «Уалдзæг». Зарæг дарддæр ахуыр кæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй сабитæ иу æмвæзадыл зарой, сæ зард кæрæдзиуыл бада.

А. Филиппенко. Хъазт «Сауцьиутæ». Музыкалон разамонæг сабитæн æмбарын кæны хъазты мидис. Дзуры сын, уалдзæг кæй ралæууыд, сабитæм æрхъæц кæй нал ис мæргъты æртахтмæ, ахстæттæ сын кæй аразынц.

Сабитæ музыкайы 1-аг хаймæ хойынц тымбылкъухтæй (аразынц хæдзар), 2-аг хаймæ та сабитæ-сауцьиутæ тæхынц музыкайы зæлтæм гæсгæ æмæ æрбадынц хæдзæрттыл, 3-аг хайы гæды-хъомылгæнæг ахсы сауцьиуты-сывæллæтты.

Хатдзæг

М. р. Уалдзæг уæ зæрдæмæ цæуы? Цæмæн?

Куры, цæмæй сабитæ-цьиутæ балгай атæхой къордмæ.

53-аг ахуыры сахат

Темæ «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Музыкалон уацмыс скъуыддзагмæ гæсгæ базоныны арахстдзинад бафидар кæнын. Ахуыр кæнын сабиты, цæмæй зоной музыкайы, мелодийы къæпхæнгай нывæст фæлхатын (хæрдмæ – бынмæ), хъусой райдайæн æмæ-иу æмбæлгæ бынаты базарой, ныхæстæм гæсгæ мелоди куыд ивы, афтæ нывæндой сæ зард (сабыр – тагъд) æмæ се змæлдтытæ.

– Фæлгæнæн æмæ лæмбынæгад рæзын кæнын.

– Цардæгас æмæ æдзæрд дунейы минæвæрттæм (объекттæм), афæдзы афонты ирддæр фæзындтытæм цымыдис æвзæрын кæнын.

Репертуар: С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцьиу».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

А. Филиппенко, игра «Скворушки» (Сауцьиутæ).

А. Филиппенко «Веснянка».

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: гыщыл асин, хъзән чындз.

Райуаринаг: цъиуты худтә, гәдыы худтә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Бадгәйә кафт» (иставәр полькә). Сабитә бацыдысты залмә, әрбадтысты цәлхәвәрд бандәттыл. Хьомылгәнәг сын әвдисы архайд (әмдзәгъд, уәгъд кьәрццытә уәрджытән, рог цәфтә уәхсчытән). Музыка вәйы куы сабыр, куы рәвдз, әмә сабитә дәр фәлхатынц хьомылгәнәджы змәлдтытә.

Хьусын. С. Майкапар. Пьесә «Уалдзәджы». Сабитә хьусынц пьесәйә скьуыддзәгмә. Музыкалон разамонәг сә фәрсы, цавәр әнкьарән сәм сәвзәрд, цы ауад сә цәстыл әмә цәмән. Сабиты дзуаппытәм гәсгә музыкалон разамонәг кәны хатдзәг: музыка дзуры уалдзәгыл.

Зард. Зарәггонд «Мәнә әз цәуын хәрдмә» (мелоди хәрдмә – бынмә). Музыкалон разамонәг куры, цәмәй сабитә хъзән чындз Зәлинәимә акәной зарәг «Мәнә әз цәуын хәрдмә, мәнә әз цәуын бынмә». Сабитә зарынц, музыкалон разамонәг та, чындз йә кьухты, афтәмәй кәны әмбәлгә змәлдтытә (чындзы хоны асиныл уәләмә-дәләмә).

Зарәг «Сырдонцъиу». В. Герчик. Сабитә дарддәр ахуыр кәнынц зарәг. Разамонәг йә хьус дары, цәмәй сабитән сә зард кәрәдзиуыл бада.

Цәллагты Л. «Уалдзәг». Музыкалон райдайәны хәдфәстә иумә базарыныл архайынц.

Зарәджы куыст цәуы әмзәрд кәныныл, музыкайы фәстә кәм хьәуы, уым зард растдайыныл, динамикон ансамбль уагыл арәзын.

А. Филиппенко «Веснянка». Музыкалон разамонәг фәдзәхсы, цәмәй сабитә сә кәрәдзийы кьухтыл хәцгәйә әмхуызон архайой, афоныл райдайой әмә фәуой се змәлдтытә, ома әмызмәлд кәной.

А. Филиппенко. Хьәзт «Сауцъиутә». Музыкалон разамонәг сабиты зәрдыл әрләууын кәны хьәзты мидис, ратты сын рольтә, әмә сабитә музыкайы уәгмә әмә зарәджы ныхәстәм гәсгә змәлынц.

Хатдзәг

Музыкалон разамонәг раппәлы сабитәй, хорз кәй зарыдысты әмә ләмбынәг кәй хьуыстой, уый тыххәй.

54-әм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Архайын, цæмæй музыкайы руаджы куыд æнкъарой нæ алфамбылай дуне; цæмæй хъазты фæлгонцтæ сæ бон ирдæй æвдисын уа.

– Се змæлгæ мысæнуаты æмæ дзурынмæ арæхстдзинады рæзтыл кусын.

– Цæмæй æрдз уарзой, рæсугъддзинадæн аргъ кæной, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæггонд».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

А. Филиппенко, игра «Скворушки» (Сауцъиутæ).

А. Филиппенко, хоровод «Веснянка» (Заргæйæ кафт).

Ахуыры нывæст

Сабитæ бандæттыл æрбадынц къулрæбын. Музыкалон разамонæг сæм равдисы нывгæндтæ афæдзы афонты тыххæй, æмæ сын уыйфæстæ базон-базон фæзæгъы:

М. р. Тынг хорз. Ныр та байхъусут уалдзæджы тыххæй зарæгмæ.

Дæттæ зарын систой,

Сауцъиутæ æртахтысты,

Мыдыбындз фыццаг хатт

Мыд хъæмæ æрхаста.

М. р. Чи зæгъдзæн, ам цавæр афоныл цæуы ныхас?

Сабитæ байхъуыстой уыци-уыцимæ æмæ равзæрстой æмбæлгæ нывгонд.

Хъуысы Р. Рустамовы зарæг «Мах базарыдыстæм зарæггонд».

Уыйфæстæ музыкалон разамонæг, йæ къухы къалиу дымст къуыпатимæ, афтæмæй дзуры: «Цъиутæ зарджытæ кæнынц, къуыбыртæ дымсынц. Тагъд фæзындзæни сыфтæр, æмæ цин кæныс ды дæр».

Сабитæй куры, цæмæй азарой зарæг «Уалдзæг» (Цæллагты Л. музыка). Уыйфæстæ хъазынц хъазтæй «Сауцъиутæ» (хъомылгæнæг – гæды).

Музыкалон разамонæг сын кæсы æмдзæвгæ:

Ирд хур мæнæ тынгдæр тавы,

Дунейæн цъæх фæлыст уафы.

Зарынц ныр хъæрдæрæй дæттæ,
Хъарм бæстæй куы тæхынц мæргътæ.
Малусæг куы у цымыдис –
Митбынаёй фыццаг ысындис.
Уазал бонтæ фесты, фесты,
Зæхх та дидинагдон фестдзæн.

(Литвак)

Хъуысы «Веснянка»-йы райдайæн.

Сабитæ цæлхдымбылæй æрлаууынц æмæ кафынц.

Ахуырты кæрон музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты:

– Цавæр зарæгмæ хъуыстат?

Цавæр зарæг акодтат?

Цавæр хъазтæй хъазыдыстут?

Цавæр кафт кодтат?

Сабиты дзуаппытæм байхъусгæйæ музыкалон разамонæг кæны хатдзæг: æппæт зарджытæ, хъæзтытæ, æмдзæвгæтæ уыдысты рæсугъддæр афон – уалдзæджы кадæн.

55-æм ахуыры сахат

Темæ: «Нæ алфамбылай дуне»

Нысантæ:

– Сабиты ахуыр кæнын ууыл, цæмæй сæ бон зæлтæ хицæн кæнын уа сæ бæрзæнд æмæ сæ тембрæй, цæмæй цæрдæг, сæ къæхтæ æмæ къухтæ змæлынхъом æмæ тасаг уой, цæмæй уарзой алы музыка дæр, йæ мидисы тыххæй сæ бон уа дзурын; цæмæй хицæн фразæтæ сæ бон уа зарын.

– Цæмæй лæмбынагæй хъусой æмæ алцыфиппайæг уой, ууыл кусын.

– Сабиты хъомыл кæнын, цæмæй уой къæрцхъус, æнувыд, фæразон.

Репертуар: Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинтæ».

И. Арсеев «Три медведя» – «Æртæ арсы».

М. Раухвергер «Солнышко и дождик» – «Хур æмæ къæвда».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: æрсыты тæпæн гуырнывтæ (3).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Ацыдыстæм».

Сабитæ бадынц бандæттыл, сæ къухтæ сæ уæрджытыл æрæвæргæйæ, æрмттæ бынмæ, афтæмæй.

Зæлы Е. Макшанцевайы музыкаæ. Музыкалон разамонæг куры, цæмæй зарæджы ныхæстæм гæсгæ змæлой. Се змæлд музыкайы уагмæ гæсгæ рæвдздæр кæнынц.

Хъусын. И. Арсеев. Музыкалон аргъау «Æртæ арсы». Сабитæ байхъуыстой ацы музыкалон аргъаумæ. Зæлы æртæ музыкалон скъуыддзаджы – арс, мадæл-арс æмæ Мишуткайы чи æвдисы, ахæмтæ.

М. р. Цæмæй хицæн кæнынц кæрæдзийæ, цы музыкалон фрагменттæм байхъуыстат, уыдон?

С. Арс у стыр, æмæ музыкаæ дæр у уæззау, гуымиры – ныллаг зæлтæй. Мадæл-арсы цы музыкаæ æвдисы, уый у чысыл рæвдздæр, арæст у астæуккаг зæлтыл. Мишуткайы æвдисæг музыкаæ та у цæрдæг, цардæгас, хъæлдзæг.

М. р. Цæмæн?

С. Уымæн æмæ Мишуткаæ у гыццыл æмæ змæлаг, разгъор-базгъор уарзы.

Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ афæзмой аргъауы хъайтаргы.

Зард. В. Карасева. Зарæгонд «Дидинтæ». Сабитæ хуымæтæг мелоди фæлварынц рæвдз æмæ рог азарыныл. (Зарынц зарæг, цыма дидинтæ æмбырд кæнынц, афтæ.)

Т. Попатенко. Зарæг «Хур». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, сиды сæм цæмæй йæ зæрдæйæ банкъарой, йæ мидис сæ сцымыдис кæна.

Сабитæ фæлхат кæнынц зонгæ зарæг зарын – бафидар кæныны тыххæй. Фæлæ уал ын йæ райдайæнмæ æмæ йæ мелодимæ развæлгъау куы байхъусынц, уæд сæ м. р. бафæрсы, цавæр зарæг у, зæгъгæ.

В. Герчик. Зарæг «Сырдонцъиу». Музыкалон разамонæг сабитæн æмбарын кæны ног хъазты мидис æмæ æгъдæуттæ.

1–4 хай – сабитæ зарынц зарæг æмæ цæуынц зиллаккыл.

5–8 хай – сабитæ кафты хуымæтæг змæлдтытæ кæнынц.

М. Раухвергер. Хъазт «Хур æмæ къæвда». «Къæвда райдыдта,

тагьддæр хæдзармæ», зæгъгæ, ацы дзырдтæ фехъусгæйæ, сабитæ базгъорынц сæ бынæттæм, абадынц бандæттыл æмæ се 'нгуылдзтæй хойынц бандæтты фæйнаджытæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, ахуырты сæ зæрдæмæ цы фæцыд, уымæй. Байхъусы дзуаппытæм, стæй сын бафæдзæхсы, уæгъд рæстæг сын куы уа, уæд та сæ кæрты ногæй куыд ахъазой «Хур æмæ къæвда»-йæ.

56-æм ахуыры сахат

Темæ: «Нæ алфамбылай дуне»

Нысантæ:

– Зонгæ уацмыс зæрдыл æрлæууын кæнын; ныхæстимæ уыцы иу рæстæг змæлын.

– Фæлгонцады хъуыдыкæнынад, фæлгæнæн рæзын кæнын.

– Хъызгæйæ сабитæ æмархайд куыд кæной, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: И. Арсеев, музыкальная сказка «Три медведя» (музыкалон аргъау «Æртæ арсы»).

Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

М. Раухвергер «Солнышко и дождик» – «Хур æмæ къæвда».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: æрсыты тьæпæн гуырнывтæ (3).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Ацыдыстæм». Зæлы Е. Макшанцевайы музыка. Музыкалон разамонæг сабитæй куры, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, ацы фæлтæрæн ивгъуыд ахуырты куыд æххæст кодтой, уый. Кæд сабитæн уый зын у, уæд сын дзуры: «Бандæттыл æрбадут æмæ уæхи афтæ æнкъарут, цыма машинаетыл цæут». Хъуысы музыка, æмæ уымæ гæсгæ сабитæ се змæлдтытæ кæнынц.

Хъусын. А. Арсеев. Музыкалон аргъау «Æртæ арсы». Музыкалон разамонæг сабитæм дзуры: «Ныртæккæ уæм уазæгуаты æрбацæудзысты аргъауы хъайтартæ æмæ сæ музыкамæ гæсгæ хъæуы базонын.

Сабитæ хæслæвард æххæст кæнынц. Хъуысы музыка, æмæ фæйнагтыл равæрдтой æрсыты гуырнывтæ. Фæныхас кæнынц

музыкалон скъуыддзæгты мидис æмæ уагыл.

Зард. Т. Попатенко. Зарæггонд «Мæнæ цæуын æз хæрдмæ». Зарæггонды фæрцы сабитæ фæлварынц мелоди сыгъдæг акæныныл (хæрдмæ – бынмæ).

Т. Попатенко. «Хур». Зарæг ахуыр кæнынц айдагъ мелодимæ гæсгæ, цæмæй йæ бæлвырд сахуыр кæной æмæ дзырдтæ сыгъдæгдæр дзурой. Цæллагты Л. «Уалдзæг». Зарæг хуыздæр базоныны тыххæй хицæн дæлкъордтæй æмæ иугæйттæй зарынц. Æхуыргæнæг æппæлы сывæллæттæй.

М. Раухвергер. Хъазт «Хур æмæ къæвда». Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис. Музыка у 3 хайæ æмæ сабитæ дæр се змæлд хъуамæ ивой уыдонмæ гæсгæ.

А. Филиппенко «Веснянка» (хоровод). Музыкалон разамонæг сабиты æрлæууын кодта цæлхæмбырдæй, æрхæцыдысты сæ кæрæдзийы къухтыл фæрсы: «Цавæр кафт кодтат афтæ æрлæугæйæ?» Кæд сабитæн зын у дзуапп раттын, уæд сæ хъомылгæнæг байхъусын кæны музыкамæ.

Кæронбæттæны музыкалон разамонæг раппæлы сабиты зæрдиаг архайд æмæ зардæй. Куры сæ, цæмæй, ахуыры рæстæг сæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд, уый фæлхатой кæрты дæр.

57-æм ахуыры сахат

Темæ: «Хи куыд дарын хъæуы».

Нысантæ:

– Музыка цæмæй хуыздæр æнкъарой, ууыл кусын, цæмæй зонгæ зарæгæн йæ райдайæн æмæ йæ мелодимæ байхъусгæйæ, сæ зæрдыл æрлæууа æмæ зæгъой йæ ном; цæмæй æрдзон хуызы зарой, ома сæ зард зæла йæхигъæдæй – суадонау; цæмæй зарæджы мидисимæ бæттой сæ архайд.

– Рæзын сын кæнын сæ фæлгæнæн æмæ къæрцхъусдзинад.

– Архайын ууыл, цæмæй уой уæздан, зæрдæхæлар.

Репертуар: Е. Тиличеева, музыкально-дидактическая игра «Угадай, на чем играю» – музыкалон-дидактикон хъазт «Базон-ма, цæуыл цæгъдын».

Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Архайән фәрәзтә

Райуаринаг: зәлгә бибитә, гуымсәгтә кьоппы.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Бадгәйә кафт» (иставәр полькә).
Сабитә залмә бацыдысты әмә әрбадтысты. Хьомылгәнәг сын
әвдисы змәлдтытә (әмдзәгьд, уәрджитә әрхойын, уәхсчытә
әрцәвын).

Сабитә сә фәлхат кәнынц музыкайы уагмә гәсгә – куы сабыр, куы
тагьд.

Хьусын. Е. Тиличеева. Хьазт «Базон-ма, цәуыл цәгьдын, уый».

М. р. Мәнә-ма цы рәсугьд кьопп ис! (Кәсы йын йә хуылфмә).
Цыдәр дзы ис. Цәй-ма, иумә йә фәнәм (сабитә дзы систой
дзәгьдзәгьгәтә, зәлгә бибитә, чысыл гуымсәгтә).

М. р. Цы сты адон, сымахмә гәсгә?

С. Музыкалон инструменттә.

М. р. Әмә сә цәгьдын зонут? А-ма, бафәлварут!

(Сабитә цәвынц гуымсәг, тилынц зәлгә бибитә.)

М. р. Ныр та иумә саразәм оркестр. Әз цәгьддзынән пианинойыл,
сымах та уә инструменттыл.

Музыкалон-дидактикон хьазт «Базон-ма, цәуыл цәгьдын».

Хьуысы зарәг: «Базон-ма, цәуыл цәгьдын». Сабитә йын «ахсынц»
йә уаг әмә йын «хьырнынц» сә инструменттәй – радыгай цәвынц
гуымсәгтә, тилынц дзәгьдзәгьгәтә.

М. р. Хорз сарәхстыстут, кьәрцхьус стут, диссаджы оркестр
сарәзтам.

Зард. Зарәггонд «Мәнә цәуын әз хәрдмә». Сабитә зарынц.
Сә кьухтәй әвдисынц архайд, уәләмә кәнә дәләмә цыд
(Зәрдән фәсдзыд әразт цәуы уынгә-архайдон моделарәзынадаей,
армәгәвдисән фәйнәгыл).

Зарәг «Хур». Дарддәр зарәг ахуыргәнгәйә, м. р. йә хьус фәдары
уымә, цәмәй сабитә зарой иумә, әгәр тагьд дәр ма кәной, фәсте
дәр ма зайой.

Зарәг «Сырдонцьиу». М. р. зарәджы райдиан ацәгьды әмә
фәзәгьы, цәмәй базонной, цавәр зарәг у. Сабитә базоннынц зарәг
әмә йә азарынц, фыццаг кьордгәйттәй, уыйфәстә та – иугәйттәй.

Г. Левдокимов «Хьәлдзәг кафт». Музыкалон разамонәг сабиты

базонгæ кæны ног кафтимæ, уыйфæстæ зылды æрлаууынц. Зарæджы ныхæстæм гæсгæ хъомылгæнæг змæлы æмæ йæ сабитæ дæр фæзмынц. 1-аг кьуплет – æвдисынц тæхгæ гæлæбуты; 2-аг кьуплет – згъоргæ тæрхусты; 3-аг – даргъ къахдзæфтæ кæнæг хърихъуппыты. Музыкалон разамонæг раарфæ кæны сабитæн æмæ сын равдисы, хæрзбон дзургæйæ цы кæнын хъæуы, уый: лæппутæ сæ кьухтæй æрхæцынц рæттыл (астæуыл), чызджытæ та – сæ къабайы фæдджыйыл æмæ сæрæй акувынц.

58-æм ахуыры сахат

Темæ: «Хи куыд дарын хъæуы»

Нысантæ:

– Музыкайы уаг куыд ивы, уый куыд æнкъарой, куыд фиппайой зарды кьуыхцытæ, зарæджы ныхæстæм гæсгæ сæ бон куыд уа аив змæлд кæнын, уыдæттыл сæ ахуыр кæнын.

– Къæрцхъус куыд уой, рухс æнкъарæнтимæ куыд æмбæлой музыкайыл, уыдæттæ сын амонын.

– Хæрзæгъдау уæвыныл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: Е. Тиличеева «Базон-ма, цæуыл цæгъдын, уый» (музыкалон-дидактикон хъазт).

А. Вишкарева «Жуки» – «Хъæндилтæ».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинтæ».

О. Юдахина «Пришло лето» – «Сæрд æрцыди».

Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

М. Раухвергер игра «Солнышко и дождик» – «Хур æмæ къæвда».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Сæрд».

Райуаринаг: дзæгъдзæгъæгтæ, гуымсæгтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. А. Вишкарева. «Хъæндилтæ».

Сабитæ апырх сты залы. Музыкалон разамонæг дзуры, зæгъгæ, фæхъарм и, хъæндилтæ фæзындысты, сты хъæлдзæг, сæ зæрдæйы дзæбæхæн ратæх-батæх сисынц.

1 хай – сабитæ уæгъдибарæй згъорынц («хъæндилтæ тæхынц»).

2 хай – музыкаæ куы банцайы, уæд сабитæ æрхуыссынц уæлгоммæ сæ фæсонтыл, тилынц сæ къухтæ æмæ къæхтæ (ома хъæндилтæ сæ фæсонтыл æрхаудтой æмæ сæ бон нæу æрзилын, къæхтыл слæууын). Хъусын. Хъазт «Базон-ма, цæуыл цæгъдын». Е. Тиличиева. Музыкалон разамонæг куры сабитæй, цæмæй равзарой, цавæр инструменттыл цæгъдын сæ фæнды (гыщцыл гуымсæгтæ, дзæгъдзæгъæгтæ). Сабитæ æрбадтысты. Зæлы музыкаæ, сабитæ йæм лæмбынаг хъусынц æмæ радыгай хойынц гуымсæгтæ кæнæ тилынц дзæгъдзæгъæгтæ.

Музыкалон разамонæг зарæг дыккаг хатт заргæйæ къуплетты бынæттæ фæивы æмæ йæ хъус фæдары, цæмæй сабитæ раст кæной се змæлдтытæ.

Зард. В. Карасева. Зарæггонд «Дидинтæ». Сабитæ сисынц хуымæтæг мелоди æвзыгъдæй, рогæй.

О. Юдахина «Æрцыди сæрд». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ. Архайы, цæмæй йæ зæрдæйæ банкъарой. (Сабитæ зарæгмæ куы байхъусынц, уæд бакæсынц нывмæ «Сæрд» æмæ йын йæ мидис (бæттынц зарæгимæ).

Т. Попатенко «Хур». Музыкалон разамонæг куры сабитæй, зарæг йæ райдайæнмæ гæсгæ базонут, зæгъгæ. Кæд сын уый зын у, уæд сын йæ мелоди фæлгъауы æнæхъæнæй. Уыйфæстæ йæ сабитæ зарынц хицæн дæлкъордтæй æмæ аргъ кæнынц кæрæдзийы зардæн.

Г. Левдокимов «Хъæлдзæг кафт». Сабитæ хъусынц музыкамæ, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, цавæр змæлдтытæ йæм кодтой, уый. Музыкаæ та ногæй куы зæлы, уæд сабитæ сæхæдæг æххæст кæнынц фæлтæрæн, ома æвдисынц, фæзынц тæхгæ гæлæбуты, згъоргæ тæрхъусты æмæ даргъ къæхдзæфтæ кæнæг хърихъуппыты.

Т. Попатенко. Хъазт «Хур æмæ къæвда». Зарæджы ныхас цæуы дыууæ ныхмæвæрд фæзындыл æмæ сæ сабитæ архайынц се змæлдæй равдисыныл.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ разамонæг сабиты дарддæр ахуыр кæны хæрзбон дзурыны æгъдауыл æмæ сын сæ зæрдыл æрлæууын кодта ивгъуыд ахуырты кæрон.

59-æм ахуыры сахат

Темæ: «Сæрд»

Нысанта:

– Цæмæй сабитæ хуыздæр базоной æрдзы нысæнттæ-бæрджытæ, цæмæй сæм зонгæ музыкалон уацмысты руаджы æвзæра æварццæг æнкъарæнтæ, уыдæттыл сæ ахуыр кæнын.

– Сабиты фæлгæнæн æмæ фæлгонцадон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын.

– Цæмæй æрдзы рæсугъддинадæн аргъ кæной, хъахъхъæной йæ æмæ йыл аудой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: А. Вишкарёва «Жуки» – «Хъæндилтæ».

О. Юдахина «Пришло лето» – «Сæрд ралæууыд».

Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

Г. Струве «Здравствуй, лето!» – «Æгас цу, сæрд!».

Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

М. Раухвергер «Солнышко и дождик» – «Хур æмæ къæвда».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывтæ «Сæрд», «Уалдзæг», «Зымæг».

Райуаргæ: хъазæн чындз Зæлианæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. А. Вишкарёва «Хъæндилтæ».

Музыкалон разамонæг куры сабитæй, цæмæй рафæлгъауой фæлгонц – «хъæндил тæхы». Музыкаейы 1-аг хаймæ сабитæ «тæхынц». 2-аг хаймæ та æрхуыссынц сæ фæсонтыл æмæ фæтилынц сæ къæхтæ æмæ къухтæ. Музыкалон разамонæг йæ цæст фæдары, цæмæй сабитæ раст кæной се змæлдтытæ.

Хъусын. Г. Струве «Æгас цу, сæрд!» Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ.

М. р. фæрсы сабиты.

М. р. Цæй тыххæй у ацы зарæг? Цавæр у йæ уагмæ гæсгæ?

(Уыйфæстæ фæзæггы сабитæн, нывтæй равзарут, зарæджы мидисæн дзуапп кæцы чи дæтты, уый. Нывтæ – разæй фæйнагыл. Сабитæ æххæст кæнынц уыцы фæндон æмæ бамбарын кæнынц, «Сæрд» цæмæн равзæрстой, уый.

Зард. Зарæггонд «Мæнæ æз цæуын хæрдмæ» (музыкæ къæпхæнгай: уæләмæ – дæләмæ).

Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кодта, хъазæн чындз Зæлианæйæн асиныл цæуынмæ баххуыс кæнын кæй хъæуы. Сабитæй иу æххæст кæны хæслæвæрд (чындзы асиныл кæны уæләмæ-дæләмæ). Иннæ сабитæ зарынц, музыкаейы рæзт фæлгъаугæйæ, къæпхæнгай.

О. Юдахина «Сæрд ралæууыд». Хъуысы мелоди æмæ сабитæ зарынц. Архайынц мелоди раст зарыныл æмæ дзырдтæ сыгъдæг дзурыныл.

Т. Попатенко «Хур». Сабитæ фæлхатынц зонгæ зарæг. Зарынц хицæн дæлкъордтæй, иугæйттæй. М. р. сæ разыйæ баззайы.

Г. Левдокимов «Хъæлдзæг кафт». Кафт дарддæр ахуыр кæнгæйæ архайынц, цæмæй бæлвырддæр æмæ аивдæр кæной «гæлæбуты», «тæрхъусты», «хърихъуппыты», змæлдтытæ.

М. Раухвергер «Хур æмæ къæвда». Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кодта хъазты æгъдæуттæ æмæ, музыкамæ хъусгæйæ, сæхæдæг æххæст кæнынц архайд.

1-аг хаймæ – тезгъо кæнынц;

2-аг хаймæ – кафынц;

3-аг хаймæ – се 'нгуылдзтæй къæрцц-къæрцц кæнынц бандæтты фæйнаджытæ (ома къæвдайы æртæхты хъæр фæзмынц).

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг баифтыгъта цъиуты зард магнитофоныл фыстæй, æмæ сабитæ-цъиутæ тæхынц тезгъо кæнынмæ.

60-æм ахуыры сахат

Темæ: «Сæрд»

Нысантæ:

– Цæмæй музыкайы фæрцы сабитæ æххæстдæрæй æнкъарой нæ алфамбылай дуне, ирддæрæй æвдисой уацмысы сурæттæ, ууыл архайын, рæзын кæнын кафты, хъæзты хуыматæг композици зардæл дарынмæ здахт.

– Се змæлгæ мысæнуат, сæ ныхасы рæзтыл кусын.

– Уарзын сын кæнын æрдз, цæмæй сæм йæ рæсугъддзинад æвзæрын кæна æвæджиауы тæлмæнтæ.

Репертуар: Г. Струве «Здравствуй, лето!» – «Æгас цу, сæрд!»

О. Юдахина «Пришло лето» – «Сæрд ралæууыд».

А. Вишкарева «Жуки» – «Хъæндилтæ».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. А. Вишкарева «Хъæндилтæ».

Фæлтæрæны размæ музыкалон разамонæг радзуры сабитæн, змæлд

райдайын æмæ фæуын кæй фæхъæуы музыкайы райдайæн æмæ кæронимæ иумæ. Сабитæ æххæст кæнынц фæлтæрæн. Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй сабитæ кæрæдзийы ма хыгдарой. Хъусын. Г. Струве «Æгас цу, сæрд!» Сабитæ хъусынц зарæгмæ. Музыкалон разамонæг сæ бафæрсы, ацы музыкаемæ хъусгæйæ уæ цæстыл цы уайы, цавæр у йæ уагмæ гæсгæ. Сабиты дзуаппыты бындурыл скæны хатдзæг: зарæг у хъæлдзæг, цинæйдзæг, рухс, кæй у сæрды тыххæй æмæ йæ сывæллæттæ бирæ кæй уарзынц.

Зард. Зарæггонд «Мæнæ æз цæуын уæлæмæ». Сабитæ зарынц зарæг, сæ къухтæй уылæнтæ нывæндгæйæ, ома мелодийы ленк уæлæмæ-дæлæмæ.

О. Юдахина «Сæрд ралæууыд». Сабитæ ахуыр кæнынц зарæг. Музыкалон разамонæг архайы, цæмæй сæ зард кæрæдзиуыл бада.

В. Герчик «Сырдонцъиу». Музыкалон разамонæг куры, цæмæй райдайæн æмæ мелодийæ сабитæ базоной зарæг. Сабитæ йæ базыдтой, загътой йæ æмæ йæ азарыдысты.

Г. Левдокимов «Хъæлдзæг кафт». Музыкалон разамонæг сæ байхъусын кæны музыкаемæ æмæ бафæрсы, ацы музыкаемæ гæсгæ цавæр змæлдтытæ кодтой. Кæд къуыхцы кæной, уæд сын æй йæхæдæг фæзæггы æмæ змæлдтытæ фæд-фæдыл кæнынц, куыд æмбæлы, афтæ.

Т. Попатенко «Хур æмæ къæвда». Сабитæ фæлхатынц сæ зонгæ хъазт. Уымæ хур æмæ уарын æвдисæг музыка разамонæг фæивы, цæмæй музыкайы мидисимæ сабитæ дæр бæттой се змæлд.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæдзæхсы сабитæн, цæмæй афæзмой тæхгæ хъæндилты зыв-зыв. (Сабиты ж-ж-ж фæлгъауынц, цæмæй змæлгæ хъазты фæстæ сæ улæфт йæ бынаты сбада.)

Музыкалон æрмæг бамбарыны бæрæггæнæн критеритæ кæстæр къорды

Бæрзонд æмвæзæд	Рæстæмбис æмвæзæд	Рæстæмбисæй ныллæгдæр æмвæзæд
-----------------	-------------------	-------------------------------

Методическое издание

Гугкаева Людмила Казбековна

МУЗЫКА

МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ (КОНСПЕКТЫ ЗАНЯТИЙ)

Редактор *И.Х. Джанаева*

Технический редактор *Е.Н. Маслов*

Корректор *А.Б. Гусалова*

Дизайн обложки *Е.Н. Макарова*

Компьютерная верстка *А.Ю. Черная*

Сдано в набор 10.11.09. Усл.п.л. 6,75. Бум. 65 гр.

Гарнитура шрифта “Times”.

Печать цифровая. Формат 60×84 ¹/₁₆.

Тираж 50 экз. Заказ №491.

Отпечатано *ИП Валиевой И.С.*

362019, г. Владикавказ, ул. Годовикова, 8